

BILTEN BROJ 2
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, April– Juni 1989. Godine

K R I V I Č N O P R A V O

1.

Krivični zakon SFRJ

1 a.

Član 8. stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 35. stav 10. i 217. stav 3. KZ SRBiH

Neovlašćeno postavljanje registarske tablice na neregistrovano motorno vozilo ne predstavlja krivično djelo falsifikovanja javne isprave iz člana 217. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH.

1b.

Član 35. stav 10. u vezi sa članom 217. stav 3. KZ SRBiH

Registarska tablica motornog vozila je javna isprava, pa je podobna za izvršenje krivičnog djela falsifikovanja javne isprave iz člana 217. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH.

Iz obrazloženja:

Presudom Osnovnog suda u G. koja je potvrđena presudom Višeg suda u T. okrivljeni je pravosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedan mjesec zbog krivičnog djela falsifikovanja isprave iz člana 217. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH, radi toga što je na vozilo "lada" kome je istekla registracija postavio registarsku tablicu svoga vozila "Reno" i to vozilo koristio u javnom saobraćaju.

Protiv tih presuda osuđeni je podnio zahtjev za njihovo vanredno preispitivanje zbog povrede krivičnog zakona na njegovu štetu. Smatra da registarska tablica vozila nije javna isprava i da premještanje te tablice sa jednog na drugo vozilo ne predstavlja krivično djelo falsifikovanja isprave iz člana 217. stav 3. KZ SRBiH. Vrhovni sud BiH je uvažio zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne presude, preinačio pobijane presude i osuđenog oslobodio od optužbe po osnovu iz člana 350. tačka 1. ZKP, jer djelo koje je predmet optužbe po zakonu nije krivično djelo. Pravno shvatanje Vrhovnog suda BiH temelji se na slijedećim razlozima:

Neosnovan je navod zahtjeva da registarska tablica motornog vozila nije javna isprava.

Registarskom tablicom označava se konkretno motorno vozilo po vrsti, marki i tipu i drugim karakteristikama. Nju izdaje u propisanom postupku pri vršenju javnih ovlašćenja, nadležni organ unutrašnjih poslova. Iz toga slijedi da je registarska tablica predmet koji je određen članom 196. stav 1. i 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, da služi kao dokaz tehničke ispravnosti konkretnog motornog vozila za učešće u javnom saobraćaju i njegove podobnosti u pravnom saobraćaju. Radi toga ispunjava sve uslove propisane za pojam isprave iz člana 35. stav 10. KZ SRBiH. Kako tu ispravu izdaje organ unutrašnjih poslova u vršenju javnih ovlašćenja, ona predstavlja i javnu ispravu, što proizilazi iz člana 230. stav 1.

Zakona o parničnom postupku. Radi toga je ona podobna za izvršenje krivičnog djela iz člana 217. stav 3. KZ SRBiH.

I pored toga, osnovan je navod zahtjeva da radnja zbog koje je okrivljeni bio pravosnažno osuđen pobijanim presudama za krivično djelo falsifikovanja isprave iz člana 217. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH, po zakonu nije krivično djelo.

U traženju odgovora na pitanje da li radnja okrivljenog sadrži obilježja krivičnog djela iz člana 217. stav 3. KZ SRBiH, treba poći od zakonskog opisa tog krivičnog djela. Ovo krivično djelo (stav 1. člana 217. KZ SRBiH) može se pojaviti u tri oblika, i to, pravljenje lažne isprave, ili preinačenje prave isprave u namjeri da se takve isprave upotrijebe kao prave, ili upotreba lažne i preinačene prave isprave. Kod svakog od tih oblika, predmet radnje izvršenja je isprava u različitim modalitetima. U prvom obliku (pravljenje lažne isprave) učinilac svojom radnjom stvori (napravi) ispravu koja do tada nije postojala, a ona je lažna jer ne potiče od lica koje je označeno kao njen izdavalac. U drugom obliku, učinilac u pravoj ispravi vrši različite intervencije i time tu (autentičnu) ispravu bitni preinačuje u sadržajnom ili u nekom drugom pogledu. Treći oblik se sastoji u upotrebi takvih isprava.

U konkretnom slučaju (što je nesporno) okrivljeni je propisno izdatu registarsku tablicu za jedno motorno vozilo (dakle prava isprava), postavio na drugo vozilo, čija je registracija istekla. Dakle, okrivljeni je upotrijebio pravu ispravu na nedozvoljen način. Zbog toga ta njegova radnja ne sadrži obilježja nijednog zakonskog oblika krivičnog djela falsifikovanja isprave iz člana 217. KZ SRBiH pa je u pobijanim presudama na njegovu štetu povrijeđen krivični zakon iz člana 8. stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 217. KZ SRBiH.

Ova radnja je propisana kao prekršaj (samo za autoprevoznike) u članu 224. stav 1. tačka 19. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Ako bi ova radnja bila preduzeta sa određenim ciljem (prodaja vozila i slično) ona bi pod tim pretpostavkama (lažno prikazivanje određenih činjenica) mogla biti obilježje odgovarajućeg krivičnog djela.

(Odluka Vrhovnog suda BiH. Kvlp. 44/89. od 3.5. 1989. godine).

2.

Član 9. stav 3. KZ SFRJ

Optuženi – čuvar šuma – prekoračuje granice nužne odbrane u izvršenju krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, kada nakon njegovog upozorenja, oštećeni nastavi sa izvozom bespravno posječenog stabla u šumi, ispali u oštećenog metak iz pištolja i liši ga života.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglasen je krivim optuženi D.M. zbog krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH radi toga što je vršeci dužnost čuvara šuma, nakon što je u šumi naišao na traktor kojim je upravljao oštećeni J.J. koji se i pored njegovog upozorenja nastavio kretati sa traktorom natovarenim drvima (od posječenih stabala) ispalio 4 metka iz pištolja u pravcu traktora na kojem su se nalazila 4 lica, od kojih je jedan metak pogodio u glavu oštećenog usljed čega je nastupila smrt oštećenog.

Povodom žalbe optuženog a po službenoj dužnosti, Vrhovni sud BiH je preinačio prvostepenu presudu u pravnoj ocjeni djela i radnje optuženog pravno ocijenio kao prekoračenje granica nužne odbrane u izvršenju krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1. ZKP u vezi sa članom 9. stav 3. KZ SFRJ. Ta pravna ocjena obrazložena je ovako:

Opis djela u izreci prvostepene presude sadrži činjenice i okolnosti kojima je određeno prekoračenje granica nužne odbrane u izvršenju krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1.

KZ SRBiH. Prema tom opisu oštećeni je iz šume u kojoj je optuženi bio čuvar, izvlačio traktorom oborena stabla, i nije zaustavio traktor na zahtjev optuženog, pa je optuženi nakon toga opalio iz pištolja četiri metka i jednim pogodio oštećenog u glavu.

Pravilnom analizom ovih nespornih činjenica dolazi se do slijedećih pravnih zaključaka:

Oštećeni i njegovo društvo izvršili su i nastavili (nakon upozorenja optuženog da zaustavi traktor) protivpravni napad na imovinu u društvenoj svojini koja je optuženom bila povjerena na čuvanje. Taj napad je započeo sječom stabala (ima obilježje krivičnog djela šumske krađe), nastavljen je izvlačenjem (na traktoru) posječenih stabala, a produžen nakon upozorenja optuženog da oštećeni zaustavi traktor.

Kod takvog stanja stvari postavlja se centralno pitanje kakva je pravna priroda radnji ispaljenja metaka iz pištolja u pravcu oštećenog od strane optuženog. Po ocjeni Vrhovnog suda takvom radnjom optuženi je prekoračio granice neophodno potrebne odbrane za odbijanje istovremenog protivpravnog napada. Naime, u pitanju su dva pravna dobra, imovina i život, koja po svojoj prirodi ne mogu biti izjednačena. Život čovjeka je, ne samo po Ustavu (član 177. Ustava SFRJ), već i po etičkim shvatanjima najveća vrijednost. Nasuprot njemu je dobro od opšteg interesa (član 129. Ustava SFRJ). Dakle, napadnuto je dobro za čiju odbranu, u smislu odredbi o nužnoj odbrani (čl. 9. KZ SFRJ) nema i ne može biti načelnih zapreka. Može se samo postaviti pitanje srazmjernosti napada i odbrane. U tom smislu treba ukazati na slijedeće: Klasično shvatanje nužne odbrane zasniva se na individualističkom principu po kojem je dozvoljena (i srazmjerna) odbrana od protivpravnog napada bez obzira od kog lica potiče, bez obzira na intenzitet napada i kvalitet napadnutog dobra, sa mogućnošću povređivanja vrednijeg dobra od onog koje je napadnuto. Međutim, individualističko shvatanje nužne odbrane je, u teoriji krivičnog prava i sudskoj praksi uglavnom napušteno, a prihvaćeno je socijajnoetičko shvatanje, po kojem u ocjeni nužne odbrane i njenih granica, nije dopuštena velika nesrazmjernost napadom ugroženog ili povrijeđenog dobra i dobra povrijeđenog pri odbrani.

Ovo se naročito odnosi na ona dobra koja se ni po značaju ni po vrijednosti ne mogu izjednačiti (primjer za to su život i imovina).

Prema tome, pravilnom analizom utvrđenog činjeničnog stanja dolazi se do zaključka da je optuženi odbijao istovremeni protivpravni napad oštećenog i njegovog društva koji su oni vršili prema imovini koja je optuženom bila povjerena na čuvanje. Međutim, zbog bitne razlike u vrijednosti napadnutog dobra (imovina) i dobra koje je odbranom povrijeđeno (život čovjeka), optuženi je prekoračio granice nužne odbrane (čl. 9. stav 3. KZ SFRJ) pri izvršenju krivičnog djela ubistva.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 19/89 od 19.4. 1989. godine).

3.

Član 19. KZ SFRJ u vezi sa članom 150. KZ SRBiH

Krivično djelo razbojništva iz člana 150. KZ SRBiH, smatra se dovršenim tek nakon što je učinilac upotrebom sile ili prijetnjom od oštećenog oduzeo pokretnu stvar i iad njom uspostavio pritežanje.

Zbog toga postoji pokušaj, a ne svršeno krivično djelo razbojništva, u slučaju kada učinilac nakon upotrebe sile od oštećenog oduzme ceker (torbu) i pošto se uvjeri da u cekeru nema pokretnih stvari koje je namjeravao oduzeti, ceker ostavi na mjestu izvršenja krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašen je krivim optuženi Ž.M. zbog krivičnog djela teškog slučaja razbojništva iz člana 151. stav 1. KZ SRBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri godine. Protiv te presude optuženi je izjavio žalbu zbog povrede krivičnog zakona na njegovu štetu iz člana 365. tačka 4. ZKP jer smatra da se ne radi o svršenom, već o pokušanom krivičnom djelu iz člana 151. stav 1. KZ SRBiH.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu iz slijedećih razloga:

Krivično djelo razbojništva je složeno krivično djelo. Njegova radnja izvršenja se sastoji od upotrebe sile ili prijetnje napada na život ili tijela oštećenog lica i od oduzimanja tuđe pokretne stvari u namjeri da učinilac njenim prisvajanjem pribavi protivpravnu imovinsku korist sebi ili drugom. Uopšte uzevši, krivično djelo (jednostavno ili složeno) smatra se svršenim kada se radnjom prouzrokuje posljedica koja je određena zakonskim opisom krivičnog djela. Kako se kod razbojništva kao složenog krivičnog djela radnja izvršenja sastoji od dva dijela (sila ili prijetnja i oduzimanje tuđe stvari u navedenoj namjeri), njegovo dovršenje pretpostavlja, ne samo da je upotrijebljena sila, ili prijetnja, već i to da je učinilac oduzimanjem tuđe pokretne stvari došao u njeno priteženje tj. u poziciju da tom stvari raspoláže po svom nahodjenju. Kada se to, opšte usvojeno shvatanje o dovršenju krivičnog djela razbojništva (momenta kada se smatra da je ono dovršeno) primijeni na konkretan slučaj, dolazi se do slijedećeg zaključka: Optuženi je upotrijebio silu prema oštećenju tako što ju je sa leđa udario rukama po glavi, usljed čega je ona pala na zemlju, a zatim uzeo ceker (torbu) koji je oštećenju ispao. Pošto se odmah nakon toga na mjestu događaja uvjerio (pregledao unutrašnjost cekera) da u cekeru nema stvari koje je namjeravao oduzeti od oštećene, bacio je ceker i pobjegao. Pravilnom pravnom ocjenom tog ponašanja optuženog slijedi zaključak da je optuženi dovršio prvi dio radnje izvršenja krivičnog djela razbojništva (upotrijebio silu prema oštećenju) i započeo sa drugim dijelom radnje izvršenja (oduzimanje tuđe pokretne stvari) koje nije dovršio, jer njegov umišljaj nije bio usmjeren na oduzimanje cekera, već na oduzimanje pretpostavljenih stvari u cekeru. Kako u cekeru nije bilo stvari koje je htio oduzeti, i njihovim prisvajanjem sebi pribaviti protivpravnu imovinsku korist, slijedi da optuženi drugi dio radnje izvršenja krivičnog djela razbojništva nije dovršio, a time svojom djelatnošću nije ostvario ni zakonsku posljedicu (uspostavljanje pritežanja nad tuđom pokretnom stvari) ovog krivičnog djela. Radi toga se žalbom osnovano ukazuje da je na štetu optuženog povrijeđen krivični zakon iz člana 365. tačka 4. ZKP, jer je njegove radnje trebalo pravno ocijeniti kao pokušaj, a ne svršeno krivično djelo razbojništva.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 332/89. od 20.6. 1989. godine).

4.

Član 19. KZ SFRJ u vezi sa članom 147. stav 11. KZ SRBiH

Radi se o pokušaju, a ne svršenom krivičnom djelu krađe, kada optuženi u tvorničkoj hali na mjestu koje je dostupno svim zaposlenim licima ostavi pojedine dijelove za motorno vozilo u namjeri da ih kasnije iznese iz hale i prisvoji, pa u ostvarenju te namjere bude spriječen intervencijom radnika tvornice.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašen je krivim optuženi P.B. zbog krivičnog djela krađe iz člana 147. stav 1. KZ SRBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci radi toga što je, kao radnik oštećene organizacije udruženog rada, u tvorničkoj hali izdvojio više različitih dijelova za motorno vozilo koje je pokušao iznijeti iz hale pomoću "viljuškara", u čemu je bio spriječen intervencijom radnika oštećene.

Vrhovni sud BiH je povodom žalbe optuženog našao da je na njegovu štetu povrijeđen krivični zakon iz člana 365. tač. 4. ZKP zbog toga što se ne radi o svršenom, već o

pokušanom krivičnom djelu krađe. Razlozi pravnog shvatanja Vrhovnog suda BiH su sljedeći:

Odvojivši neke dijelove za motorno vozilo od ostalih dijelova koji su se nalazili u tvorničkoj hali i ostavivši ih na mjesto koje je dostupno svim radnicima, u namjeri da ih kasnije iznese iz hale i prisvoji, optuženi je pripremio i kasnije namjeravao oduzimanje i prisvajanje tuđih pokretnih stvari. Te radnje predstavljaju nekažnjive pripremne radnje (jer pripremanje kod tog dijela nije kažnjivo). Tim radnjama optuženi očigledno nije ostvario pritežanje nad autodijelovima što je (pritežanje) pretpostavka prisvajanje oduzetih stvari u namjeri pribavljanja protivpravne imovine, jer su one ostale u tvorničkoj hali na mjestu koje je dostupno svim zaposlenim, pa je svako od njih mogao sa tim stvarima (dijelovima) raspolagati. Tek u času kada je optuženi pokušao da te stvari stavi na "viljuškar" i iznese ih iz tvorničke hale, započeo je da preduzima kažnjivu radnju – radnju oduzimanja. Kako je u tome spriječen intervencijom radnika oštećene, radnja oduzimanja se ne može smatrati dovršenom jer optuženi nije ostvario (već započeo da ostvaruje) pritežanje nad autodijelovima.

Zbog toga ta radnja optuženog predstavlja pokušaj, a ne svršeno krivično djelo krađe.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 750/88 od 29.6. 1989. godine).

5.

Član 57. KZ SFRJ

Presuda kojom se opoziva uslovna osuda mora postati pravosnažna do isteka rokova predviđenih u članu 57. KZ SFRJ za opoziv uslovne osude da bi se kazna iz uslovne osude mogla izvršiti.

Iz obrazloženja:

Presudom Osnovnog suda u S.M. donesenom u postupku opozivanja uslovne osude po članu 509. ZKP koja je potvrđena presudom Višeg suda u B.L., opozvana je uslovna osuda uz koju je bila utvrđena kazna zatvora od 3 mjeseca okrivljenom Č.M. zbog krivičnog djela izbjegavanja izdržavanja iz člana 104. stav 1. KZ SRBiH. Protiv presuda kojima je opozvana uslovna osuda republički javni tužilac je podigao zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog povrede odredaba člana 57. KZ SFRJ na štetu okrivljenog, jer je drugostepena presuda donesena po isteku roka od godinu dana iz te zakonske odredbe.

Vrhovni sud BiH je našao da je zahtjev osnovan, pa je zahtjev usvojio, pravosnažne presude preinačio i obustavio postupak za opozivanje uslovne osude. Ovo pravno shvatanje Vrhovni sud BiH je obrazložio sljedećim razlozima:

Rokovi opozivanja uslovne osude određeni su u članu 57. KZ SFRJ. Bez oda li se uslovna osuda opoziva zbog (novog) krivičnog djela učinjenog u vremenu provjeravanja, ili zbog neispunjenja neke obaveze određene uz uslovnu osudu (kao u konkretnom slučaju zbog neplaćanja zaostalih rata izdržavanja), uslovna osuda se može opozvati najdalje u roku od jedne godine od dana kada je isteklo vrijeme provjeravanja određeno presudom kojom je izrečena uslovna osuda. Opozivanjem uslovne osude prijetnja kaznom "pretvara" se u efektivnu kaznu. Ostvarenje tog cilja predstavlja donošenje pravosnažne presude kojom je opozvana uslovna osuda, jer se samo takva presuda (član 132. stav 2. ZKP) može izvršiti, tj. izrečena kazna iz uslovne osude se može efektuirati.

Kako je dakle cilj opozivanja uslovne osude izvršenje kazne utvrđene uz uslovnu osudu, u analizi spornog pitanja centralno je da li se nastupanje pravosnažnosti presude kojom je opozvana uslovna osuda može prolongirati preko roka od jedne godine od isteka vremena provjeravanja koji je određen članom 57. KZ SFRJ. PO ocjeni ovog suda to nije moguće jer su rokovi iz člana 57. KZ SFRJ tako određeni ("najdocije u roku od jedne godine od dana

kada je proteklo vrijeme provjeravanja”) da njihov tok nije moguće prekinuti ili obustaviti (kao rokove zastarjelosti izvršenja kazni, sporednih kazni i mjera bezbjednosti iz čl. 97,98. i 99. KZ SFRJ), niti je tok tih rokova uslovljen “saznanjem” za novo krivično djelo ili neizvršenje obaveze (subjektivni-objektivni, kao rokovi iz člana 92. – povraćaj u prijašnje stanje i član 405. stav 2. ZKP, ponavljanje krivičnog postupka na štetu osuđenog). Prema tome, rokovi iz člana 57. st. 1. i 2. KZ SFRJ za opozivanje uslovne osude su objektivni prekluzivni rokovi. Iz takve prirode ovih rokova slijedi da presuda kojom je opozvana uslovna osuda mora postati pravosnažna najdalje do njihovog isteka da bi se mogla izvršiti izrečena kazna utvrđena uz opozvanu uslovnu osudu.

Kako je u konkretnom slučaju drugostepena presuda donesena po isteku tog roka, zahtjevom se osnovano ukazuje da je na štetu okrivljenog povrijeđen krivični zakon iz člana 57. stav 2. KZ SFRJ.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlz. 105/89 od 25.4. 1989. godine).

Krivični zakon SR BiH

6.

Član 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH

Za postojanje krivičnog djela teške krađe u obliku udruživanja više lica radi vršenja krađa, osim dogovora optuženih da izvrše više krađa, nužno je da zajedno učestvuju u izvršenju makar jedne krađe.

Zbog toga se u slučaju, kada nakon dogovora dva lica da izvrše više krađa, svaki pojedinačno i nezavisno jedan od drugoga izvrše po dvije krađe, ne radi o krivičnom djelu teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH, već o krivičnim djelima krađe iz člana 147. stav 1. KZ SRBiH, za koje oni samostalno odgovaraju.

Iz obrazloženja:

Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je sam dogovor optuženih da izvrše više krađa dovoljan za kvalifikovanje njihovih radnji kao krivičnog djela teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH. Naime, za postojanje ovog krivičnog djela kumulativno se moraju ispuniti dva uslova. Prvi, da se više lica (dovoljno i dva lica) udruži za vršenje krađa (subjektivni uslov) i drugi, da su tako udružena lica zajedno izvršila makar jednu krađu, (objektivni uslov).

U konkretnom slučaju, i pod pretpostavkom da su se optuženi dogovorili da izvrše više krađa, njihove radnje nemaju obilježja predmetnog krivičnog djela, jer nijednu krađu nisu zajednički izvršili. Prema tome, za pravnu ocjenu radnji optuženih po članu 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH nedostaje nužni objektivni uslov (zajedničko učešće u izvršenju barem jedne krađe) koji je zakonsko obilježje predmetnog krivičnog djela. Zbog toga, kada se više lica dogovori (ili na neki drugi način udruži) da izvrše više krađa, a zatim svaki pojedinačno i nezavisno jedan od drugog izvrše po dvije krađe, njihove radnje se ne mogu kvalifikovati kao teška krađa iz člana 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH za koju zajednički krivično odgovaraju, već kao posebna krivična djela krađe za koja oni samostalno odgovaraju.

Sam dogovor na izvršenje ovih krivičnih djela je kažnjiv pod uslovima iz člana 210. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 724/88 od 25. maja 1989. godine)

7.

Član 226. stav 3. KZ SRBiH

Ostvareno je krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, a ne krivično djelo prikrivanja iz člana 165. stav 1. KZ SRBiH, kada magacioner koji za svoju radnu organizaciju otkupljuje robu za koju zna da je pribavljena krivičnim djelom krađe, za sebe prisvoji dio kupovne cijene.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je shvatanje podnosioca zahtjeva za vanredno preispitivanje pravosnažne presude da njegove radnje sadrže obilježja krivičnog djela iz člana 165. stav 1. KZ SRBiH, a ne djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH zbog kojeg je osuđen.

Tačno je da radnje osuđenog sadrže i obilježja krivičnog djela prikrivanja jer je on, kao magacioner otkupljivao kože od lica za koja je znao da su ih pribavili krivičnim djelom teške krađe. Međutim, tako posmatranje radnji osuđenog se zasniva na djelimičnoj analizi odlučnih činjenica. Naime, osuđeni je pored otkupa tih koža, zadržavao za sebe (uz saglasnost prodavaoca) dio otkupne cijene. Tim radnjama osuđeni je zlopotrijebio položaj odgovornog lica – magacionera u organizaciji udruženog rada. Prvom radnjom – otkup ukradenih koža za svoju organizaciju udruženog rada, osuđeni je prekoračio ovlaštenja koja je imao kao odgovorno lice. Druga radnja – uzeo za sebe dio otkupne cijene – objašnjava motiv preduzimanja prve radnje – namejra da sebi pribavi protivpravnu imovinsku korist. Prema tome, djelatnost optuženog sadrži sva obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH. Činjenica da je tom djelatnošću (do njenog krivično pravnog finaliziranja) osuđeni, već u njenom početku (otkup koža pribavljenih krivičnim djelom) ostvario i obilježja krivičnog djela prikrivanja iz člana 165. stav 1. KZ SRBiH ima se shvatiti kao prethodno nekažnjivo djelo koje je u odnosu na glavno djelo izgubilo svoju pravnu samostalnost (prividni stica po pravilu inkluzije).

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 39/88 od 29. septembra 1988. godine)

8.

Član 226. stav 3. KZ SRBiH

Rukovodilac kreditnog odjeljenja robne kuće čini krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH kada nerealizovani ček, kojim je kupac uplatio učešće za kupljenu robu na kredit, ostavi u ladici radnog stola sa ciljem da u pogodno vrijeme realizacijom čeka prisvoji novčani iznos na koji ček glasi.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je shvatanje žaliooca da on, radnjom zbog koje je oglašen krivim, nije sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist. Po ocjeni Vrhovnog suda BiH žalilac je pribavio sebi protivpravnu imovinsku korist u visini novčanog iznosa na koji je glasio ček kupca koji je njime platio učešće za robu kupljenu na kredit, u času kada je taj ček izdvojio i stavio u ladicu svog radnog stola sa ciljem da ga kasnije, u pogodno vrijeme, realizuje – za ček uzme dinare. ovo zato što je ček sredstvo plaćanja (pandan novca), pa kako je žalilac izvršio prisvajanje čeka, time je sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist u visini novčanog iznosa na koji je glasio ček. Radnja koju je žalila namjeravao da izvrši (ček zamijeni za dinare), nije zakonsko obilježje krivičnog djela iz člana 226. stav 3. KZ SRBiH, već slijedi nakon izvršenog djela, a sastoji se u pretvaranju jedno oblika protivpravne imovinske koristi (nenovčanog) u drugi (novčani – dinarski) oblik protivpravne imovinske koristi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 140/88 od 14.12.1988. godine)

Zakon o krivičnom postupku

9.

Član 35. stav 1. ZKP

Prenošenje mjesne nadležnosti (delagacija) u smislu člana 35. stav 1. Zakona o krivičnom postupku moguće je nakon pokretanja krivičnog postupka.

Stoga se ne može prenijeti mjesna nadležnost sa jedno na drugi osnovi sud radi provođenja pojedinih istražnih radnji za krivično djelo za koje je propisan skraćeni postupak. S obzirom da se kod tih krivičnih djela postupak smatra pokrenutim, tek nakon podnošenja optužnog prijedloga ili privatne tužbe ovlaštenog tužioca.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kv. 104/89 od 25. maja 1989. godine)

10.

Član 136. stav 1. ZKP

O tome da li je nastupila zastarjelost izvršenja krivične sankcije odlučuje, na osnovu člana 136. stav 1. ZKP, predsjednik vijeća suda koji je sudio u prvom stepenu, a ne organ koji izvršava krivičnu sankciju.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Višeg suda u B.L. utvrđeno je da je nastupila zastarjelost izvršenja mjere bezbjednosti zabrane upravljanja motornim vozilom "B" kategorije koja je izrečena pravosnažnom presudom istog suda osuđenom D.Đ. Protiv tog rješenja Republički javni tužilac je podigao zahtjev za zaštitu zakonitosti jer smatra da je njime, u korist osuđenog, povrijeđena odredba člana 99. stav 3. KZ SFRJ, člana 365. tačka 5. ZKP i člana 264. Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija (ZIKS).

Vrhovni sud je našao da je u pobijanom rješenju povrijeđena odredba člana 99. stav 3. KZ SFRJ u korist osuđenog, obzirom da je prvostepeni sud pogrešno zaključio da je nastupila zastara izvršenja mjere bezbjednosti iz člana 68. KZ SFRJ, pa je u skladu s tim utvrdio tu povredu zakona ne dirajući u pravosnažno rješenje.

Međutim, neosnovan je navod zahtjeva za zaštitu zakonitosti da je pobijanim rješenjem povrijeđena odredba člana 365. tačka 5. ZKP (sud prekoračio ovlaštenja koja po zakonu ima u pogledu krivičnih sankcija) i odredba člana 264. ZIKS-a. Tačno je da je prema odredbi člana 264. ZIKS-a za izvršenje mjere bezbjednosti iz člana 68. KZ SFRJ nadležan opštinski organ uprave u čiji djelokrug rada spadaju poslovi izdavanja vozačke dozvole. Međutim, iz te zakonske odredbe, a ni iz neke druge odredbe Zakona, ne proizilazi da je organ nadležan za izvršenje mjere, istovremeno i ovlašten da utvrđuje da li je nastupila zastarjelost njenog izvršenja. Prema tome, pobijanim rješenjem nije povrijeđena odredba člana 264. ZIKS-a.

Osim toga, u analizi spornog pitanja treba imati u vidu činjenicu da je zastarjelost izvršenja krivične sankcije pitanje iz područja materijalnog krivičnog prava. Iz toga slijedi da o tom pitanju može odlučivati samo sud (a ne organ uprave) u postupku koji je propisan Zakonom o krivičnom postupku, jer bi u protivnom, organ uprave imao ovlaštenje suda, što je po određenju tog organa i djelokruga njegovih poslova isključeno. Uporište takvog shvatanja nalazi se i u odredbi člana 136. stav 1. ZKP (koja je sadržana u glavi XIII tog zakona u kojoj su propisane odredbe o izvršenju sudskih odluka), prema kojoj, o sumnji o dozvoljenosti izvršenja sudske odluke odlučuje posebnim rješenjem predsjednik vijeća, suda koji je sudio u prvom stepenu. Kako je pitanje zastarjelosti izvršenja krivične sankcije jedna od pretpostavki dozvoljenosti izvršenja sudske odluke kojom je sankcija izrečena, jasno je da o tom pitanju odlučuje predsjednik vijeća suda koji je tu odluku donio u prvom stepenu.

Prema tome, pobijanim rješenjem nije prekoračeno ovlašćenje koje sud ima po zakonu u pogledu krivičnih sankcija, pa se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti tvrdi da je povrijeđena odredba člana 365. tačka 5. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlz. 459/87 od 13.4.1989. godine)

11.

Član 364. stav 1. tačka 8. u vezi sa članom 83. i članom 218. st. 9. i 10. ZKP

Zapisnik o ispitivanju okrivljenog u istrazi zbog krivičnog djela za koje nije propisana obavezna odbrana, u kojem nije sadržana izričita izjava okrivljenog da se odrekao prava da njegovom ispitivanju prisustvuje branilac, mora se izdvojiti iz spisa na osnovu člana 83. stav 1. ZKP.

Ako sud na iskazu okrivljenog iz takvog zapisnika zasnuje presudu, čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. ZKP pod ostalim uslovima iz te zakonske odredbe.

Ovaj zapisnik se može koristiti u krivičnom postupku kao dokazno sredstvo pod uslovima iz člana 84. ZKP, i samo pod tim uslovima moguće je na glavnom pretresu saslušati istražnog sudiju na okolnost da li se okrivljeni odrekao prava da njegovom ispitivanju prisustvuje branilac.

Iz obrazloženja:

Presudom Višeg suda u T. broj Kž. 815/88 od 8. novembra 1988. godine odbijena je žalba T.M. i potvrđena presuda Osnovnog suda u G. broj K. 27/88 od 12. aprila 1988. godine kojom je okrivljeni oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i 2 mjeseca zbog krivičnog djela teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH.

Protiv te presude okrivljeni je putem branioca blagovremeno podnio zahtjev za njihovovanredno preispitivanje jer smatra da su presude zasnovane na dokazu na kome se prema odredbama Zakona o krivičnom postupku, nisu mogle zasnovati, pa su time nižestepeni sudovi učinili bitnu povredu odredabam krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. Zakona o krivičnom postupku.

Zahtjev je osnovan.

Iz obrazloženja prvostepene presude proizilazi da je prvostepeni sud, zaključak da je okrivljeni odbio privatnu obučarsku radnju oštećenog A.H. i iz radnje oduzeo i prisvojio 910.000 dinara, zasnova na iskazu (priznanju) okrivljeno iz istrage. o tim radnjama okrivljenog u obrazloženju prvostepene presude nisu navedeni drugi neposredni dokazi. Dakle, prema stanju stvari u vrijeme zaključenja glavnog pretresa odlučne činjenice za postojanje krivičnog djela teške krađe (obijanje zatvorenog prostora, oduzimanje tuđe pokretne stvari i prisvajanja te stvari u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi), prvostepeni sud je utvrdio iskazom okrivljenog iz istrage.

Kako okrivljeni u zahtjevu tvrdi da ga istražni sudija prije ispitivanja nije poučio o pravu da njegovom ispitivanju može prisustvovati branilac i da se on tog prava nije odrekao, pitanje pravne valjanosti tog dokaza za utvrđivanje odlučnih činjenica – zakonskih obilježja krivičnog djela teške krađe – mora se rješavati sa stanovišta odredbe člana 364. st. 1. tač. 8. ZKP. To znači da li je njegovo korištenje bilo bitno za donošenje prvostepene presude, ili u drugom pravcu, da li bi se takva presuda donijela bez tog dokaza, s obzirom na druge dokaze kojima je raspolagao prvostepeni sud. ovo sve iz razloga jer je u zapisniku o ispitivanju okrivljenog u istrazi (27. novembra 1987. godine), nije uobičajeno da se okrivljeni izričito odrekao prava da njegovom ispitivanju prisustvuje branilac, što je prema odredbi člana 218.

stav 9. ZKP neophodna pretpostavka ispitivanja okrivljenog u odsustvu branioca. Kako se prema odredbi člana 218. stav 10. ZKP, na takvom iskazu okrivljenog ne može zasnovati sudska odluka (imperativna odredba od koje se ne može odstupati), sa zapisnikom o ispitivanju okrivljenog u istrazi, prvostepeni sud je morao postupiti na slijedeći način: istražni sudija je bio dužan da na osnovu člana 83. stav 1. ZKP taj zapisnik izdvoji iz spisa najdalje do završetka istrage: kak je to istražni sudija propustio, to je na osnovu čl. 279. stav 3. ZKP morao uraditi predsjednik vijeća u pripremanju glavnog pretresa, a kako to nije uradio, onda je po završenom dokaznom postupku na glavnom pretresu po članu 333. stav 3. ZKP, to moralo učiniti vijeće. Sudija izvjestilac žalbenog suda – Višeg suda u T. bio je dužan da u smislu čl. 370. stav 5. ZKP vrati spise prvostepenom sudu prije održavanja sjednice vijeća, da predsjednik vijeća prvostepenog suda donese rješenje o izdavanju tog zapisnika i po pravosnažnosti rješenja spise vrati žalbenom sudu na odlučivanje po žalbi.

Međutim, nižestepeni sudovi nisu tako postupili pa su time povrijedili navedene zakonske odredbe. osim povreda tih odredbi, nižestepeni sudovi su povrijedili i odredbu člana 85. stav 1. ZKP. Povreda te zakonske odredbe sastoji se u tome što je prvostepeni sud na glavnom pretresu na prijedlog javnog tužioca saslušao u svojstvu svejdoka istražnog sudiju na okolnost da li se okrivljeni odrekao prava da njegovom ispitivanju u istrazi prisustvuje branilac – advokat. Saslušanje istražnog sudije o toj okolnosti moguće je samo pod uslovima propisanim u članu 84. stav 1. tač. 1. i 2. ZKP i to, kada okrivljeni sam traži da se pročita taj zapisnik (tačka 1.), ili kada vijeće, po saslušanju stranaka, odluči da se u postupku može koristiti izdvojeni zapisnik o ispitivanju okrivljenog zbog povreda odredaba člana 218. ZKP (tačka 2). Vijeće takvu odluku (iz tačke 2) može donijeti samo ako se radi o krivičnom djelu za koje je propisana kazna zatvora od 20 godina ili teža kazna, i ako se pored izvođenja dokaza kojima sud raspolaze ne mogu razjasniti važne činjenice, a smatra se da bi korištenje izdvojenog zapisnika doprinijelo razrješavanju stvari.

Kako se u konkretnom slučaju radi o krivičnom djelu teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH za koje je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, zapisnik o ispitivanju okrivljenog u istrazi se nije mogao koristiti po odredbama člana 84. stav 1. tač. 2. ZKP. Shodno tome nije bilo moguće saslušati istražnog sudiju na glavnom pretresu u smislu člana 85. stav 1. ZKP na okolnost da li se okrivljeni odrekao prava da njegovom ispitivanju u istrazi prisustvuje branilac, jer to saslušanje pretpostavlja mogućnost zakonitog korištenja zapisnika koji je izdvojen iz spisa ili koji se, kao u ovom slučaju morao izdvojiti. Zbog toga se na iskazu okrivljenog iz istrage nisu mogle zasnovati pobijane presude kako je to određeno članom 218. stav 10. ZKP.

S obzirom na to da je prvostepena presuda zasnovana na tom iskazu okrivljenog, a drugostepeni sud tu nezakonitost prvostepene presude nije otklonio već je, suprotno naprijed navedenim zakonskim odredbama, ocijenio da je iskaz okrivljenog iz istrage valjan dokaz, zahtjevom se osnovano ukazuje da su nižestepeni sudovi učinili bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 8. ZKP zbog koje su pobijane presude ukinute.

U ponovnom suđenju prvostepeni sud će u odnosu na iskaz okrivljenog iz istrage postupiti po odredbi člana 83. stav 1. u vezi sa članom 279. stav 3. ili 333. stav 3. ZKP, a mogućnost korištenja tog dokaza će razmotriti sa stanovišta odredbe člana 84. stav 1. tačka 1. ZKP.

(Vrhovni sud BiH, broj kvlp. 11/89 od 7. aprila 1989. godine)

12.

Član 364. stav 1. tačka 11. u vezi sa članom 351. stav 1. tačka 1. ZKP i članom 147. stav 1. KZ SRBiH

U opisu krivičnog djela krađe moraju biti označene tuđe pokretne stvari koje su predmet tog djela. zbog toga je nerazumljiva izreka presude u kojoj je navedeno da je optuženi oduzeo

autodijelove od oštećene u određenoj vrijednosti, a da pri tome nisu pojedinačno označeni autodijelovi.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom optuženi P.M. i drugi oglašeni su krivim da su izvršili krivično djelo teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 2. KZ SRBiH.

Povodom žalbi optuženih, prvostepena presuda je ukinuta zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP.

Po nalaženju Vrhovnog suda BiH nerazumljiva je izreka prvostepene presude u kojoj je navedeno da su optuženi po prethodnom dogovoru, u namjeri da sebi pribave protivpravnu imovinsku korist prisvojili, razne autodijelove i iste iznijeli iz kruga tvornice. Ovo zato što predmetno krivično djelo postoji kada se više lica udruži radi vršenja krađe. Kako je krađa objelježje ovog krivičnog djela, a njen objekat je tuđa pokretna stvar koja mora biti tačno određena, (npr. blatobran vozila, sjedište vozila, tpčak i dr.) u opisu djela ta stvar mora biti precizno opisana jer samo iz takvog opisa proizilaze njegove zakonska obilježja. Dosljedno tome u činjeničnom opisu djela, kako je to propisano odredbom člana 351. stav 1. tačka 1. ZKP, moraju biti precizno označene pokretne stvari koje su objekat oduzimanja i prisvajanja.

Kako u opisu djela iz izreke prvostepene presude nisu označeni autodijelovi koji su optuženi oduzeli i prisvojili, ta izreka je nerazumljiva jer se iz nje ne vidi objekat predmetnog krivičnog djela. Zbog tog nedostatka pravilnost i zakonitost prvostepene presude se nije mogla ispitati što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP, pa je radi toga ukinuta.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 750/88 od 29. juna 1989. godine)

13.

Član 404. u vezi sa članom 407. i 408. ZKP

U žalbi na rješenje kojim je odbijen ili odbačen zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka podnesen po osnovu novih činjenica i dokaza, ne mogu se iznositi druge nove činjenice i dokaz. Te druge nove činjenice i dokazi – mogu biti osnov za podnošenje novog zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka.

IZ obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem odbijen je na osnovu člana 408. stav 1. ZKP zahtjev okrivljene S.N. za ponavljanje krivičnog postupka koji je okončan pravosnažnom presudom prvostepenog suda kojom je okrivljena osuđena na kaznu zatvora o jedne godine i jednog mjeseca zbog krivičnog djela pljačke iz člana 169. stav 1. u vezi sa članom 227. stav 2. KZ SRBiH.

U žalbi protiv tog rješenja okrivljena je priložila nove činjenice i dokaze koji nisu sadržani u zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbu i potvrdio prvostepeno rješenje, a u pogledu iznesenih novih činjenica i dokaza dao slijedeće razloge:

U postupku ponavljanja krivičnog postupka sud je ovlašten i dužan da ocijeni samo one dokaze i činjenice na koje se ukazuje zahtjevom, i zavisno od te ocjene, donese odgovarajuću odluku predviđenu u članu 408. stav 1. ZKP. Isto tako, drugostepeni sud može da ocjenjuje samo one žalbene navode koji se tiču sadržine zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka povodom koga je doneseno prvostepeno rješenje. Prema tome, u žalbi na rješenje kojim je odbijen (član 408. stav 1) ili odbačen (član 407.) zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka

podnesen po osnovu novih činjenica i dokaza u smislu člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP, ne mogu se iznositi druge nove činjenice i dokazi. Te činjenice i dokazi mogu biti osnov za podnošenje novog zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 93/89 od 26. aprila 1989. godine)

14.

Član 429. u vezi sa članom 420. stav 2. ZKP

Pravilo o blagodeti pridruživanja (*beneficium coesionis*) u postupku vanrednog preispitivanja pravosnažne presude primjenjuje se i na osuđenog koji prema odredbama člana 425. ZKP nema pravo samostalnog podnošenja tog vanrednog pravnog lijeka.

Iz obrazloženja:

Presudom Osnovnog suda u B.L. broj K. 1854/87 od 10. februara 1988. godine i Višeg suda u B.L. broj Kž.924/88 od 12. decembra 1988. godine, optuženi O.M. i O.S. oglašeni su krivim za produženo krivično djelo falsifikovanja isprave iz člana 217. stav 3. KZ SRBiH i krivično djelo prevare iz člana 158. stav 1. KZ SRBiH, pa je otpuženom O.M. za krivično djelo iz člana 158. stav 3. KZ SRBiH utvrđena kazna zatvora u trajanju od 5 (pet) mjeseci, a potom jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci. Istovremeno, optuženom O.S. izrečena je uslovan osuda, kojom mu je za krivično djelo iz člana 217. stav 3. KZSRBiH i za krivično djelo iz člana 158. stav 1. KZ SRBiH utvrđena kazna zatvora u trajanju od po 4 (četiri) mjeseca, a potom utvrđena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, čije je izvršenje odloženo za vrijeme od 2 (dvije) godine, pod uslovom da u tom roku ne učini novo krivično djelo.

Osuđeni O.M. podnio je zahtjev za vanredno preispitivanje tih presuda zbog povrede krivičnog zakona na njegovu štetu jer smatra da u njegovim radnjama postoje samo obilježja krivičnog djela prevare iz člana 158. stav 2. KZ SRBiH.

Povodom zahtjeva osuđenog O.M. koji je Vrhovni sud BiH, usvojio, Vrhovni sud je po službenoj dužnosti na osnovu člana 429. u vezi sa članom 420. stav 2. ZKP, preinačio te presude u pravnoj ocjeni djela i odluci o krivičnoj sankciji i u odnosu na osuđenog O.S. zbog toga što je našao da je ovaj osuđeni izvršio samo krivično djelo prevare iz člana 158. stav 1. KZ SRBiH za koje mu je izreklo uslovnu osudu uz koju je utvrdio kaznu zatvora od 4 mjeseca utvrđenu prvostepenom presudom za to krivično djelo.

Prema odredbi člana 420. stav 2. u vezi sa članom 429. ZKP-a, kod odlučivanja o zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude sud mora primijeniti princip pogodnosti (*beneficium coesionis*) ako nađe da razlozi zbog kojih je donio odluku u korist jednog osuđenog, postoje i za druge osuđene, koji nisu podnijeli ovaj vanredni pravni lijek. Svrha ovoga procesnog instituta je ne samo u tome da zaštiti interese osuđenog lica, nego i da omogućiti jedinstvenu primjenu zakona u istom krivičnom predmetu i da se pri tom ostvari princip o primjeni jednake mjere prava na lica u istom ili vrlo sličnom pravnom položaju. Takav razlog postojanja ovoga instituta opravdava mogućnost njegove primjene i u situacijama kada jedno od osuđenih lica, u čiju korist on treba da se primjeni, samo ne ispunjava uslove za podnošenje zahtjeva ove vrste, bilo zbog toga što mu je izrečena uslovna osuda ili zbog drugih zakonom predviđenih razloga.

U konkretnom slučaju protiv O.M. i O. S. vođen je jedinstven krivični postupak za iste radnje, te radnje pravno su ocijenjene na isti način i izrečena im je istom presudom krivična snakcija, s tim što je O.M. osuđen na kaznu zatvora, dok je O.S. izrečena uslova osuda, tako da on prema odredbi člana 425. ZKP nije imao pravo na podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje pravosnažne presude jer je pretpostavka prava na podnošenje tog vanrednog pravnog lijeka da je osuđenom izrečena kazna zatvora. Međutim, naprije istaknuti osnovni

razlog postojanja ovog instituta i činjenica da je protiv njih vođen jedinstven postupak i da su za iste radnje osuđeni istom presudom, opredijelio je ovaj sud za zaključak da u konkretnom slučaju ima mjesta primjeni pogodnosti, koje taj Institut omogućava, i u odnosu na osuđenog O.S., bez obzira što on nije ispunjavao uslove da samostalno podnese zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne presude.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 35/89 od 7. juna 1989. godine)

Zakon o privrednim prestupima

15.

Član 40. ZOPP

Za mogućnost oduzimanja imovinske koristi ostvarene izvršenjem privrednog prestupa nije odlučno da li je imovinska korist obilježje privrednog prestupa, već to da je ona ostvarena izvršenjem privrednog prestupa.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 493/88 od 4. maja 1989. godine)

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice, zbog privrednog prestupa iz člana 230. stav 1. i stav 2. zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom i sredstvima rada u svojini građana.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog odluke o kazni i odluke o oduzimanju imovinske koristi sa prijedlogom da drugostepeni sud preinači prvostepenu presudu i okrivljenim izrekne veće novčane kazne i da donese odluku o oduzimanju imovinske koristi.

Žalba je osnovana.

Prvostepeni sud je zauzeo stav da se u konkretnom slučaju ne može donijeti odluka o oduzimanju imovinske koristi zato što okrivljeno pravno lice nije optuženo da je izvršenjem predmetnog privrednog prestupa ostvarilo imovinsku korist, jer da takav zaključak ne proističe iz činjeničnog opisa dispozitiva optužnog prijedloga.

Ovakav stav prvostepenog suda po ocjeni drugostepenog suda, ne može se prihvatiti iz razloga što je odredbom stava 1. člana 40. Zakona o privrednim prestupima propisano da pravno lice ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu privrednim prestupom. Okolnost da imovinska korist, koju je ostvarilo okrivljeno pravno lice nije bitno obilježje privrednog prestupa iz člana 230. stav 1. i stav 2. zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom i sredstvima rada u svojini građana nije bitna za mogućnost oduzimanja imovinske koristi pribavljene privrednim prestupom. Za izricanje ove mjere je odlučno to da je privrednim prestupom pribavljena imovinska korist bez obzira da li je ili nije imovinska korist obilježje privrednog prestupa i da li je to sadržano u činjeničnom opisu drugog optužnog prijedloga. Budući da iz rezultata dokaza izvedenih u postupku pred prvostepenim sudom proizilazi da je okrivljeno pravno lice izvršenjem navedenog privrednog prestupa ostvarilo imovinsku korist, o čijoj visini nije raspravljano, drugostepeni sud je na temelju člana 385. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima uvažio žalbu javnog tužioca, prvostepenu presudu ukinuo i predmet vratio na ponovno suđenje.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj KKž. 477/88 od 19. maja 1989. godine)

16.

Član 91. Zakona o sistemu cijena i društvenoj kontroli cijena

Organizacija udruženog rada čini privredni prestup ako na osnovu samoupravnog sporazuma zaključenog u okviru složene organizacije udruženog rada formira cijene robi iz uvoza preko najvećeg nivoa utvrđenog propisima o društvenoj kontroli cijena.

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom, na osnovu člana 350. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima, oslobođeno je od optužbe okrivljeno odgovorno lice da je učinilo privredni prestup iz člana 91. stav 1. tačka 1. i stav 2. Zakona o sistemu cijena i društvenoj kontroli cijena.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede zakona sa prijedlogom da drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati na ponovno suđenje.

Žalba je osnovan.

Izvedenim dokazima u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da je okrivljeno odgovorno lice suprotno odredbama čl. 22. i 23. Zakona o sistemu cijena i društvenoj kontroli cijena, tač. 3. i 5. Odluke o obrazovanju cijena na domaćem tržištu proizvoda iz uvoza, tač. 3. i 5. Odluke o obrazovanju cijena proizvoda iz uvoza, te tačke 15. Odluke o određivanju najviših cijena i načinu obrazovanja cijena proizvoda i usluga iz nadležnosti svih društveno – političkih zajednica, na ime troškova interne stimulacije, uvećalo cijene proizvoda iz uvoza. Međutim, prvostepeni sud zauzeo je sta da u navedenim radnjama okrivljenog odgovornog lica nema elemenata privrednog prestupa, jer da se okrivljeni kod formiranja cijena morao pridržavati odredaba člana 17. Samoupravnog sporazuma o ostvarivanju i raspoređivanju zajedničkog prihoda po osnovu zajedničkog poslovanja na poslovima izvoza i uvoza i drugim spoljnotrgovinskim poslovima na nivou SOUR-a.

Ovakav stav prvostepenog suda, po ocjeni drugostepenog suda, ne može se prihvatiti zato što organizacija udruženog rada ne mogu na osnovu samoupravnog sporazuma zaključenog u okviru SOUR-a formirati cijene robi iz uvoza preko najvećeg nivoa utvrđenog propisima o društvenoj kontroli cijena. Zbog toga je žalbu javnog tužioca valjalo uvažiti, presudu prvostepenog suda ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 493/88 od 4. maja 1989. godine)

17.

Član 228. stav 1. tačka 2. i stav 2 Zakona o vodama

Ako u trenutku izvršenog pregleda kontrolnom organu iz određenih razloga nije stavljena na uvid vodoprivredna dozvola, time se u ponašanju okrivljenog pravnog i odgovornog lica ne stiču obilježja privrednog prestupa iz člana 228. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o vodama, pošto obilježje ovog privrednog prestupa čini upotreba i korištenje vode od strane organizacije udruženog rada prije nego pribavi vodoprivrednu dozvolu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je svojom odlukom oslobodio od optužbe okrivljeno pravno i odgovorno lice da su izvršili privredni prestup iz člana 228. stav 1. tačka 2. Zakona o vodama.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, ukazujući da okrivljeni prilikom pregleda nisu prezentirali kontrolnom organu vodoprivrednu dozvolu.

Vrhovni sud BiH odbio je žalbu javnog tužioca kao neosnovanu iz ovih razloga:

Privredni prestup iz člana 228. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona o vodama čine pravno i odgovorno lice ako upotrebljavaju i koriste vode ili ispuštaju otpadne vode, otpatke i druge materije koje mogu zagaditi vode prije nego što pribave vodoprivrednu dozvolu protivno izdatoj dozvoli. U konkretnoj privredno – kaznenoj stvari izvedenim dokazima u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da su okrivljeni u vrijeme izvršenog pregleda imali pribavljenu vodoprivrednu dozvolu, ali je iz određenih razloga nisu mogli prezentirati kontrolnom organu. Pllazćei od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, te imajući u vidu što čini obilježje navedenog privrednog prestupa i po mišljenju ovog suda samim tim što okrivljeni nisu prezentirali vodoprivrednu dozvolu kontrolnom organu u momentu pregleda u njihovom ponašanju nisu se stekla obilježja prestupa iz člana 229. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona o vodama, kako je to i prvostepeni sud pravilno zaključio.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 292/88 od 4. maja 1989. godine)

18.

Član 29. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe

Namirnice sa isteklim rokom upotrebe smatraju se shodno zakonskim odredbama (član 6. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe) higijenski neispravnim, pa u tom slučaju takve namirnice nije potrebno stali na analizu niti provjeravati na drugi način njihovu higijensku ispravnost, jer je to bez značaja za postoajnje privrednog prestupa iz člana 29. stav 1. tačka 2. i stav 2. pomenutog zakona.

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom okrivljeno pravno i odgovorno lice oglašeni su odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 29. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe.

Osporavajući prvostepenu presudu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja okrivljeni u žalbi ukazuje da se u ovom slučaju radilo o higijenski ispravnim namirnicama i da je isto trebalo poslati na analizu.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbu okrivljenih kao neosnovanu rokuvodeći se slejedećim razlozima:

Odredbom iz člana 6. stav 1. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe predviđeno je da se higijenski nesipravnim namirnicama smatraju namirnice kojima je istekao rok upotrebe označen u njihovoj deklaraciji. Dakle, iz ove zakonske odredbe proizilazi da se higijenski neispravnim smatra svaka namirnica koja se nalazi u prometu sa isteklim rokom upotrebe. Prema tome, takve namirnice nije potrebno stali na analizu niti je potrebno provjeravati higijensku ispravnost, kako se to predlaže u žalbi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 277/89 od 4. maja 1989. godine)

19.

Član 63. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu

Pogrešan popis sredstava ili izvora sredstava više ne predstavlja privredni prestup iz člana 63. stav 1. tačka 4. stav 2. Zakona o knjigovodstvu.

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom okrivljeno pravno i odgovorno lice oglašeni su odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 63. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu.

Prvostepenu presudu okrivljeni su osporili žalbom zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Povodom žalbi okrivljenih Vrhovni sud BiH je po službenoj dužnosti preinačio prvostepenu presudu i okrivljene oslobodio od optužbe iz ovih razloga:

U konkretnoj privredno – kazenoj stvari okrivljeni su optuženi i prvostepenom presudom oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 63. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu (“Službeni list SFRJ” br. 25/81 i 53/85), pošto su propustili da izvrše tačan popis sredstava – Zakon o knjigovodstvu, po kome su okrivljeni oglašeni odgovornim prema odredbi iz člana 99. stav 1. tačka 2. Zakona o računovodstvu (“Službeni list SFRJ”, broj 12/89) prestao je da važi danom stupanja na snagu ovog zakona tj. 4. marta 1989. godine. Zakonom o računovodstvu kojim se bliže uređuje knjigovodstveno poslovanje reguliše i pitanje popisa sredstava potraživanja i obaveza organizacija, ali netačan popis sredstava ne sankcioniše kao privredni prestup. Prema tome, kako je Zakon o računovodstvu blaži za okrivljene Vrhovni sud BiH je temeljem članom 350. stav 1. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku okrivljene oslobodio od optužbe da su izvršili navedeni privredni prestup.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 509/78 od 4. maja 1989. godien)

GRADANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

20.

Čl. 190. i 255. Zakona o prostornom uređenju

Građevinski objekat izgrađen bez odobrenja nadležnog organa do legalizacije ili njegovog uklanjanja (bespravna izgradnja) ima svojstvo pokretne stvari.

IZ obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima utvrđeno je da je sporna porodična stambena zgrada izgrađena na građevinskom zemljištu koje je u društvenoj svojini, na parcelama na kojima tužiocu i tuženom kao bivšim vlasnicima pripada pravo privremenog korištenja. Zgrada je podgnuta bez odobrenja za građenje, pa u sadašnjoj situaciji, ostavljajući po strani mogućnost eventualne legalizacije, ta zgrada ima karakter bespravno izgrađenog građevinskog objekta, usljed čega se tretira kao pokretna stvar na koju pravo vlasništva ima graditelj. Takva zgrada je s pravnog gledišta, do eventualne legalizacije privremeni građevinski objekt, a takav objekt nije sastavni dio zemljišta, pa zbog toga ne pripada vlasnik zemljišta ako ga je podiglo treće lice.

Ako je građevinski objekt podignut bez odobrenja na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini u postupku legalizacije može se konstituisati trajno pravo korištenja u korist graditelja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 415/88. od 20. aprila 1989. godine)

21.

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 200. st. 1. Zakona o udruženom radu

Čl. 2. i 3. Zakona o svojini na dijelovima zgrada

Društveno pravno lice može prenijeti pravo raspolaganja na stan, kao poseban dio zgrade, na drugo društveno pravno lice, uz naknadu ili bez naknade, ugovorom koji se zaključuje u formi propisanoj zakonom.

Iz obrazloženja:

Odlučujući u ovoj pravnoj stvari nižestepeni sudovi nisu imali u vidu odredbu člana 3. stav 3. Zakona o svojini na dijelovima zgrada (prečišćeni tekst objavljen u “Službenom listu SFRJ”, broj 43/65, prema kojoj nosilac prava raspolaganja posebnim dijelom zgrade može da to pravo prenese uz naknadu ili bez naknade na drugo društveno – pravno lice i da se prenošenje tog prava u smislu odredbe člana 9. Zakona o prometu i zemljišta i zgrada (prečišćeni tekst objavljen u “Službenom listu SFRJ”, broj 43/65, vršilo pismenim ugovorom (sada član 2. stav 1. i član 3. stav 2. zakona o svojini na dijelovima zgrada i član 9. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 687/88 od 9. marta 1989. godine)

22.

Članovi 21. stav 1. 39. i 1107 stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Opšta uzanska za promet robom broj 31. stav 3.

Punovažan je ugovor o prodaji zaključen razmjenom teleksa i kada je teleks koji sadrži ponudu potpisalo neovlašćeno lice, ako je otpremljen u ime ugovorne stranke sa njenog teleprinterera.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud nalazi da je između parničnih stranaka zaključen punovažan ugovor o prodaji robe, iako je ponudu datu putem teleksa potpisalo neovlašćeno lice, te da je tuženi dužan da isplati ugovorenu cijenu. U smislu člana 1107. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, Opšte uzanse za promet robom (“Službeni list FNRJ”, broj 15/54), neće se primjenjivati poslije stupanja na snagu ovog zakona u pitanjima koja su njime regulisana, što znači da se eventualne pravne praznine mogu popunjavati primjenom ovih uzansi i nakon stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima. IZ isprave u spisu, čiju autentičnost parnične stranke nisu osporile, proizilazi da je tuženi potpisan po referentu za nabavke, koji nema svojstvo punomoćnika za zaposlenje, teleksom naručio kupovinu robe, a pod uslovima isporuke i plaćanja sadržanim u prethodnom teleksu tužioca. Teleksom je tužilac ovu ponudu prihvatio. Prijemom prihvata ponudu kod tuženog zaključen je, u smislu člana 39. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor između parničnih stranaka. kako Zakon o obligacionim odnosima nema odredbe o načinu zaključenja ugovora putem teleksa, ispunjeni su uslovi predviđeni odredbama člana 1107. stav 2. ZOO. da se primjeni Opšta uzansa za promet robom broj 31. stav 3. po kojoj pošiljalac ne može osporavati punovažnost ponude ili izjave o prihvatanju ponude ili izjave o prihvatanju ponude otpremljene u njegovo ime preko njegovog teleprinterera.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 389/87 od 28. jula 1988. godine)

23.

Čl. 31. 33. 39, 600, 623. i 629. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je naručilac uputio novinsko – izdavačkoj radnoj organizaciji dva oglasa slične sadržine, a nije izričito stavio do znanja da drugim samo ispravlja prvi, zaključena su dva ugovora o djelu i naručilac dužuje naknadu za objavljivanje svakog od ovih oglasa.

Iz obrazloženja:

Tužilac je štamparska izdavačka novinska organizacija koja svojim aktom (jednostrano) određuje i objavljuje cijenu štampanja konkursa i oglasa u oglasnom dijelu "Politike". To je u stvari, prijedlog učinjen neodređenom broju lica koji sadrži bitne sastojke ugovora čijem zaključenju je namijenjen, te važi kao opšta ponuda (član 33. Zakona o obligacionim odnosima).

Momenat prijema dopisa od 29. oktobra 1986. godine, kojim tuženi traži štampanje i objavljivanje oglasa i konkursa, smatra se njegovom izjavom da prihvata ponudu tužioca (stav 1. člana 39. ZOO). Prvi dopis sa tekstom oglasa i konkursa radi objavljivanja, između stranaka je zaključen ugovor (član 31. ZOO). Njime se tužilac obavezao da obavi određeni posao (štampanje i objavljivanje konkursa i oglasa), a naručilac (tuženi) da mu za to plati naknadu određenu unaprijed aktom (tarifom) tužioca.

U ovom slučaju između stranaka je zaključen ugovor o djelu (član 600. ZOO), jer su ugovarači imali u vidu svojstvo tužioca i njegov rad.

Prema odredbama člana 629. ZOO, naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenu za iznos troškova koje ovaj nije učinio, a koje bi bio dužan učiniti, da ugovor nije raskinut, ako i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namjerno propustio da ostvari.

Drugi dopis tuženog, upućen tužiocu poštom preporučeno 30. oktobra 1986. godine, koji ima isti datum i broj kao i prethodni i istu sadržinu (uz koji je dostavljen tekst nešto izmijenjenog oglasa i konkursa tuženog, u odnosu na raniju sadržinu oglasa i konkursa objavljenih 1. oktobra 1986. godine), međutim, ne sadrži izjavu da tuženi raskida sa tužiocem prethodno zaključeni ugovor o djelu. Jednostrani raskid ugovora ne proizilazi iz okolnosti da je tuženi tužiocu poslao i drugi dopis sa istim brojem i datumom i nešto izmijenjenim tekstom konkursa i oglasa. naime, tužilac nije dužan da plati i zna sadržinu tekstova koje objavljuje u oglasnom dijelu "Politike" i da naručiocu ukazuje na okolnosti koje su samo njemu poznate (koliko mu je bilo potrebno izvršilaca). Tužilac je dužan, nakon intervencije lektora, štampati tekst oglasa i konkursa, shodno zaključenom ugovoru o djelu.

Upućivanje novog dopisa tuženog sa tekstom oglasa i konkursa poštom preporučeno 30. oktobra 1986. godine u cilju njegovog štampanja i da je stigao tužiocu prije nešto što je raniji oglas i konkurs objavljen, u stvari predstavlja prihvatanje ponude i zaključenja novog ugovora koga je tužilac u cijelosti izvršio, pa je stekao pravo da od tuženog, u smislu člana 600. i člana 623. st. 1. i 3. ZOO, zahtijeva isplatu naknade.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 397/88 od 31. maja 1989. godine)

24.**Član 12. Zakona o obligacionim odnosima**

Jači je upravu prvi kupac nekretnine nego drugi nesavjesni kupac koji je na temelju ugovora prenio na sebe pravo vlasništva uknjižbom u zemljišnu knjigu.

Iz obrazloženja:

Majka prvotuženog je usmeno zaključenim ugovorom sa tužiocem u septembru 1978. godine prodala ovome kč. 923 vinograd, za cijenu od 9.000 dinara. Ugovor je realizovan tako što je kupac isplatio prodavcu kupovinu cijenu, a prodavac predao kupcu označenu parcelu u posjed. Nakon smrti prodavateljice njen sin je sa tuženim zaključio usmeni ugovor o prodaji istih nekretnina i na osnovu tog ugovora izvršen upis prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Nižestepeni sudovi su ustanovili da je punovažan usmeni ugovor o prodaji zaključen u septembru 1978. godine, u smislu člana 46. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78).

Nižestepeni sudovi su pravilno odlučili da je bez pravnog dejstva u odsou na tužioca pismeni ugovor o prodaji istih nekretnina zaključen nakon smrti prodavateljice. ovo stoga, jer iz činjeničnih utvrđenja nižestepeni sudova proizilazi da su tuženi zaključujući taj ugovor bili nesavjesni (prvotuženi je znao da je njegova majka predmetnu parcelu prodala tužiocu, a drugotuženi je mogao znati za tu prodaju, jer je viđao tužioca da krči i obrađuje vinograd). S obzirom na to nižestepeni sudovi zaključuju da je ovaj drugi ugovor zaključen protivno načelu savjesnosti i poštenja (član 12. Zakona o obligacionim odnosima) i da tužilac kao raniji kupcima jači pravno osnov u odnosu na tuženog kao kasnijeg kupca bez obzira na to što je zaključio pismeni ugovor i ishodio upis u zemljišnoj knjizui.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 224/88 od 16. februara 1989. godine)

25.

Član 8. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini

Član 22. stav 3. zakona o građevinskom zemljištu

Član 103. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o zakupu neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini u nepoljoprivredne svrhe (radi izgradnje privremenog građevinskog objekta).

IZ obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudova parnične stranke su dana 4. avgusta 1977. godine, zaključile ugovor kojim je tužilac ustupio tuženom besplatno korištenje zemljišta u društvenoj svojini kako bi tuženi na tom zemljištu za potrebe djelatnosti kojom se bavi postavio montažne objekte. Ugovorom o zakupu zaključenim kasnije tužilac je dao tuženom za iste svrhe dio zemljišta u površini od 520 m² sa obavezom da mu plaća mjesečnu zakupninu u iznosu od 1.000 dinara. Tim ugovorom predviđeno je da ugovorne strane svake tri godine utvrđuju visinu zakupnine zaključenjem aneksa ugovora. Međutim, aneks ugovora od 1. marta 1984. godine, koji je sačinio tužilac (sa iznosom zakupnine od 12.000 dinara mjesečno) tuženi nije želio potpisati.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odbili tužioca sa tužbenim zahtjevom, da se tuženi obaveže da mu isplati zakupninu. Predmetno zemljište je gradsko građevinsko zemljište, koje je tužilac u smislu odredbe člana 8. zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora imao pravo koristiti, a ne i dati u zakup u nepoljoprivredne svrhe (sada član 22. stav 3. Zakona o građevinskom zemljištu, "Službeni list SRBiH", broj 34/86). Stoga su zaključeni ugovori o zakupu ništavi (suprotni citiranoj zakonskoj odredbi kao prinudnom propisu) pa ne proizvode pravno dejstvo (član 103. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 372/88 od 13. aprila 1989. godine)

26.

Član 462. stav 1. zakona o obligacionim odnosima

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Ništav je ugovor o prodaji nepokretnosti ako su stranke ugovorile jednu cijenu, a u pismenoj ispravi ugovora označile drugu.

Iz obrazloženja:

U vezi sa izloženim stanovištem da u ugovoru o kupoprodaji mora biti načnačena cijena koja odražava volju stranaka treba ukazati na sljedeće:

Prema odredbi člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78) ugovor o kupoprodaji nekretnina mora biti sačinjen u pismenoj formi, potpisi ugovarača moraju biti ovjereni od strane suda, ili umjesto ovjere da je ugovor potpisan od dva svjedoka koji su bili prisutni kod zaključenja ugovora. U tako zaključenom ugovoru mora se naznačiti predmet i cijena kao bitni sastojci ugovora, jer je to predviđeno u članu 462. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima za sve ugovore o kupoprodaji, pa prema tome i za ugovor o kupoprodaji nekretnina. Ako u ugovoru nedostaje jedan od bitnih elemenata, ili ako ono što je u pogledu tih elemenata navedeno u ugovoru ne odgovara volji stranaka, takav ugovor ne proizvodi pravno dejstvo, on je nepostojeći, a u pogledu posljedica situacija se može upodobiti sa ništavim ugovorom, što znači da svaka stranka ima pravo na restituciju međusobnih davanja (član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 276/89 od 9. marta 1989. godine)

27.

Član 74. stav 1. i 99. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Sporazum ugovarača da se odloži ovjera potpisa ugovora o prenosu nekretnina zbog izgleda da prodavac bude oslobođen obaveze plaćanja poreza na promet nema značaj odložnog uslova, pa kupa može po isteku razumnog roka, tražiti da mu prodavac izda tabularnu ispravu za uknjižbu prava vlasništva ako ugovor zadovoljava alternativnu formu (dva svjedoka) ili ako je ispunjen obostrano u pretežnom dijelu.

IZ obrazloženja:

Stranke su zaključile pismeni ugovor o prodaji nekretnina koji su u cijelosti ispunile (tužilac je tuženom isplatio kupoprodajnu cijenu, a tuženi mu je prodane nekretnine predao u posjed). Stoga su u cijelosti ispunjeni uslovi iz člana 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78) za punovažnost ugovora o kupoprodaji predmetnih nekretnina. Zato je tuženi u obavezi da tužiocu izda valjanu ispravu – podobnu za prenos prava svojine uknjižbom u zemljišnim knjigama.

Iz daljnjih činjeničnih utvrđenja slijedi da je u tački III citiranog kupoprodajnog ugovora konstatovano da je tuženi preuzeo obavezu da svu potrebnu dokumentaciju za prenos prodatih nekretnina pribavi 15 dana nakon zaključenja ugovora, odnosno do 1. aprila 1983. godine, s tim da su se stranke bile dogovorile da se “sačeka sa ovjerom ugovora, odnosno sa plaćanjem poreza na promet”, s obzirom da je bilo izgleda da tuženi bude oslobođen obaveze plaćanja poreza na promet nekretnina, budući da je kupio druge nekretnine. kako se postupak u vezi sa tim neočekivano odužio, nižestepeni sudovi su zaključili da su protekli svi razumni rokovi za postupanje po citiranom kupoprodajnom ugovoru – od zaključenja kupoprodajnog ugovora do donošenja prvostepene presude prošlo je skoro tri godine (član 99. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). Ishod postupka pred nadležnim organom uprave za prihode u vezi sa traženjem tuženog da kao prodavac bude oslobođen obaveze plaćanja poreza na promet nepokretnosti, nema nikakvog uticaja na donošenje odluke o ovome sporu, jer se u tom postupku ne rješava ni o kakvom prethodnom pitanju koje bi bilo od uticaja na odlučivanje u ovoj parnici, a sporazum stranaka nema značaj odložnog uslova (član 74. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 739/87 od 27. oktobra 1988. godien)

AUTORSKO PRAVO

28.

Čl. 29, 38, 49. i 96. Zakona o autorskom pravu**Član 200. Zakona o obligacionim odnosima**

Autor ima pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog povrede autorskih moralnih prava.

Iz obrazloženja:

Tužiocu ne traže zaštitu povrijeđenih autorskih prava iz osnova sadržanog u odredbi člana 49. stav 1. tačka 1. Zakona o autorskom pravu, nego zbog toga što su dijelovi iz njihove knjige objavljeni u pomenutom listu bez navođenja djela i njegovih autora i stoga što je tekst knjige skraćen i preinačen bez pristanka autora, čime su pored povrede njihovih prava utemeljenih na odredbi člana 29. Zakona o autorskom pravu povrijeđena i njihova prava zasnovana na odredbi člana 38. citiranog zakona.

Zato tužiocu zbog povrede autorskog moralnog prava zahtijevaju da im se dosudi pravična novčana naknada neimovinske štete u smislu člana 95. Zakona o autorskom pravu u vezi sa odredbom člana 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kao i da se, u smislu odredbe člana 95. Zakona o autorskom pravu, u vezi sa odredbom člana 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kao i da se, u smislu odredbe člana 96. stav 1. tačka 1. Zakona o autorskom pravu, tuženom naloži da u sredstvima informisanja objavi presudu na njegov trošak.

(Vrhovni sud BiH. Gž. 50/88 od 26. decembra 1988. godine)

STVARNO PRAVO

29.

Pravila imovinskog prava (paragraf 421. bivšeg OGZ-a)**Član 13. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Stablo na međi se ne dijeli prema graničnoj liniji već je u zajedničkoj svojini susjeda pa se uvijek pretpostavlja da su njihovi dijelovi jednaki.

Iz obrazloženja:

Posječeno stablo raslo je na međi po nalazu vještaka imalo je 1,30 m³ ogrevnog drveta, pa kako je jednom trećinom prelazilo na zemljište tužioca, ovome je dosuđena 1/3 vrijednosti u iznosu od 3.440 dinara. Presuda je zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prema pravnom pravilu iz paragrafa 421. bivšeg Opšteg građanskog zakonika stablo na međi se ne dijeli prema graničnoj liniji već predstavlja zajedničku svojinu vlasnika susjednih zemljišta (ovo pravno pravilo se primjenjuje, u nedostatku pozitivnog propisa po osnovu člana 4. Zakona o venažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije). Prema Zakonu o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima u slučaju da suvlasnički dijelovi nisu određeni, pretpostavlja se da su jednaki (član 13. stav 2). Budući da je stablo na međi po pravnom pravilu imovinskog prava uvijek u zajedničkoj svojini pretpostavka o jednakim dijelovima se ne može oboriti. Zbog toga u ovom slučaju tužiocu pripada naknada od ½ vrijednosti posječenog stabla.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 461/88 od 11. maja 1989. godine)

30.

Član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

U slučaju kada nema zemljišne knjige (uništene za vrijeme rata) pravo vkasništva stiče se polaganjem isprave ugovora o prodaji kod nadležnog suda, pa bivši vlasnik nije ovlašten da zahtijeva predaju nekretnine ni od trećeg lica.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, vlasnik može tužbom zahtijevati od posjednika povraćaj individualno određene stvari s tim što mora dokazati da na stvar čiji povraćaj traži ima pravo svojine kao i da se stvari nalazi u faktičkoj vlasti tuženog.

S obzirom na to da je tužitelj na osnovu pismenog ugovora prodao prednik tuženog – Zemljoradničkoj zadruzi pored nekretnina označenih kao kč. 166/2, u površini od 31000 m² i kč. 166/2 pašnjak u površini od 13800 m² i prodao kupcu u posjed, da je prednik tuženog podnio zahtjev nadležnom sudu da se na osnovu ugovora o prodaji uknjiži pravo vlasništva na njega, da uknjižba nije provedena zbog nepostojanja zemljišnih knjiga, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da tužitelj nije vlasnik spornih nekretnina i da mu stoga ne pripada pravo da zahtijeva predaju u posjed istih.

Pri tome okolnost da prednik tuženog, odnosno tuženi, nije upisan u zemljišnim knjigama kao vlasnik spornih nekretnina, nije od značaja za ocjenu zakonitosti pobijane odluke, jer je prednik tuženog s obzirom na to da ne postoje zemljišne knjige stekao pravo svojine na spornim na spornim nekretninama polaganjem kod nadležnog suda isprave na osnovu koje se vrši prenos prava svojine (član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 22/89 od 9. marta 1989. godine)

31.

Član 12. Zakona o obligacionim odnosima**Član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

U slučaju da su istu nekretninu od njenog vlasnika kupila dva lica, svako za sebe, pravo vlasništva stiče onaj koji se prvi uknjiži, osim ako se dokaže da je bio nesavjestan kupac.

Iz obrazloženja:

Svi zahtjevi tužilaca o kojima je trebalo odlučiti u ovoj parnici svode se na pitanje da li postoji pravnovaljan ugovor o prodaji spornih nekretnina zaključen između tužene kao prodavca i B.H. kao kupca, s obzirom na činjenicu da postoji i drugi ugovor o kupoprodaji istih nekretnina koji je zaključen sa drugim kupcem, u pismenoj formi, na osnovu koga je izvršen upis prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Ugovor o kupoprodaji se zaključuje radi sticanja prava vlasništva na stvari koja je predmet kupoprodaje. Ako istu nekretninu od vlasnika kupe dva lica, svako za sebe, pravo vlasništva stiče ona kupac koji se uknjiži u zemljišnu knjigu kao vlasnik.

Pravo vlasništva stečeno na ovaj način može biti sa uspjehom osporeno od strane drugog kupca samo u slučaju da je kupac čije je pravo vlasništva upisano u zemljišnoj knjizi, bio nesavjestan, a to će biti ako je znao ili mogao znati da je drugi kupac prije njega zaključio valjan ugovor o kupoprodaji.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 518/88 od 16. marta 1989. godine)

32.

Član 37. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Vlasnička tužba je tužba vlasnika neposjednika protiv posjednika nevlasnika.

Iz obrazloženja:

Na osnovu utvrđenja da zgrada u kojoj se nalaze predmetne prostorije predstavlja bračnu tekovinu tužitelja i njegove ranije supruge majka tuženog, da je tuženi nasilno provalio u te prostorije i zaposjeo ih zbog čega je oglašen krivim i uslovno kažnjen, prvostepeni sud je, primjenom odredbe člana 43. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, tužbeni zahtjev usvojio.

Tuženi u reviziji navodi, a to je isticao i u žalbi protiv prvostepene presude, da ne posjeduje predmetne prostorije jer sada živi i radi u drugom mjestu te da ih koristi njegov brat.

Drugostepeni sud ovaj relevantni žalbeni prigovor (vlasnička tužba se može podnijeti samo protiv posjednika – član 37. stav 1. ZOSPO) nije cijenio, pa je time počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. u vezi sa članom 375. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovno sud BiH, Rev., 324/88 od 9. marta 1989. godine)

33.

Član 3. stav 1. Zakona o eksproprijaciji**Čl. 37. i 44. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Vlasnik ne može isticati zahtjev za predaju u posjed nekretnine protiv lica koje je bez pravnog osnova bilo u posjedu ako je nekretnina u međuvremenu eksproprijisana.

Iz obrazloženja:

Zahtjev tužiteljice, kako je opredijeljen u tužbi, ima sve karakteristike tužbe kojom se štiti pravo vlasništva predviđenog u članu 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima. Ovu tužbu, prema izričitoj doredbi iz navedenog zakonskog propisa, podiže vlasnik stvari protiv lica koje stvari drži u posjedu. Tuženi, zbog okolnosti koje su nastupile mimo njegove volje (eksproprijacije) nije više posjednik spornih nekretnina, pa protiv njega nije mogao biti upravljen zahtjev na predaju u posjed spornih nekretnina. Osim toga sa eksproprijacijom prestaje pravo vlasništva (član 44. ZOSPO-a). pa je tužilac izgubio aktivnu legitimaciju (član 3. stav 1. Zakona o eksproprijaciji).

(Vrhovni sud BiH. Rev. 378/88 od 13. aprila 1989. godine)

34.

Član 50. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**Paragraf 6. pravnog pravila bivšeg Zakona o nužnim prolazima, od 6. aprila 1906. godine**

U skladu s načelom restrikcije vlasnik poslužnog dobra može tražiti da se prolaz premjesti (preloži) preko drugog dijela njegovog zemljišta, ako se time ne nanosi šteta vlasniku povlasnog dobra.

Iz obrazloženja:

Ispravno nižestepeni sudovi navode da u skladu sa načelom restrikcije vršenja prava služnosti, koje se izvodi iz odredbe člana 50. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80), vlasnik poslužnog dobra može zahtijevati prenošenje služnosti prolaza na drugo mjesto isto poslužnog dobra ako njeno vršenje neće biti otežano. U konkretnom slučaju nižestepeni sudovi su utvrdili da tuženi imaju pravo služnosti kolskog puta preko nekretnina tužilaca, od javnog puta do svojih nekretnina, pored kuće i štale tužilaca (dvorište tužilaca), te da je zbog toga u značajnoj mjeri oprećeno poslužno dobro vršenjem ove služnosti.

Pored toga utvrđeno je da je tuženi pravo služnosti prolaza mogu vršiti jugozapadnim dijelom iste parcele tužilaca uz prethodno izvođenje određenih radova o trošku tužilaca (iskop zemlje, izmještanje “korita” iz koga se stoka napaja i regulisanja odvoda vode).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 309/88 od 16. marta 1989. godine)

35.**Čl. 54. i 55. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima važno je pravilo prema kome je savjestan posjednik dosjelošću sticao pravo stvarne služnosti protekom dvadeset godina.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepeni sudova nekretnine označene kao povlasno i poslužno dobro bile su vlasništvo oca tuženog. Nakon njegove smrti 1964. godine izvršena je dioba tih nekretnina na kojoj je brat tužeog dobio parcelu koja predstavlja povlasno dobro i na toj parceli sagradio porodičnu stambenu zgradu. Prilikom diobe nekretnina na kč. broj 2992 ostavljen je prolaz koji vodi do javnog puta jugoistočnim dijelom te parcele, koju je na diobi dobio tuženi do parcele tužioca koja je na diobi pripala bratu tuženoga. Tim putem se brat tuženog služio za dolazak do sveoje nekretnine koje je 1980. godine prodao tužiocu sa pravom služnosti pješačkog prolaza preko parcele vlasništvo tuženog. od tada se tužilac nesmetano koristio pješačkom stazom preko te parcele do prije izvjesnog vremena, kada mu je tuženi počeo osporavati to pravo.

Polazeći od naprijed navedenog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 56. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima), kada su usvojili zahtjev tužioca, jer je tužilac pravo služnosti pješačke staze preko nekretnina tuženog stekao održajem. Tužilac je prema utvrđenju nižestepeni sudova zajedno sa prodavcem povlasnog dobra – bratom tuženog, bio savjestan i zakonit držalac prava služnosti pješačke staze od 1964. do 1986. godine, dakle, preko 20. godina (pravno pravilo imovinskog prava modifikovano sudskom praksom).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 167/88 od 16. marta 1989. godine)

36.**Paragrafi 295. i 297. bivšeg Opšteg građanskog zakonika****Član 75. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Ograda je pripadak (ili priraštaj) zemljišta pa se njenim protupravnim uklanjanjem ometa posjednik.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju tužitelj je nakon zaključenja ugovora o prodaji uveden u posjed zemljišta sa ogradom, pa je bio u posljednjem posjedu zemljišta i obrade kao pripatka ili priraštaja zemljišta.

Prema odredbi člana 75. ZOSPO-a svaki posjednik stvari i prava ima pravo na zaštitu od uznemiravanja ili oduzimanja posjeda. To se odnosi i na pripadak (ili priraštaj) glavne stvari.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 52/88 od 16. marta 1989. godine)

EKSPROPRIJACIJA

37.

Član 57. (sada 67.) Zakona o eksproprijaciji

Vlasnik građevinskog objekta, koji je izgrađen bez odobrenja nadležnog organa poslije 15. februara 1968. godine, po zakonu o eksproprijaciji nema pravo na naknadu. Ni u slučaju da nadležni organ nije blagovremeno odlučio o zahtjevu graditelja za legalizaciju bespravne izgradnje koji je podnijet prije eksproprijacije.

Iz obrazloženja:

Predlagatelj je bez odobrenja za građenje na označejoj parceli započeo gradnju porodične stambene zgrade poslije 15. februara 1968. godine. U toku gradnje i to 16. avgusta 1971. godine, predlagatelj je nadležnom organu uprave podnio zahtjev za davanje odobrenja za izgradnju porodične stambene zgrade na mjestu na kome je zgradu već započeo graditi. zbog izmjene urbanističkog plana za ovo područje, zahtjev predlagatelja za izgradnju porodične stambene zgrade je odbijen rješenjem nadležnog organa od 6. marta 1973. godine. ovo područje je izmjenom urbanističkog plana predviđeno za društvenu gradnju, pa je ekspropisana i stambena zgrada predlagatelja.

Prema odredbi člana 57. stav 1. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 19/77), ranijem vlasniku ne pripada pravo na naknadu ako se ekspropriše zgrada koja je podignuta bez odobrenja za građenje poslije 15. februara 1968. godine. U konkretnom slučaju predlagatelj je svoju zgradu izgradio nakon 15. februara 1968. godine, bez odobrenja za građenje, pa mu ne pripada pravo na pravičnu naknadu.

Ispravno drugostepeni sud, razmatrajući navode predlagatelja, istaknute u žalbi izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja, smatra da je to što je 1971. godine predlagatelju priznato prvenstveno pravo korištenja na građevinskoj parceli i to pravo upisano u zemljišnoj knjizi, nije davalo ovlaštenje predlagatelju da na toj parceli prije nego što dobije odobrenje za građenje otpočne izgradnju porodične stambene zgrade.

Prigovor revizije da je predlagatelj podnio zahtjev za odobrenje za gradnju (u vrijeme kada je gradio objekat.) te da rješenjem kojim je taj zahtjev odbijen nije nikada primio. zbog čega smatra da upravni postupak u toj stvari nije okončan, nije od značaja za odluku u ovoj pravnoj stvari. Predlagatelj nakon 15. februara 1968. godine nije smio započinjati gradnju bez odobrenja nadležnog organa, a kada je ipak tako postupio izložio se riziku sa pravnom posljedicom da mu se po zakonu ne odredbi naknada za ekspropisvanu zgradu. Iz istih razloga nema osnova u zahtjevu revidenta da se ovaj postupak za određivanje naknade za ekspropisvanu imovinu prekine dok se okonča njegova navodna intervencija u upravnom predmetu u kome je odbijen zahtjev za odobrenje za građenje.

(Vrhovni sud BiH. Rev. 401/88 od 20. aprila 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO**38.****Član 19. stav 1. i 22. stav 2. Zakona o prometu nekretnina****Pravilnik o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokretnosti u društvenoj svojini****Član 7. Zakona o porezima na promet nekretnina i prava**

Ugovor o prodaji stana u društvenoj svojini je rušljiv ako je zaključen protivno zakonu, bez javne prodaje ili ako je počena cijena nepokretnosti na javnoj prodaji bila niža od njene prometne vrijednosti koja se utvrđuje po propisima o porezu na promet nepokretnosti i prava.

Iz obrazloženja:

Izvjescno je da je vještak, s obzirom na pokazatelje kojim se on služio, dao procjenu vrijednosti stana sa stanovišta cijene koštanja građenja stana, uz odbitak amortizacije. To je građevinska vrijednost stana, koju vještak poistovjećuje sa prometnom vrijednošću. Moguće je da se navedene dvije vrijednosti i podudaraju, ali su isto tako moguće i razlike, pa kako vještak nije dao obrazloženje zbog čega smatra da se u konkretnom slučaju građevinska i prometna vrijednost stana podudaraju takav nalaz i mišljenje vještaka su nepotpuni i iz njih se ne vidi da je prometna vrijednost stana uvrđena na način predviđen u članu 22. stav 3. Zakona o prometu nepokretnosti. U navedenom zakonskom propisu stoji da se pod prometnom vrijednošću nepokretnosti podrazumijeva vrijednost utvrđena po propisima o porezu na promet nekretnina i prava, a u članu 7. Zakona o porezu na promet nekretnina ("Službeni list SRBiH", broj 6/78) se navodi da se pod pojmom prometna vrijednost podrazumijeva cijena koja bi se za nekretninu mogla postići u slobodnom prometu. Kako na cijenu u slobodnom prometu djeluje razni faktori, a prije svega ponuda i potražnja, ova okolnost dovodi u pitanje mišljenje vještaka da se u konkretnom slučaju građevinska vrijednost stana podudara sa njegovom prometnom vrijednošću.

Iz razloga nižestepenih presuda se ne vidi da li su sudovi kod odlučivanja o zahtjevu tužioca raspravljali i cijenili da li je pri zaključenju ugovora o prodaji stana u društvenoj svojini povrijeđena odredba člana 19. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti koja predviđa javno nadmetanje kao predušlov za zaključenje ugovora odnosno da li su povrijeđene odgovarajuće odredbe Pravilnika o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokretnosti u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 28/79). Prema Pravilniku, javnoj prodaji nekretnina u društvenoj svojini može se pristupiti ako su ispunjeni uslovi takstativno navedeni u tom pravilniku, među koje spada i označavanje početne prodajne cijene nepokretnosti, koja ne može biti niža od prometne vrijednosti. Ta cijena se obavezno naznačava i u oglasu o javnoj prodaji.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 655/88 od 16. marta 1989. godine)

39.**Čl. 51., 52. i 133. Zakona o obligacionim odnosima**

Organizacija udruženog rada je dužna ispuniti obavezu iz ugovora o udruživanju sredstava radi kupovine stana u cilju zadovoljavanja stambenih potreba radnika stranaka, pa i kada radniku prestane radni odnos nakon useljenja u stan.

Iz obrazloženja:

Stranke su nakon donesenih odluka organa samoupravljanja zaključile ugovor o udruživanju sredstava za kupovinu stana u svrhu rješavanja stambenih potrebanjihovih radnika (branih

drugova) sa učešćem tužioca od 60 posto i tuženog sa 40 posto i pravom raspolaganja stanom po tužiocu. Tužilac je ispunio ugovor i kupio stan koji je dodijeljen radniku tužioca čiji je bračni drug radnica tuženog, ti radnici su uselili u stan, a tužni nije platio tužiocu ugovoreni iznos od 980.000 daniara ističući da je radnici tuženog pretao radni odnos nakon useljenja u stan. Pogrešno je tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom, jer stranke nisu ugovorile da će se se za slučaj prestanka radnog odnosa jednog od radnika stranaka raskinuti ugovor o udruživanju sredstava za kupovinu stana, niti pak postoje zakonski uslovi da se iz tog razloga raskine ugovor.

Tuženi odbija ispunjenje ugovorne obaveze pozivom na član 12. zakona o obligacionim odnosima, no ne vidi se zbog čega bit takav ugovor bio suprotan načelu savjesnosti i poštenja.

Tuženi ne navodi bilo kakve činjenice iz kojih bi proizilazilo da je tužilac u odnosu na njega postupao maliciozno i doveo do situacije zbog koje tuženi odbija da ispuni ugovorenu obavezu. Ugovor je imao dopuštenu osnovu (causu) – član 51. i 52. ZOO, a ova nije otpala prije dospjeća obaveze tuženog (tuženi i sam priznaje da je njegova radnica raskinula radni odnos tek nakon useljenja u stan, dakle, po dospjeću obaveze tuženog da uplati svoj dio učešća za kupovinu stana). isticanjem da se ispunjenjem ne može ostvariti svrha ugovora tuženi se poziva i na član 133. ZOO, ali nije postao formalni zahtjev za raskid ugovor. ovaj zahtjev, međutim, ne bi ni bio osnovan, jer se, u smislu člana 133. stav 3. ZOO, stranka koja zahtijeva raskid ugovora ne može pozivati na promijenjene okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje njene obaveze.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 170/88 od 25. aprila 1989. godine)

40.

Čl. 131, 132. stav 2. i 310. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja, naručilac koji je koristio nedovršen projekt, dužan je da plati projektantu odgovarajuću naknadu.

Iz obrazloženja:

U ovom sporu treba poći od odredbe člana 131. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj se ugovor ne može raskinuti zbog ispunjenja neznatnog dijela obaveza, kao i odredbe člana 310. stav 1. citiranog zakona, prema kojoj povjerilac nije dužan primiti djelimično ispunjenje, osim ako priroda obaveze drukčije ne nalaže, te s tim u vezi posebno provjeriti navod žalbe da li je i u kojem obmu tužen izveo radove po tužiočevom projektu, u kom slučaju tuženi ne bi mogao tvrditi da nie primio djelimično ispunjenje obaveze od strane tužioca, nit odbiti svoju obavezu da mu s tim u vezi isplati djelimičnu naknadu, pa i u slučaju da ej osnovan zahtjev za raskid ugovora (član 132. stav 2. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Gž. 4388 od 31. oktobra 1988. godine)

41.

Čl. 133. i 134. Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se tražiti raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti nakon ispunjenja ugovorne obaveze.

Iz obrazloženja:

Tužilac je mogao zbog eventualnih promijenjenih okolnosti nastalih tokom ispunjenja svoje ugovorne obaveze, zahtijevati raskid ugovora o djelu, a samo je tuženi mogao umjesto raskida ponuditi izmjenu ugovorne klauzule o cijeni, kako proizilazi iz odredaba člana 133. Zakona o obligacionim odnosima. Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti se, međutim, može

zahtijevati samo dok ugovor nije ispunjen, jer sa ispunjenjem prestaju obaveze iz ugovora. Mogao bi se samo zaključivati novi ugovor sa obrnutim stranačkim ulogama.

Tužilac je tek prilikom konačnog obračuna postavio zahtjev za plaćanje razlike u cijeni, dakle, naon ispunjenja svoje ugovorne obaveze, pa se zahtjev ne može zasnivati ni na odredbama Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu institut rasida odnosno izmjene ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

Drugačije se ne može zaključiti ni iz odredaba člana 134. ZOO, jer odredbe ovog člana imaju u vidu da ugovorna obaveza strane koja traži raskid ugovora još nije ispunjenja (trajni obligacioni odnos) tako da promijenjene okolnosti i nadalje djeluju, a ugovarač koji se na njih poziva, nije samo odmah po saznanju za to okolnosti, obavijestio drugu ugovornu stranu da raskid ugovora zahtijeva.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 258/88 od 25. aprila 1989. godine)

42.

Pravila imovinskog prava – paragraf 973. OGZ-a

Ugovor o posluži se raskida po zahtjevu poslugodavca ako poslugoprimac ne koristi predmet usluge prema ugovorenoj svrsi.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je ustupio tuženoj na korištenje prostorije džamije isključivo za potrebe biblioteke grada. Od tada pa do donošenja prvostepene presude, tužena opština nije preduzela nikakve pripreme da se u prostorijama koje su joj ustupljene na poslužu otvori biblioteka. Naprotiv džamija se i dalje koristi kao magacinski prostor. Polazeći od navedenih utvrđenja, nižestepeni sudovi su, u smislu pravila imovinskog prava iz paragrafa 973. bivšeg OGZ pravilno presudili kada su usvojili zahtjev za raskidanje ugovora. Navedeno pravilo predviđa da u slučaju kada se stvar data na poslužu ne koristi u svrhu koja je predviđena u ugovoru, nastaje obaveza vraćanja stvari, u čemu je sadržana i pretpostavka o raskidu i prestanku ugovora o posluži.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 290/88. od 16.3. 1989. godine).

43.

Pravno pravilo imovinskog prava – paragraf 973 – OGZ-a

Izjava poslugodavca da neće tražiti naknadu za građevinski objekat koji je predmet usluge ako se ukloni zbog urbanističkih potreba, nije sastavni dio ugovora o posluži, pa se raskidom ugovora ne opoziva izjava data opštini kao poslugoprimcu.

Iz obrazloženja:

Opravdanim razlogom za odbijanje zahtjeva tužioca za raskid ugovora ne može se uzeti ni činjenica što se tužilac u tački 4. ugovora odrekao prava traženja naknade u slučaju da dođe do rušenja objekta u postupku provođenja urbanističkog plana grada. Taj dio ugovora u suštini i ne ulazi u sastav ugovora o posluži, pa sa raskidom ugovora o posluži ne opoziva se ta izjava.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 290/88 od 16.3. 1989. godine).

44.

Članovi 286. i 287. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Upravnik škole koji je uložio svoja sredstva za adaptaciju školskih prostorija nema pravo zadržanja do isplate njegovog potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi dana 30.9. 1985. godine zaključen je pismeni ugovor o prenosu prava raspolaganja uz naknadu na nekretninama u društvenoj svojini, koje čine poslovni prostor u površini od 136 m² u zgradi sagrađenoj na k.č. 974, kao i zemljište u površini od 1559 m² koje čini sastavni dio te parcele, sa tužene osnovne škole na tužiteljicu mjesnu zajednicu. Ugovor je izvršen u odnosu na plaćanje naknade, a nije izvršen u odnosu na predaju nekretnina jer raniji upravnik škole ne dozvoljava da mjesna zajednica koristi te nekretnine.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odlučili što su obavezali ranijeg upravnika škole da preda tužiocu na korištenje označene nekretnine. Ne postoji bilo kakav pravni osnov po kome bi ovaj tuženi imao ovlaštenje da u svom posjedu drži te nekretnine. To što je po njegovim tvrdnjama on učestvovao u adaptaciji školske zgrade (radi obavljanja nastave) eventualno može biti osnov za obligaciono-pravni zahtjev za naknadu izdataka učinjenih za adaptaciju, a ne daje mu bilo kakvo stvarno-pravno ovlaštenje na ovim nekretninama pa ni po osnovu prava zadržanja (član 287. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 219/88. od 9.2. 1989. godine).

45.

Član 325. Zakona o obligacionim odnosima

Ne postoji docnja povjerioca i kada uz fakturu nisu priložene isprave o dugu, ako je dužnik morao posjedovati isprave na osnovu kojih je mogao utvrditi tačnost obračuna cijene.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da zbog propusta tužioca (kojem je vratio fakturu sa zahtjevom da mu dostavi dokumentaciju o isporuci naručene robe, a tužilac mu tu fakturu uz dokumentaciju nije dostavio), nije u obavezi da tužiocu plati zatezne kamate. Ovo stoga što je i tuženi morao imati dokumentaciju o prijemu robe koju je tužilac predložio sudu na ročištu, pa tužilac nije ni bio u obavezi da takvu dokumentaciju dostavlja tuženom, niti da mu dostavlja novu fakturu.

Kako je naručena roba isporučena sprovodnicom prije ispostavljanja fakture, a faktura (na osnovu koje je tuženi znao za visinu obaveze koju je dužan ispuniti) u roku dospijeća glavnice tražbine nije plaćena tužiocu, to je tuženi pao u docnju, pa je, saglasno odredbi člana 277. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, dužan tužiocu platiti i zatezne kamate od dospelosti do isplate.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 162/88. od 17.2. 1989. godine).

46.

Član 341. tač. 5. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je obavezno da plaća doprinos po osnovu zakonskog izdržavanja ne može tu svoju obavezu prebiti (kompenzirati) sa obavezom lica kome je dužno plaćati doprinos za izdržavanje, ali roditelji koji su po zakonu dužni da izdržavaju svoju djecu, mogu se sporazumjeti da troškove itdržavanja snosi samo jedan od njih, a da mu drugi na ime toga ustupi svoj dio u određenim stvarima koje su zajednički stekli u bračnoj zajednici.

Iz obrazloženja:

Tuženi u reviziji ponavlja navode iznesene u postupku kod nižestepenih sudova, da se poslije zaključenog poravnanja sporazumio sa tužiteljicom da stoka ostane kod njega a da on izdržava zajedničku djecu. Ovakav sporazum je moguć i dopušten, pa ukoliko je zaključen, od značaja je za odluku u ovoj pravnoj stvari, jer bi mogao upućivati na zaključak da je tužiteljici prestalo pravo svojine na stoci koja joj je sudskim poravnanjem pripala.

Zakon o obligacionim odnosima propisuje da ne može prestati prebijanjem potraživanje koje potiče iz zakonske obaveze izdržavanja (član 341. tač. 5.). Svrha ovog propisa je u tome da se ne liši nužnih sredstava za život lice kome pripada pravo na zakonsko izdržavanje. To znači da ovo potraživanje ne može prestati prebojem potraživanja protiv lica kome pripada zakonsko izdržavanje. Međutim, u konkretnom slučaju se ne bi radilo o prebijanju međusobnih potraživanja lica kome pripada pravo na izdržavanje i lica koje je po zakonu dužno da plaća doprinos za zakonsko izdržavanje, već o prebijanju međusobnih potraživanja roditelja koji su po zakonu dužni da izdržavaju zajedničku djecu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 400/88. od 13.4. 1989. godine).

47.

Članovi 372. i 399. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata nastaje i dospijeva svakog dana docnije, a potraživanje zateznih kamata zastarijeva u roku od tri godine od dospijeaća.

Iz obrazloženja:

Posljednji anuitet duga stranom partneru dospio je za plaćanje i isplaćen 5.8. 1976. godine, a toga dana je dospjela za plaćanje i obaveza tuženog na uplatu dinarske protuvrijednosti ovog iznosa. Po tvrdnji tužiteljice, tuženi je tu dinarsku protuvrijednost uplatio tek 8.9. 1978. godine. Kako je obračunata zatezna kamata koja je predmet tužbe u ovoj parnici nastajala i dospijevala svakog dana docnije i zaključno nastala i dospjela 8.9. 1978. godine, nastupila je zastara potraživanja, jer je tužba podnesena po isteku tri godine od ovog dana (tužba je podnesena 25.3. 1982. godine). Samo ugovorna kamata dospijeva po isteku kalendarske godine u koju nastaje, ako drukčije nije ugovoreno, kako proizilazi iz odredaba člana 399. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 377/88. od 31.5. 1989. godine).

48.

Član 44. Zakona o građevinskom zemljištu**Član 10. Zakona o eksproprijaciji****Član 379. Zakona o obligacionim odnosima**

Zahtjev za određivanje naknade za područstvljeno građevinsko zemljište, kao i zahtjev za određivanje pravične naknade za ekspropisane, nekretnine, ne zastarijeva.

Zastarijeva samo zahtjev za isplatu naknade određene poravnanjem ili odlukom suda.

Iz obrazloženja:

Kako po odredbama Zakona o eksproprijaciji zahtjev za određivanje pravične naknade za ekspropisane nepokretnosti (što se odnosi i na nasade kao njihov pripadak), ne zastarijeva, neosnovan je i prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su odbili prigovor II-tužene o zastarjelosti tog zahtjeva.

Po Zakonu o obligacionim odnosima zastarijevaju za deset godina sva potraživanja koja su utvrđena ne samo pravosnažnom sudskom odlukom ili odlukom drugog nadležnog organa nego i potraživanja utvrđena poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom (član 379. stav 1).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 645/87. od 19.8. 1988. godine)

49.

Član 453. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je preuzelo obavezu ispunjenja tuđe obaveze nije u obligacionom odnosu sa povjeriocem te obaveze. Zato banka koja je preuzela obavezu ispunjenja – plaćanja duga dužnika ne odgovara povjeriocu zbog toga što je greškom isplatila dugovani iznos drugom licu.

Iz obrazloženja:

Švajcarska banka iz Ciriha je (kao asignat, upućenik) tužiočevog dužnika – firme “Akkord” Company LTD Zurich – u smislu člana 1020. Zakona o obligacionim odnosima, doznacila prvotuženoj PBS – Osnovnoj banci T. iznos od 4.187,78 DM, s tim da prvotužena izvrši isplatu tog iznosa tužiocu kao povjeriocu. Prema daljim utvrđenjima prvotužena je, propustom svojih radnika, navedeni iznos, umjesto tužiocu, isplatila drugotuženom, zbog čega je drugotuženi pravosnažnom presudom obavezan da plati tužiocu dinarsku protuvrijednost navedenog iznosa.

Nije osnovan prigovor revizije da je drugostepeni sud odbijajući tužbeni zahtjev u odnosu na prvotuženu pogrešno primijenio materijalno pravo, jer iz činjeničnih utvrđenja pobijane presude proizilazi da strana banka nije na prvotuženu prenijela dug (što pogotovo nije mogla učiniti kao asignat strane firme “Akkord” kao tužiočevog dužnika), nego je dala nalog prvotuženoj da u njeno ime i za njen račun, odnosno za račun firme “Akkord” izvrši uplatu. Prihvatanjem takvog naloga od strane prvotužene, zasnovan je posebni ugovorni odnos kojim je prvotužena preuzela ispunjenje te obaveze, dok je strana firma i nadalje ostala tužiočev dužnik.

Kako je, prema tome, očigledno da se sa strane prvotužene nije radilo o preuzimanju duga, nego samo ispunjenja tuđe obaveze, pravilno je drugostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je pozivanjem na odredbu iz člana 453. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, zaključio da tužilac kao povjerilac nema pravo da od prvotužene zahtijeva isplatu potraživanja koja je predmet spora i pod pretpostavkom da je prvotužena nezakonitim i nepravilnim radom svojih radnika tužiocu uskratila isplatu tog potraživanja. Za takav propust prvotužena odgovara samo stranoj banci kao svom saugovaraču, a ne i tužiocu kao trećem licu, koji je aktivno legitimisan da to potraživanje ističe samo prema svom povjeriocu, a to je u ovom slučaju strana firma, odnosno njen asignat – Švajcarska banka u Cirihi.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 387/88. od 13.4. 1989. godine).

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA.

50.

Član 454. Zakona o obligacionim odnosima

Upis u zemljišnu knjigu je dokaz o pravu vlasništva i drugom stvarnom pravu koji se upisuje u te knjige, a ne o površini katastarske parcele, pa okolnost što su u ugovoru o prodaji označene katastarske parcele sa površinama iz zemljišne knjige ne sprečava dokazivanje da je

predmet prodaje bila veća površina koju je prodavac prilikom prodaje ili uvođenja u posjed označio kupcu prema faktičkom stanju posjeda.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepeni sudova zaključen je pismeni ugovor o prodaji između tužioca kao prodavca i tuženog kao kupca. Predmet ugovora su bile kč. 1138 šuma "Žilavica" u površini od 2.100 m² i kč. 1139 livaca "Žilavica" u površini od 11.540 m², za cijenu od 440.000 dinara. Ugovorne obaveze su stranke izvršile, a upisano i pravo vlasništva kupca u zemljišnoj knjizi. Nakon toga je tuženi angažovao geometra da mu pokaže kuda ide granična linija između ovih nekretnina i susjednih nekretnina, pa je tom prilikom ustanovljeno da se rastinje sa pomenutih parcela proširilo na susjedno zemljište u površini od 1.000 m².

Tužilac traži da mu tuženi vrati tu površinu jer mu taj dio nije prodao.

Nižestepeni sudovi su tužbeni zahtjev odbili uz obrazloženje da je tužilac prodao tuženom cijele parcele br. 1138 i 1139. te da utvrđeni višak površine od 1.000 m² pripada vlasnicima susjednih nekretnina i da ne postoji pravni osnov da na tu površinu zemljišta tužilac može polagati pravo svojine. Nižestepeni sudovi međutim nisu utvrdili sve odlučne činjenice za pravilnu primjenu materijalnog prava. Za ocjenu osnovanosti tužbenog zahtjeva bilo je potrebno utvrditi da li je tužilac kao prodavac povodom zaključenog ugovora o prodaji pokazao tuženom kao kupcu nekretnine koje su predmet ugovora i granice tih nekretnina, da li sporna površina čini sastavni dio prodatih parcela, da li je tužilac tu površinu od 1.000 m² posjedovao prije zaključenja ugovora o prodaji i da li ju je predao u posjed tuženom, te ko sada posjeduje tu površinu. U vezi s tim bilo je potrebno provesti odgovarajuće dokaze, između ostalih i uviđaj na mjestu gdje se nalaze te nekretnine uz sudjelovanje vještaka geometra.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 387/88 od 13. aprila 1989. godine)

51.

Član 463. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 23. i 25-a Zakona o sistemu društvene kontrole cijena

Kupac – trgovinska organizacija može zahtijevati od prodavca – proizvođačke organizacije vraćanje razlike u cijeni za proizvode na zalihama ako je mjerom neposredne društvene kontrole cijena, naloženo vraćanje cijena određenih proizvoda na raniji niži nivo.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u aprilu mjesecu 1985. godine prodao i isporučio tužiocu akumulatore za veću cijenu u iznosu od 930.204 dinara od nivoa poslednje cijene ostvarene u februaru mjesecu 1985. godine.

Odlukom SIV-a o vraćanju cijena određenih proizvoda na određeni nivo ("Službeni list SFRJ", broj 24/85) propisane su cijene isporučenih akumulatora na nivou posljednje ostvarene cijene u februaru mjesecu 1985. godine, pa tuženom ne pripada veća cijena za isporučene akumulatore od propisane, bez obzira na to što nije bilo na snazi spomenuti propis u vrijeme kada je roba isporučena i cijena fakturisana. Stoga je tužilac osnovano tražio od tuženog vraćanje više zaračunate cijene od propisane pomenutom Odlukom, jer saglasno odredbi člana 463. Zakona o obligacionim odnosima, duguje tuženom samo propisano iznos cijene.

Odluka koja se naprijed spominje predstavlja mjeru neposredne kontrole cijena proizvoda od interesa za cijelu zemlju i donesena je na osnovu člana 23. Zakona o sistemu društvene

kontrole cijena (“Službeni list SFRJ”, broj 64/84), a iz tačke 1. Odluke proizilazi da se odnosi i na proizvođačke cijene, a ne samo trgovinske (u maloprodaji), kako tvrdi žalba.

Zakonom oizmjenama i dopunama Zakona o sistemu društvene kontrole cijena (“Službeni list SFRJ”, broj 43/86), dodat je član 25 a, iz koga proizilazi da u slučaju propisivanja mjere neposredne kontrole cijena – vraćanjem cijena na određeni nivo, razliku u cijeni za proizvode na zalihama snosi proizvođač, ako se sa kupcem nije drukčije sporazumio. Ovom odredbom nije izmijenjen neki dotadašnji propis pomenutog zakona, već samo popunjena pravna praznina, pa ovaj propis treba shvatiti kao interpretativnu normu koja je nedostajala u zakonu od samog njegovog stupanja na snagu.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 614/87 od 9. septembra 1988. godine)

52.

Član 467. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Član 42. Zakona o standardizaciji

Okolnost da prodavac nije dao kupcu propisane ateste za prodatu robu utiče na momenat nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

Iz obrazloženja:

Nedostavljanje atesta sa robom tuženom može uticati na trenutak nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa između stranaka i ocjenu kada nastupa docnja u ispunjenju novčane obaveze.

Odredbama člana 467. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85 i 46/85) propisano je da je prodavac dužan predati stvar kupcu u vrijeme i na mjesto predviđenim ugovorom. Ukoliko to stranke nisu regulisale ugovorom na taj odnose se prijenjuju odredbe člana 2. stav 3. i 4. tačka 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, br. 60/75 i 24/86), po kojima dužničko – povjerilački odnos nastaje kada je dužnik preuzeo isporuku robe, a pod isporukom robe smatra se dan kada je dužnik primio isporuku robe od prevoznika u mjestu svog sjedišta i izvršio kvantitativni i kvalitativni prijem robe. Ako je po Zakonu o standardizaciji (“Službeni list SFRJ”, br. 38/77 i 11/80), važećem u vrijeme isporuke robe tuženom, tužilac bio dužan pribaviti atest za proizvedenu i tuženom prodatu robu, obavezan je prilikom isporuke robe sa njome dostavljati i ateste (član 42. stav 1. navedenog zakona). Nedostavljanje atesta prilikom isporuke robe može biti od uticaja na trenutak kvalitativnog prijema robe, što stranke prvenstveno uređuju ugovorom. Prvostepeni sud nije u pobijanoj presudi utvrdio da li su parnične stranke ugovorom regulisale vrijeme i mjesto predaje robe, kvantitativni i kvalitativni prijem robe te da li se on smatrao izvršenim i bez dostavljanja atesta sa robom.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 834/88 od 30. marta 1989. godine)

53.

Članovi 478, 479, 480. stav 1. tačka 3. i 488. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je zbog preinaka građevinska mašina izgubila svojstva redovne namjene, a to kupac nije mogao uočiti, postoji odgovornost prodavca za materijalne nedostatke.

Iz obrazloženja:

Radi se o mašini marke "Beneti 50 R" koja je po namjeni rovokopač i utovarivač. Kupljena mašina nije ni utovarivač ni rovokopač, jer je odstranjen rijač i dograđen pristroj. Rukovalac mašinom bi mogao izvoditi operaciju kopanja samo u klečećem položaju što je nedopušteno, a za mašinu u opisanom stanju ne može se dobiti ni upotrebna dozvola.

Kupac je po struci stolar, pa nije znao niti mogao znati da mašina nema svojstvo rovokopača, a ni utovarivača. Nakon preuzimanja mašine uz pomoć stručnih lica kupac je to utvrdio i odmah reklamirao nedostatke. Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe člana 478, 479, 480. i 488. stav 1. tačka 3. Zakona o obligacionim odnosima, kada su ocijenili da tužitelju pripada pravo na raskid ugovora, jer je kupio mašinu koja nema svojstva za njenu redovnu upotrebu, a za ovaj nedostatak nije znao niti mogao znati.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 421/88. od 20.4. 1989. godine).

54.

Član 10. Zakona o novčanom sistemu (sada član 10. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina).

Član 16. i 71. Zakona o deviznom poslovanju

Član 395. Zakona o obligacionim odnosima

Iako je punovažan ugovor o zajmu strane valute zaključen između naših građana na privremenom radu u inostranstvu, zajmodavac u Jugoslaviji ne može tražiti vraćanje duga u stranoj valuti već u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan kada mu dužnik isplati dug.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju zaključen je ugovor o zajmu u stranoj valuti između naših radnika na privremenom radu u inostranstvu. Ovakav ugovor nije u suprotnosti sa našim propisima (član 10 st. 1. Zakona o novčanom sistemu) ali je obavezu vraćanja novca dozvoljeno ispuniti u Jugoslaviji samo u dinarima (čl. 16. st. 1. Zakona o deviznom poslovanju), pa se strana valuta preračunava u dinare prema kursu na dan ispunjenja. Zbog toga je ovaj sud, pazeći po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava, obje nižestepene presude preinačio u pogledu obaveze tuženog da tužiteljici vrati pozajmljeni novac.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 299/88 od 9.3.1989. godine)

55.

Članovi 620. i 621. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac koji se zbog nedostatka izvršenog posla opredijelio za sniženje naknade, u docnji je sa plaćanjem sniženog iznosa naknade za djelo koje zbog nedostataka nije neupotrebljivo, od dana dospjeća cijene za naručeno djelo.

IZ obrazloženja:

Tužilac je nakon isporuke robe, ispostavio tuženom račun za plaćanje cijene za izradu sedam vrsta prospekata u ukupnoj količini od 35.000 komada. Tuženi je prigovorio da prospekti imaju nedostatak i zbog toga odbijao da isplati cijenu, da bi se u toku parnice stranke sporazumjele da zbog endostataka u izradi prospekata tužilac smanji cijenu za 10 procenata pa je sniženi iznos cijene tuženi platio.

Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja osnovao je prvostepeni sud obavezao tuženog da plati tužiocu zatezne kamate od dana dospjeća za naplatu cijene do dana plaćanja, za iznos cijene koji je odgovarao kvalitetu naručene robe. Tuženi je, u smislu člana 620 Zakona o obligacionim odnosima, mogao radi nedostataka izvršenog posla zbog koga djelo nije

neupotrebljivo, po svom izboru ili otkloniti nedostatke na račun poslenika – tužioca ili sniziti naknadu ili raskinuti ugovor, a sniženje naknade se vrši na način određen u članu 621. ZOO. Tuženi koji se opredijelio za sniženje ugovorene naknade zbog nedostatka izvršenog posla, ne može, međutim, odbiti da ispalti i dio cijene koju osnovano duguje, niti odlagati ispunjenje ovog dijela obaveze sve dok se ne sporazumije sa poslenikom o definitivnoj cijeni, odnosno dok sud ne snizi naknadu, a da pri tom zadrži izrađene predmete i njima se koristi. U ovakvom slučaju naručilac je u docnji sa plaćanjem dijela cijene koju je stvarno dugovao od odspijeća obaveze.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 266/88 od 25.4.1989. godine)

56.

Član 624. Zakona o obligacionim odnosima

Kod ugovora o djelu ne dolazi do povećanja naknade primjenom kriterija iz člana 637. ZOO, a ugovorena naknada se može povećati samo pod uslovima iz člana 624. ZOO.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno našao da se u konkretnom slučaju ne radi o ugovoru o građenju, već o ugovoru o djelu, jer predmet ugovora nisu bili građevinski radovi u smislu člana 630. Zakona o obligacionim odnosima odnosno radovi povodom kojih bi se primjenjivale Posebne uzanse o građenju. Ugovoreno je naime, obavljanje geološko – istražnih bušenja na zemljištu, radi pripreme za izradu projektne dokumentacije. Nisu bili dakle, ispunjeni uslovi za automatsko povećanje cijena ugovorenih u fiksnom iznosu, primjenom člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, koji se primjenjuje kod ugovora o građenju, a ni Posebnih uzansi o građenju, tim prije što njihova primjena između parničnih stranaka nije ugovorena (Član 21. stav 2. zakona o obligacionim odnosima).

Nema uslova za primjenu člana 637. ZOO ni po osnovu analogije, jer je povećanje nakande kod ugovora o djelu moguće jedino pod uslovima iz člana 624. ZOO, a nisu ispunjeni uslovi za primjenu stava 3. ovog člana iz razloga što tužilac nije bez odlaganja obavijestila tuženog o neizbježnosti prekoračenja proračuna na osnovu koga je ugovorena naknada.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 258/88 od 25.4.1989. godine)

57.

Članovi 21. stav 2., 636. i 637. Zakona o obligacionim odnosima

Posebne uzanske o građenju broj 23 do 27

Ako su stranke u ugovoru o građenju izričito ugovorile primjenu posebnih uzansi o građenju, o pravu na razliku u cijeni i o obračunu te razlike, ukoliko ugovorom nije drukčije regulisano, sudi se na osnovu uzansi, a ne po odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

S obzirom da su parnične stranke izričito ugovorile primjenu Posebnih uzansi o građenju svaka od stranaka je imala pravo zahtijevati izmjenu cijene zbog promijenjenih okolnosti na osnovu uzansi br. 23 – 26 a ne na osnovu člana 636. i 637. ZOO, kako to smatra prvostepeni sud.

U konkretnom slučaju izmjena cijene se nemože zahtijevati zbog promijenjenih okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje obaveze ugovarača, osim ako je za docnju kriva druga ugovorna strana, a izuzetno od toga izmjena ugovorene cijene može se zahtijevati

ako su u pitanju promijenjene okolnosti koje bi nastupile i da je ugovorna obaveza ispunjena u predviđenom roku (Posebna uzansa o građenju broj 27).

Ako su ostvarene pretpostavke za izmjenu ugovorene cijene zbog promijenjenih okolnosti, razlika u cijeni obuhvata iznos koji prelazi procenete iz uzanse 24. i 25. i polovinu iznosa koji je u okviru tih procenata (uzansa broj 26.).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 722/88 od 30.3.1989. godine)

58,

Članovi 12 i 636. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke iz ugovora o građenju se mogu sporazumjeti da avans neće biti uzet u obzir kod eventualnog izračunavanja razlike u cijeni, ako je manjeg obima u odnosu na predračunsku cijenu radova.

Iz obrazloženja:

Stranke su se odredbama člana 24. stav 2. Ugovora, saglasile da uplaćeni avans neće imati uticaja kod obračuna razlike u cijeni. U smislu Posebne uzanse o građenju broj 29. ("Službeni list SFRJ", broj 18/77), ako je ugovoreno da se avans ili dio avansa daje izvođaču radi nabavke materijala, izvođač nemože zahtijevati izmjenu cijene zbog izmjene cijene materijala ukoliko je primljenim avansom mogao isključiti uticaj izmjena cijena materijala na ugovorenu cijenu. Ova uzansa je, međutim, dispozitivnog karaktera pa stranke mogu drugačije ugovoriti, a iz odredaba ugovora i ne proizilazi da je avans dat radi nabavke materijala. Pogrešno je smatrati avans beskamatom pozajmicom, jer je on po svom karakteru plaćanja dijela cijene unaprijed, a s obzirom da je dat u visini 20% predračunske vrijednosti ugovorenih radova, ne bi se mogla smatrati neprimjerenom odredba da prilikom obračuna eventualne razlike u cijeni neće imati uticaja, jer se avansom u ovako malom obimu u pravilu finansiraju pripremni radovi. Stoga je neopravdano pozivanje tužene na član 12. Zakona o obligacionim odnosima tj. isticanje da je ovakvo ugovaranje protivno načelu savjesnosti i poštenja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 606/87 od 9.9.1989. godine)

59.

Član 636. sta 2,3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima

Izvođač ima pravo, pod uslovima iz člana 636. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, na razliku u cijeni za ukupne radove, pa i one izvedene tokom skrivljene docnje.

Iz obrazloženje

Neosnovano je tužilac odbijen sa tužbenim zahtjevom za isplatu razlike cijene za radove izvedene tokom perioda skrivljene docnje tužioca (u periodu od 31.5. do kraja novembra 1980. godine).

U smislu člana 636. stav 2. ZOO i izvođač koji svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, može zahtijevati povećanje cijene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i dana kad je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni, povećale cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cijenama tih elemenata, bude veća za više od 5%. Iz ovako formulisane odredbe jasno slijedi da izvođaču pripada pravo na povećanje cijene i za radove izvedene u docnji, ali samo ako bi to povećanja cijene za više od 5% došlo u periodu do kada su radovi trebali biti dovršeni. Izvođač nemože samo zahtijevati povećanje cijene radova zbog povećanja cijene elemenata na osnovu kojih je određena cijena radova, ako je do tog

povećanja došlo nakon njegovog dolaska u docnju, kako proizilazi iz odredaba člana 636. stav 4. ZOO:

Izvođač se, dakle, u slučaju skrivljene docnje, kada zahtijeva razliku u cijeni dovodi u situaciju kao da je izveo radove u roku, te mu se priznaje razlika u cijeni do koje bi u takvoj situaciji došlo, ali samo ukoliko prelazi 5%. Ova razlika se u takvom slučaju obračunava na ukupnu cijenu radova, kako onih izvedenih u roku, tako i onih izvedenih u periodu skrivljene docnje. Kada se ne bi tako shvatila i primjenjivala odredba člana 636. stav 2. ZOO, bila bi nepotrebna odredba člana 636. stav 4. istog zakona.

Prvostepeni sud je stoga pogriješio što je tužiocu dosudio razliku u cijeni obračunatu samo na cijenu radova obavljenih u periodu do 31.5.1980. godine, a ne i obračunatu na cijenu radova izvedenih u periodu skrivljene docnje tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 398/87 od 22.12.1988. godine)

60.

Članovi 636. i 637. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke mogu ugovorom o građenju utvrditi kao bazni mjesec za obračun eventualne razlike u cijeni i neki kasniji mjesec, a ne onaj u kome je zaključen ugovor.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su dana 26.4.1982. godine zaključile ugovor o građenju. Članom 3. stav 1. i 2. ugovora predvidjele su fiksne cijene za izvođenje radova ali na osnovu "prodajne cijene važeće do konca aprila 1983. godine", planirajući na taj način da će od dana zaključenja ugovora do aprila 1983. godine doći do povećanja cijene elemenata koji su ukalkulisale u ugovorenu cijenu. Takvo ugovaranje je u skladu sa odredbom iz člana 637. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 109/88 od 30.3.1989., godine)

61.

Član 8. zakona o sistemu društvene kontrole cijena

Članovi 636. i 637. Zakona o obligacionim odnosima

Cijena radova po ugovoru o građenju zaključenih iza 1. januara 1985. godine mora biti utvrđena u fisknom iznosu i miže se mijenjati zbog promijenjenih okolnosti samo izmjenom ugovora u prvobitno ugovorenom roku.

IZ obrazloženja:

Poslije 1.1.1985. godine kada je stupio na snagu Zakon o sistemu društvene kontrole cijena ("Službeni list SFRJ", br. 64/84), ne mogu se primjenjivati odredbe člana 636. i 637. Zakona o obligacionim odnosima pri utvrđivanju razlike u cijeni zbog promijenjenih okolnosti, jer po odredbi člana 8. spomenutog zakona, kao specijalne zakonske odredbe (Lex specialis) cijene proizvoda i usluga koji se izrađuju, odnosno vrše na osnovu posebnih porudžbina ili po posebnim tehničkim uslovima i prodaju neposredno, putem prikupljanja ponude ili putem javnih licitacija, utvrđuju se ugovorom u fiksnom iznosu i mogu se mijenjati samo promjenom ugovora u prvobitno ugovorenom roku. Ova odredba primjenjuje se i na cijene za izvedene građevinske radove. Ustavni sud Jugoslavije je našao da te odredbe nisu u suprotnosti sa Ustavom, zbog čega je odlukom U. 293/85 ("Službeni list SFRJ", br. 53/86) odbio prijedlog Opšteg udruženja građevinara i industrije građevinskog materijala, da se utvrdi da odredbe člana 8. i 32. Zakona o sistemu društvene kontrole cijena nisu u skladu sa Ustavom SFRJ.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 417/87 od 28.7.1988. godine i Pž. 125/88, od 30.3.1989. godine)

62.

Član 4. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

Član 11. tačka 6. Zakona o udruživanju u zajednicu jugoslovenskih željeznica

Članovi 103., 105. i 142. Zakona o obligacionim odnosima

Željezničke transportne organizacije ne mogu zahtijevati povećanu cijenu utvrđenu posebnom tarifom za prevoz robe u željezničkom unutrašnjem saobraćaju, samo zbog toga što se radi o robi iz uvoza ili namijenjenoj izvozu.

Iz obrazloženja:

Nije bilo uslova za propisivanje posebnih cijena za prevoz robe namijenjene izvozu, odnosno koja potiče iz uvoza, posebnom tarifom za uvoz – izvoz koja je stupila na snagu 1.6.1986. godine, ni nakon prestanka mjera neposredne društvene kontrole cijena željezničkog saobraćaja. Iz odredaba člana 4. zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74) proizilazi da e cijene željezničkog saobraćaja određuju jedinstvenom tarifom, koja sadrži odredbe o opštim uslovima prevoza, te da se ne bi prevoz stvari u unutrašnjem željezničkom saobraćaju mogao različito vrednovati, posebno ne samo zavisno od toga da li je roba porijeklom iz inostranstva ili namijenjena izvozu. Ovo proizilazi i iz odredaba člana 11. tačka 6. zakona o udruživanju u Zajednicu jugoslovenskih željeznica (“Službeni list SFRJ”, broj 18/78).

Kako se ne radi o međunarodnom saobraćaju, vrijeđao bi se duh i propis međunarodnih konvencija (CIM, SOTIF) kada bi se i za isključivo unutrašnji željeznički saobraćaj propisivala tarifa koja se primjenjuje u međunarodnom željezničkom saobraćaju.

Prvostepeni sud je opravdano našao da zbog nezakonitosti posebne tarife, tuženi ne duguje veću cijenu prevoza robe od one propisane tarifom za unutrašnji željeznički saobraćaj, za koju nije sporno da je plaćena. Ovo bez obzira na to što je u tovarnom listu za unutrašnji saobraćaj navedeno da će se prevoznina plaćati po povećanoj tarifi, jer je takva ugovorna odredba, u smislu člana 103. stav 1. u vezi sa članom 106. Zakona o obligacionim odnosima, ništava.

Tužilac tvrdi da on ima povećane izdatke zbog prevoza robe namijenjene izvozu, odnosno one koja potiče iz uvoza, zato što mora angažovati specijalne vagone, u pravilu iznajmljene u inostranstvu, gubiti kod prevoza usljed tzv. “praznog hoda”, te zbog povećanih troškova utovara i istovara, kao i obavljanja špediterskih usluga, dok tuženi tvrde da bilo kakve povećane izdatke tužilac nema kod preovza njihove robe (specijalne vrste čelika), jer se prevoz u pravilu odvija tzv. maršutnim vozovima.

Navodi tužioca, međutim, sve i kada bi bili tačni, ne bi mu dali za pravo da određuje posebnu veću tarifu kao za međunarodni saobraćaj, za prevoz pojedinih vrsta robe u unutrašnjem saobraćaju, već bi unutar jedinstvene tarife mogao diferencirano utvrđivati cijenu usluga za prevoz određenih vrsta konkretnih tereta i za pojedine sporedne usluge, zavisno od konkretnih otežanih uslova prevoza.

Prvostepeni sud je bioovlašten da i bez obraćanja ustavnom sudu, ocjenjuje zakonitost tarife, jer se ne radi o samoupravnom opštem aktu, već o opštim uslovima ugovor, a u smislu člana 142. ZOO, koji postaju sastavni dio ugovora kada se na njih stranke pozovu, pa se smatraju ugovornim odredbama čiju ništavost može utvrđivati redovni sud u građanskoj parnici.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 112/87 od 3. avgusta 1988. godine)

63.

Članovi 501, 502. i 1002. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi

Primaocem tereta po ugovoru o pomorskom prevozu smatra se lice za koje je u konosmanu (teretnici) navedeno da će se teret isporučiti po njegovoj naredbi, ovo lice ne gubi svojstvo primaoca i kada indosira konosman, ako se utvrdi da je to učinio samo da bi svom punomoćniku – indosataru omogućio da za njega preuzme teret u luci iskrcaja, a za ovo je brodar znao.

Iz obrazloženja:

Iz konosmana u rubrici “Podaci dati od strane krcatelja, proizilazi da je kao primalac označen OOUR “Izvoz – uvoz”, te kao njenog “Agent” tuženi (Zetatrans) ali u obvezujućem dijelu konosmana (teretnice) navedeno je u rubrici “Primalac” da će se teret isporučiti po naredbi tuženog (“TO OEDER OF”). Ova klauzula upućuje na to da se radi o konosmanu po naredbi, pa se u smislu člana 501. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (“Službeni list SFRJ”, broj 22/77, sa kasnijim izmjenama i dopunama), teret ima predati po naredbi tuženog, a ako nije uslijedio indosament, onda samom tuženom, jer je angažovan za pomorski prevoz kao špediter lica za čiji se račun roba uvozi. Pomenuti zakon je usklađen sa odredbama međunarodnih konvencija kojima je pristupila i koje je ratifikovala SFRJ, a ima uslova za primjenu odredaba ovog zakona, kada se raspravlja sporno pitanje ko je primalac tereta, i u smislu odredaba člana 1002. naprijed spomenutog zakona.

Teret je u luci preuzeo tuženi preko svog punomoćnika “Jugoagent” tako što je na ovog indosirao konosman u smislu člana 502. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi. Indosament, kako je među strankama nesporno, nije učinjen radi prenosa tereta na “Jugoagent”, već samo radi omogućavanja da za tuženog preuzme teret, legitimistički se pred brodarom kao primalac, a iz isprave o predaji tereta “bez zapreke” broj 5/Ko 81. od 4.2.1981. godine proizilazi da se roba predaje primaocu “Jugoagent” za tuženog.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 321/87 od 14. jula 1988. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA
PROUZROKOVANJA ŠTETE

64.

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeno lice koje je povrijeđeno prevrtanjem zaprežnih kola ima pravo da traži naknadu štete od onog lica koje je preplašilo konjsku zapregu pucnjem iz lovačke puške u njihovoj neposrednoj blizini.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je vozila na zaprežnim kolima sijeno. U neposrednoj blizini zaprežnih kola tuženi je, u naseljenom mjestu, pucao iz lovačke puške, a od pucnja su se preplašili konji koji su vukli zaprežna kola, pa je usljed toga došlo do prevrtanja kola sa sijenom pa je tom prilikom tužiteljica pretrpjela tešku tjelesnu povredu. U razlozima navedenih presuda je istaknuto da do prevrtanja zaprežnih kola nije došlo zbog neadekvatnog upravljanja konjskom zapregom, već isključivo zbog pucnja koji je poplašio konje. To znači da je radnja tuženog u neposrednoj uzročnoj vezi sa štetnom posljediom, pa je tuženi koji nije uspio dokazati da je šteta nastupila bez njegove krivice dužan da je naknadi (član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 742/87 od 27. oktobra 1988. godine)

65.

Članovi 154. i 155. Zakona o obligacionim odnosima

Štetnik, odnosno njenog osiguravač, dužan je naknaditi štetu zbog izgubljene zarade za sve vrijeme dok se oštećeno vozilo nalazilo na popravci kod specijalizovane organizacije udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je usvoje zahtjev tužioca za naknadu štete na ime izgubljene zarade zbog nemogućnosti rada sa vozilom za 72 dana, po cijeni autodana od 14.870 dinara.

Ovo stoga, što je po odredbi člana 154. Zakona o obligacionim odnosima, štetnik, odnosno lice koje za njega odgovara, dužan oštećenom naknaditi svu štetu za koju je odgovoran, a koju ima u vidu odredba člana 155. tog zakona.

U konkretnom slučaju oštećeni je blagovremeno dao na opravku vozilo sepcijalizovanoj organizaciji udruženog rada, pa na njegov teret ne mogu pasti štetne posljedice što ta organizacija udruženog rada, zbog okolnosti koje su kod nje nastale, nije izvršila opravku u kraćem roku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 204/88 od 25. aprila 1989. godine)

66.

Član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Osnovna organizacija udruženog rada koja se ugovorom obavezala da će održavati gradske ulice odgovara za štetu koju pretrpi neko lice usljed povrede izazvane skliznućem na zaleđenoj površini pločnika.

IZ obrazloženja:

Tužilac je prilikom ulaska u kabinu teretnog automobila, okliznuo se na zaleđenoj površini pločnika u blizini hotela i usljed toga zadobio tjelesne povrede. Pošto je tužena, prema ugovoru kojeg je zaključila sa SIZ u oblasti stambene i komunalne djelatnosti, bila obavezna da obavlja zimsku službu čišćenja, a tu obavezu očigledno nije uredno izvršavala, nižestepeni sudovi zaključuju da je tužena odgovorna za štetu koju je pretrpio tužilac (član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Prihvaćeno je da je i tužilac svojom nedovoljno pažljivim ponašanjem doprinio nastanku nezgode sa 30%, pa je za toliki procenat, u smislu člana 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, smanjena obaveza tužene na naknadu štete.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 281/88 od 9. marta 1989. godine)

67.

Članovi 170. i 171. Zakona o obligacionim odnosima

Organizacija udruženog rada, odnosno drugo pravno lice, čiji je radnik ovjerio podatke o žirantima dužnika bez prethodne identifikacije, odgovara za štetu koju je usljed toga pretrpio pvojerilac —davalac kredita.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pouzdano utvrdio da je radnik tužene ovjerio neistinite podatke (izjave, administrativne zabrane) i potpise na mjenicama za žirante bez prethodnog utvrđivanja njihovog identiteta. Na osnovu neistinitih podataka žiranata tužiteljica je odobrila kredit. Odobreni krediti zajmoprimac nije vratio tužiteljici a ni žiranti, pa je na taj način tužiteljica pretrpila štetu.

U ovom slučaju radnik tužene je na radu prouzrokovao štetu trećem licu – tužiteljici. Za takvu štetu, na osnovu člana 171. stav 1. u vezi sa članom 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85 i 46/85), odgovara tužena kod koje je radio u trenutku prouzrokovanja štete.

(Vrhvoni sud BiH, broj Pž. 114/88, od 30.,3.1989. godine)

68.

Članovi 170. i 171. Zakona o obligacionim odnosima

Škola odgovara za štetu koju je pretrpio učenik usljed tjelesne povrede na času fizičkog vaspitanja, ako je povrijeđen zbog propusta nastavnika.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je odjeljenje u kojem je tužitelj bio učenik dana 13.3.1979. godine imalo dva časa fizičkog vaspitanja, da je grupa učenika u kojoj je bio i tužitelj, za vrijeme trajanja časa od strane nastavnika fizičkog vaspitanja, zbog nedostatka prostora u fiskulturnoj sali, upućena na igralište “Partizan” gdje je trebao biti održan zadnji čas, da na ovom zadnjem času nije bio prisutan nastavnik fizičkog vaspitanja i da je za vrijeme trajanja ovog časa tužitelj samoinicijativno izvodio vježbe na “golštangi” kojom prilikom je pao i zadobio tešku povredu kičme.

Polazeći od ovakvog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu člana 170. stav 1. i 171. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, kada su ocijenili da je drugotužena odgovorna za štetu. U smislu odredbi Zakona o fizičkoj kulturi (“Službeni list SRBiH”, broj 3/77) i Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju (“Službeni list SRBiH”, broj 16/78 i 23/79), koji su bili na snazi u momentu prouzrokovanja štete, vaspitno – obrazovne organizacije, među kojima i osnovne škole, obavljaju i organizuju izvođenje propisanih vidova nastavne djelatnosti iz oblasti fizičke kulture. Prema odredbi članova 48. i 150. Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, nastavnici imaju obavezu da organizuju i rukovode nastavom.

U konkretnom slučaju propuštanje da prisustvuje času fizičkog vaspitanja i rukovodi nastavnom djelatnošću iz ove oblasti, nastavnik fizičkog vaspitanja drugotužene postupio je protivno navedenim zakonskim odredbama, a posljedica ovog njegovog propusta je samoinicijativno i van nastavnog programa izvođenje vježbi na “golštangi” od strane tada mlđb. tužitelja koji je usljed toga pretrpio tešku tjelesnu povredu.

(Vrhvni sud BiH, Rev. 242/88 od 16.2.1989. godine)

69.

Član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Bolnica odgovara za štetu prouzrokovanu smrću pacijenta koji je u stanju akutne psihoze iskočio kroz prozor nakon što je smješten u šok sobu bez nadzora medicinskog osoblja.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je prednik tužitelja 14.3.1968. godine, primljen kod tužene sa dijagnozom ileitis, da je istog dana operisan, da su se 17.3.1968. godine kod njega pojavili znaci akutne psihoze i da je u tom stanju skočio kroz prozor šok sobe, a 19.3.1968. godine umro.

Prema utvrđenju prvostepenog suda, koje se ni žalbom ne dovodi u sumnju, dežurni ljekar pregledao je prednika tužioca oko 10 časova prije podne 17.3.1968. godine, a operator između 19 i 20 časova istog dana, gotovo neposredno prije nego što je pacijent iskočio kroz prozor, pa su oba konstatovali da je njegovo stanje zadovoljavajuće i da nije bilo nikakvih znakova pogoršanja bolesti, što su potvrdile i medicinske sestre. Nadlaze je utvrđeno, da je pokojni oko 20,15 časova počeo iznenada pokazivati znakove nemira i trčati niz hodnik. Ljekar ga je pregledao i dao mu tablete za umirenje a potom je smješten u šok sobu gdje je ležao samo jedan težak bolesnik. Odmah iza toga medicinsko osoblje se udaljilo iz šok sobe, a prednik tužitelja je iskočio kroz prozor. Na osnovu iskaza utvrđeno je da je u šok sobi trebala da dežura medicinska sestra i dežurni ljekar, te da je bila praksa da se bolesnici kod kojih se pojavljivao nemir kao kod tužitelja, vežu za krevet.

S obzirom na ovakvo činjenično utvrđenje prvostepeni sud je pravilno zaključio da je do smrti prednika tužitelja došlo zbog posljedice njegovog iskakanja kroz prozor, a ne zbog pogoršanja njegovog zdravstvenog stanja poslije operacije. Prema tome, prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) kada je ocijenio da je tužena zbog propuštanja ljekara da, s obzirom na uznemireno stanje bolesnika, obezbijedi prisustvo medicinskog osoblja u šok sobi, odgovara za štetu.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 60/88 od 16.3.1989. godine)

70.

Član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Bolnica ne odgovara za štetu prouzrokovanu pacijentu medicinskom radnjom koja je izvršena u skladu sa pravilima struke.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je provođenje elektrošok terapije u vrijeme liječenja tužioca kod tužene zdravstvene ustanove obavljeno u skladu sa pravilima medicinske nauke i prakse, koja se u to vrijeme primjenjivala u većini psihijatrijskih ustanova u zemlji. Stoga tužena nije učinila takav propust da bi zbog toga bila odgovorna za štetu zbog teške tjelesne povrede, koju je pretprio tužilac. O tome su u prvostepenoj i drugostepenoj presudi dati dovoljni i ubjedljivi razlozi, iz kojih slijedi da tužena nije odgovorna za nastalu štetu. Naime, prema odredbi člana 97. stav 2. Osnovnog zakona o radnim odnosima (čiji je prečišćeni tekst objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 45/66, a izmejan u broju 52/66), za štetu koju trećem licu, u vezi sa vršenjem službene ili druge djelatnosti državnog organa, odnosno organizacije koja vrši poslove od javnog interesa, prouzrokuje svojim nezakonitim ili nepravilnim radom radnik tog organa odnosno organizacije – odgovara društveno – politička zajednica odnosno organizacija u kojoj se vrši služba ili druga djelatnost. Kako je tužena, kao zdravstvena ustanova, vršila "poslove od javnog interesa", kako je to definisano citiranom zakonskom odredbom, to ona u skladu sa tom zakonskom odredbom, a što je sada regulisano odredbom člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), odgovara po principu krivice, tj. samo u slučaju ako radnik koji sporvodi elektrošok – terapiju nije postupao po pravilima struke.

Budući da se liječenje vrši u cilju očuvanja i poboljšanja zdravlja bolesnika to zdravstvene ustanove za štete koje prilikom liječenja budu pricinjene bolesnicima, mogu odgovarati samo po principu krivice. To znači da zahvat preuzet u cilju liječenja, koji je bio indiciran i preuzet po pravilima struke, ostaje pravno besprijekoran i kad ne bude uspješan. Osim toga, mada

zdravstvena ustanova kao imalac opasne stvari, odgovara kauzalno za štetu koju usljed opasnih svojstava stvari pretrpi radnik te ustanove ili neko treće lice (član 174. Zakona o obligacionim odnosima), to se ne odnosi na slučajeve kada su opasne stvari u zdravstvenoj ustanovi upotrijebljene za liječenje bolesnika. Naime, ako pravila medicinske nauke, odnosno struke, usprkos predvidljivosti mogućeg rizika u vidu štetnih posljedica po zdravlje pacijenata dopuštaju određeni način liječenja i ako je on u medicini opšteprihvaćen, za izuzetno nastupanje štetnih posljedica zdravstvena ustanova ne može odgovarati po osnovu objektivne odgovornosti, tj. po osnovu samog prouzrokovanja, bez obzira na krivicu. Podrazumijeva se da to važi samo pod uslovom da je pacijent, odnosno njegov staralac, u pozoren na moguće štetne posljedice i da je pristao na tu vrstu liječenja (u ovom slučaju to nije sporno).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 191/88 od 26.1.1989. godine)

71.

Član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji propust vozača autobusa što nije primijetio da se dječak od 7 godina, koji se igrao loptom pored autobusa sa svojim vršnjacima, podvukao pod autobus, da bi izvukao loptu, pa je usljed pokretanja autobusa poginuo.

Iz obrazloženja:

Poginuli dječak igrao se loptom sa grupom dječaka u neposrednoj blizini prostora rezervisanog za odvijanje autosaobraćaja, što u svakom slučaju predstavlja potencijalnu opasnost da dođe do saobraćajne nezgode, a time i do ugrožavanja života učesnika u igri. Nadovezujući na ovo činjenicu da je poginuli za vrijeme kraćeg zadržavanja autobusa na stajalištu, nekontrolisano se podvukao pod autobus mora se konstatovati da je time izazvao i konkretnu opasnost po ličnu bezbjednost, koja je na koncu imala i svoj tragični završetak. Polazeći od izloženog, ne može se prihvatiti opravdanim prigovor iz revizije tužilaca da ne postoji njegov doprinos u nastanku saobraćajne nezgode.

Vozač autobusa je prilikom dolaska na autobusko stajalište, kao i prilikom kraćeg zadržavanja na stajalištu, vidio da se u neposrednoj blizini njegovog ovzila igraju djeca mlađeg uzrasta. Među njima je bio i poginuli dječak od svega 7 godina. Djeca su se igrala loptom. Kao iskusan čovjek, vozač autobusa je morao imati u vidu da se lopta u igri može nekontrolisano kretati u raznim pravcima, pa s obzirom na to nije isključeno da dospije i pod autobus. Na drugoj strani vozaču je moralo biti poznato da djeca uzrasta od 7 godina ne uočavaju opasnost koja im prijete zbog prisustva u neposrednoj blizini vozila, pa je otuda predvidiva i mogućnost da dospiju i pod zaustavljeni autobus radi uzimanja lopte koja se tamo nekontrolisano otkotrljala. U ovakvoj situaciji se od opreznog i sasvjесnog vozača tražilo da pri polasku sa vozilom, osim vizuelnog osmatranja da li se pred, iza i sa bočnih strana vozila nalazi neka prepreka, provjeri kretanje dječaka koji su se u neposrednoj blizini igrali loptom. Ako je u tom momentu igra bila u prekidu, a među dječacima nije bilo lopte, to je bilo upozorenje da sa povećanom pažnjom provjeri šta je uzrok iznenadnog prekida igre, uključujući tu i provjeru nije li neko dijete zbog odbjele lopte dospjelo pod autobus.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 273/88 od 9.3.1989. godine)

72.

Član 61. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Član 178. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Okolnost što je u međuvremenu zbog noveliranja krivičnog zakona SRBiH isključena krivična odgovornost vozača motornog vozila ne utiče na njegovu odgovornost za štetu prouzrokovanu sudarom sa drugim motornim vozilom.

Iz obrazloženja:

Tuženi je preduzeo radnju skretanja u lijevo u vrijeme kada je tužilac započeo preticanje, pa zbog kratkog rastojanja između vozila (svega oko 26 metara u momentu kada je tuženi preduzeo radnju skretanja), nije se mogao izbjeći udar. Ovakvo ponašanje tuženog je u suprotnosti sa odredbom iz člana 61. stav 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, koji obavezuje vozača da vozilo pomjeri ka desnoj ivici kolovoza, a ne da pravi grub zaokret u lijevo, kako je to uradio tuženi.

Tuženi je oslobođen od optužbe u krivičnom postupku samo zbog toga što je u međuvremenu od izvršenja radnje zbog koje je otpužen do presuđenja došlo do izmjene Krivičnog zakona SR Bosne i Hercegovine, po kojoj krivično djelo ugrožavanja javnog saobraćaja iz člana 181. KZ SRBiH u svom osnovnom obliku postoji ako je izvršenjem radnje nastupila teška tjelesna povreda ili materijalna šteta preko 1.000.000 dinara, a u ovom slučaju radilo se o materijalnoj šteti od oko 220.000 dinara. Prema tome ni ova okolnost (oslobađanje tuženog od optužbe) nije razlog koji bi, sa stanovišta postupka kao i odredaba materijalnog prava, ukazivao na manjkavost nižestepenih presuda.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 384/88 od 13.4.1989. godine)

73.

Član 178. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik motornog vozila koji je u krivičnom postupku proglašen krivim, iako oslobođen od kazne, odgovara za štetu imaocu drugog vozila (sudar).

Iz obrazloženja

Prilikom razmatranja osnovanosti tuženog zahtjeva u odnosu na drugotuženog (revidenta) mora se poći od odgovornosti za štetu od motornih vozila u pokretu (koja je regulisana odredbom člana 178. Zakona o obligacionim odnosima). Prema činjeničnim utvrđenjima sadržanim u razlozima nižestepenih presuda, drugotuženi je kriv za prouzrokovanje saobraćajne nezgode u kojoj je, među ostalim, oštećeno i vozilo kasko osigurano kod tužiteljke, pa odatle slijedi i obaveza drugotuženog da tužiteljici naknadi štetu. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda slijedi da je drugotuženi pravosnažnom krivičnom presudom oglašen krivim što je počinio krivično djelo teškog ugrožavanja javnog prometa propisano u članu 168. stav 5. u vezi sa članom 163. stav 3. i kažnjivo po članu 168. stav 5. Krivičnog zakona SRBiH, u vezi sa članom 4. stav 2. Krivičnog zakona SFRJ, u kojem pogledu je, u smislu člana 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku, parnični sud vezan pravosnažnom presudom krivičnog suda, a okolnost što je drugotuženi, mada je navedenom krivičnom presudom oglašen krivim, oslobođen od kazne (jer je u saobraćajnoj nezgodi smrtno stradao njegov mlađi brat) nema nikakvog uticaja na građansko-pravnu odgovornost drugotuženog.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 748/87. od 17.11. 1988. godine).

74.

Član 185. Zakona o obligacionim odnosima**Član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku**

Sudovi su sudili u granicama tužbenog zahtjeva oštećenog da mu odgovorno lice preda drugi traktor (određene marke i tipa) ili plati novčanu protuvrijednost ako su mu dosudili naknadu po cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

U saobraćajnoj nezgodi koju je skrivio vozač tuženog, oštećen je tužiočev traktor. Tužilac je postavio alternativni zahtjev da mu tuženi predaju traktor tipa T 25 A – 2, ili umjesto toga da mu plate sumu koja odgovara vrijednosti novog traktora na dan presuđenja.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da se tužiočev traktor, obzirom na obim oštećenja, opravkom može dovesti u “ono stanje kakvo je bilo prije udesa”. Dakle, ne radi se o tzv. totalnoj šteti, pa zbog toga nižestepeni sudovi nisu prihvatili zahtjev tužioca da mu tuženi u svrhu naknade štete predaju novi traktor. Umjesto toga odlučili su se na djelimično usvajanje drugog tužbenog zahtjeva, time što su tužiocu dosudili novčanu naknadu koja odgovara troškovima opravke traktora po cijenama u vrijeme presuđenja.

Tužilac u reviziji prigovara da je nižestepenim presudama odlučeno mimo granica tužbenog zahtjeva, da je traktor bio nov, pa s obzirom na to da se njegovom opravkom ne može postići potpuna reparacija.

Materijalna šteta naknađuje se tako što jr odgovorno lice dužno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Primjenjujući ovaj propis u praksi, ako se radi o oštećenju stvari, čini se razlika da li je u pitanju tzv. totalna šteta, a to je slučaj kada se opravkom stvari ne može uspostaviti stanje prije nastanka štete, sa čime se izjednačava i ekonomski nerentabilna opravka, ili se radi o takvom oštećenju kada se opravkom stvari može uspostaviti njeno funkcionalno stanje kakvo je bilo prije oštećenja. U prvom slučaju bi štetnik (odgovorno lice) bio u obavezi da oštećenom nabavi i preda ispravnu stvar, ili da mu isplati novčanu protuvrijednost te stvari po cijenama u vrijeme presuđenja. U drugom slučaju štetnik je u obavezi da o svom trošku popravi stvar ili da oštećenom plati iznos koji odgovara troškovima popravke po cijenama u vrijeme presuđenja.

U konkretnom slučaju, nižestepeni sudovi nisu našli da se radi o totalnoj šteti, pa su pravilno sudili kada su tužiocu dosudili iznos koji odgovara troškovima opravke traktora po cijenama u vrijeme presuđenja. Ovakvim odlučivanjem nije prekoračen tužbeni zahtjev, jer je sud, u smislu člana 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, ovlašten da u parnici za naknadu štete sam odluči da se štetnik obaveže na plaćanje novčane naknade, umjesto tzv. naturalne reparacije, ako ocijeni da nije nužno obavezati štetnika na uspostavu ranijeg stanja. Osim toga i sam tužilac je istakao eventualni zahtjev za naknadu štete u novčanom obliku, pa kada mu je sud u okviru tako postavljenog zahtjeva dosudio određeni iznos, koji je istina manji od onog kojeg je tužilac tražio, takvim odlučivanjem sud se kretao u granicama postavljenog tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 379/88. od 13. 4. 1989. godine).

75.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji podijeljena odgovornost za štetu, kad aje oštećeno dijete od 13 godina neoprezno zakoračilo sa perona u vagon željeznice tužene koja s eu tom času pokrenula usljed čega je oštećeni pretrpio tjelesne povrede.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica, dijete od 13 godina, prilikom obilaska Postojinske jame, a u želji da uđe u voz dok je još stajao, zakoračila je jednom nogom sa perona u vagon, pa kako je u tom momentu voz krenuo, to je izazvalo njen pad i povređivanje. Nižestepeni sudovi su, ocjeljnjujući propuste tužene i tužiteljice u kritičnom trenutku, zaključili da je tužena u pretežno mjeri odgovorna za nastalu štetu, a da je tužiteljin doprinos, koji se sastojao u nepažljivom ulasku u vagon, bio neznatan, pa su omjer podijeljene odgovornosti utvrdili sa 90% na strani tužene i

10% na strani tužiteljice. Nesrazmjerno je veća nepažnja osiguranika tužene nego tužiteljice (čl. 192 ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 52/88 od 16.12.1988. godine)

76.

Član 193. Zakona o obligacionim odnosima

Troškovi podizanja nadgrobnog spomenika se ne umanjuju zbog toga što će se eventualno na isti spomenik upisati ime člana porodice koji bude kasnije sahranjen u isti grob.

Izdaci za nabavku odjeće žalosti kao i uobičajeni troškovi pogrebnog cermonijala (uključujući i hranu i piće) neposredno vezani za sahranu smatraju se troškovima sahrane.

Iz obrazloženja

Po odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 193. stav 1.) ko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane. U ove troškove spadaju izdaci učinjeni radi postavljanja nadgrobnog spomenika umrlog prema mjesnim običajima, ali u te troškove ne ulaze troškovi izgradnje grobnice za ostale članove porodice (grobnica predstavlja unutrašnji podzemni dio koji se u nekim krajevima istovremeno gradi za sahranu svih članova porodice). Na dosuđenje visine naknade ne može, međutim, imati uticaja okolnost što će se eventualno nakon izgradnje nadgrobnog spomenika u isto grobno mjesto naknadno sahraniti neko od srodnika poginulog, jer je ovaj izdatak uzrokovan isključivo smrću sina i brata tužioca. Štetnik je dužan da oštećenim naknadi troškove izgradnje nadgrobnog spomenika u obimu koji je potreban za njegovu izgradnju prema mjesnim običajima.

Naknada troškova za pribavljanje odjeće (crnine) koja je vanjska manifestacija izražavanja tuge zbog smrti bliskog srodnika odnosn oizraz poštovanja prema pokojniku, dosuđuje se u visini potrebnoj za nabavku crnine, koja zadovoljava najnužnije potrebe srodnika, koji na taj način manifestuju svoju tugu, za period uobičajen u mejstu sahrane. Oštećenom pripada i pravo na naknadu troškova pogrebnog cermonijala u kojji spadaju i izdaci za hranu i piće neposredno vezani za sahranu, u visini izdataka odgovarajućih mjesnim običajima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 350/88 od 16. marta 1989. godine)

77.

Član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome je protupravnom radnjom djelimično smanjena radna sposobnost ima pravo da traži naknadu štete u iznosu koji bi sticao na očevom imanju čekajući zaposlenje kao i u iznosu koji bi stekao na tom imanju nakon zasnivanja radnog odnosa (dopunski rad).

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepnih sudova tužilac je povrijeđen u saobraćajnoj nesreći. Utvrđeno je da tužilac do zasnivanja radnog odnosa nije mogao na očevom imanju obavljati teže poljoprivredne poslove (uzgoj duhana, vinove loze i povrća). Mjesečni gubitak takve zarade, kako su to nižestepeni sudovi utvrdili iznosi 12.616 dinara, pa je tuženi na osnovu člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78) obavezan da taj iznos plaća tužiocu.

Osim toga nižestepeni sudovi su utvrdili da tužilac od vremena kada se zaposlio nije u mogućnosti da se u slobodnom vremenu bavi dopusnkim radom obavljajući teže poljoprivredne poslove na očevom imanju, te da zbog toga mjesečno gubi zaradu u iznsou od

7.491 dinara. Po odredbi istog zakonskog propisa tuženi je dužan ovaj iznos plaćati tužiocu u obliku rente, za gubitak zarade.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 217/89 od 9. februara 1989. godine)

78.

Član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni ima pravo na naknadu štete u rentnom iznosu koji predstavlja negativnu razliku između novčanog iznosa invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi sticao oštećeni da nije bio povrijeđen, ali nema pravo na razliku između pretpostavljenog ličnog dohotka i novčanog iznosa koji prima po osnovu prijevremene penzije koja nije uslovljena tjelesnom povredom.

Iz obrazloženja:

Tužilac bi kao radnik, u smislu člana 39. Zakona o osnovnim pravima iz Penzijskog i invalidskog osiguranja, stekao pravo na invalidsku penziju da je kod njega, zbog posljedica povređivanja, došlo do gubitka radne sposobnosti i u tom slučaju bi stekao pravo na novčanu rentu na teret tuženog, u iznosu za koji bi invalidska penzija bila manja od ličnog dohotka kojeg bi tužilac, po normalnom toku stvari, ostvarivao na svom radnom mjestu (član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

Utvrđivanje činjenice da li je kod radnika – osiguranika došlo do gubitka radne sposobnosti, kao pretpostavke za ostvarivanje prava na invalidsku penziju, povjerava se stručnom organu (član 109. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju – “Službeni list SRBiH”, broj 23/83), kojeg obrazuje Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja (član 109. stav 2. navedenog zakona), a to su organi za ocjenu radne sposobnosti u prvom i drugom stepenu – invalidske komisije (član 11 Pravilnika o postupku, sastavu i načinu rada organa za ocjenjivanje radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju – “Službeni list SRBiH”, broj 16/84).

Mišljenje invalidske komisije da kod osiguranika postoji invalidnost koja ga čini nesposobnim za rad je osnov da, pod pretpostavkom ispunjavanja i ostalih uslova, nadležni organ zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja donese pozitivno rješenje o priznanju prava na invalidsku penziju. Negativno mišljenje komisije, kao što je slučaj kod tužioca, ne povlači za sobom gubitak prava da se u postupku pred organom zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja dokazuje postojanje činjenice da kod osiguranika ipak postoji invalidnost koja ga čini nesposobnim za rad. Tužilac se nije koristio tim pravom, nego je po vlastitom zahtjevu ostvario pravo na prijevremenu starosnu penziju, a na ostvarivanje prava na tu penziju nema nikakvog uticaja eventualna invalidnost tužioca.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 288/88 od 16. marta 1989. godine)

79.

Član 10. Zakona o novčanom sistemu (sada član 10. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka Republika i Narodnih banaka Autonomnih pokrajina,

Član 16. i 71. Zakona o deviznom poslovanju

Član 395. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kada je poginuli koji je po zakonu bio dužan da izdržava oštećene sticao zaradu u inostranstvu lice koje odgovara za štetu duuguje oštećenima koji žive u Jugoslaviji odgovarajuću sumu u dinarima koja se izračunava po kursu na dan isplate naknade.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su polazeći od toga da je poginuli radom u inostranstvu ostvarivao zaradu u stranoj valuti i tim sredstvima doprinio za izdržavanje tužiteljica, pravilno zaključili da tužiocima zbog izgubljenog izdržavanja pripada pravo na naknadu štete u stranoj valuti, ali da je tuženi dužan ispuniti ovakvu obavezu preračunatu u dinare prema kursu na dan ispunjenja te obaveze.

U odnosu na odluku o zateznim kamatama na dosuđene iznose osnovano se u reviziji navodi da tužiteljicama ne pripada pravo na zatezne kamate na ukupan iznos, već od dana kada je tuženi došao u docnju sa isplatom pojedinih rentnih iznosa. Osim toga potrebno je istaknuti da tužiocima pripada pravo na zatezne kamate od odspijeca svakog pojedinog iznosa po stopi koja se plaća na štedne uloge po viđenju u njemačkim markama u mjestu ispunjenja, jer se radi o potraživanju te valute koje će biti konvertovano u dinare tek na dan isplate.

(Vrhovni sud BiH Rev. 393/88. od 20.4. 1989. godine).

80.

Član 200. Zakona o obligacionim odnosima

Za fizičke bolove koji su u jačem intenzitetu trajali jedan dan dosuđuje se pravična novčana naknada.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 200. Zakona o obligacionim odnosima) kada su ocijenili da tužiteljici pripada pravo na naknadu za pretrpljene fizičke bolove i strah. Sama okolnost da se radi o lakoj tjelesnoj povredi ne isključuje pravo na naknadu štete za pretrpljene fizičke bolove jer težina, odnosno kvalifikacija, povrede nije okolnost od koje bi zavisilo pravo na naknadu za fizičke bolove nego to pravo zavisi od intenziteta bolova. Zato i u slučaju kada se radi o lakoj tjelesnoj povredi ukoliko su fizički bolovi bili jačeg intenziteta i trajali duže, oštećenom pripada pravo na naknadu, pa kako je u konkretnom slučaju tužiteljica trpila bolove jakog intenziteta, koji su trajali jedan dan, što se može smatrati “dužim trajanjem bolova”, tužiteljici pripada pravo na naknadu za ovaj vid štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 231/88. od 9.2. 1989. godine).

81.

Član 201. stav 3. u vezi sa članom 200. Zakona o obligacionim odnosima

Roditelji imaju pravo na pravičnu naknadu zbog naročito teškog invaliditeta svog djeteta ako prema okolnostima slučaja proizilazi da usljed toga trajno trpe duševne bolove.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju nižestepeni sudova kćerka tužilaca je zadobila povrede u saobraćajnoj nezgodi, koje su kao trajnu posljedicu nakon završenog liječenja ostavile umanjenje životne aktivnosti od 60% zbog ograničenih pokreta oba kuka u lakom stepenu, dubokih ožiljaka mišića na mjestu povrede natkoljениčne kosti i postkomocionog sindroma.

Polazeći od vrste i težine trajnih posljedica i stepena naruženosti, ovaj sud nalazi da je drugostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je preinačio prvostepenu presudu i odbio zahtjev tužilaca za isplatu naknade za pretrpljene fizičke bolove zbog invaliditeta kćerke, jer u konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke za

usvajanje zahtjeva po naprijed navedenom osnovu pošto se ne radi o naročito teškom invaliditetu, koji bi opravdavao dosuđenje naknade za navedeni vid štete.

Prema odredbi člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, određenom krugu srodnika u koje spadaju i roditelji, opravdano je dosuđenje novčane naknade za pretrpljene duševne bolove zbog naročito teškog invaliditeta srodnika – djeteta, samo ako su izloženi situaciji da svakodnevno njeguju povrijeđenog i da gledaju njegove patnje zbog invalidnosti.

Međutim, opisana invalidnost kćerke tužilaca i vidovi u kojima se manifestuje ne opravdavaju dosuđenje naknade za ovaj vid štete, jer povrijeđena nije upućena na njegu i brigu roditelja a niti iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da postojeća invalidnost kod nje uzrokuje psihičke patnje zbog kojih bi i roditelji bili izloženi duševnim bolovima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 444/88. od 20. aprila 1989. godine).

82.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Izvođač koji je po ugovoru sa naručiocem uklonio tuđi građevinski objekat radi pripreme zemljišta za građenje, odgovara za štetu vlasniku objekta solidarno sa naručiocem.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da su tuženi porušili građevinski objekat tužioca, koji nije bio eksproprisan, pa su nižerazredni sudovi pravilno zaključili da su tuženi odgovorni da vlasniku objekta naknade štetu prouzrokovanu rušenjem objekta. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih sudova takođe slijedi da je prvotuzeni zaključio sa drugotuzenim ugovor o rušenju objekta uz naknadu, da bi pripremio gradilište radi izgradnje stambenog bloka. Naručilac je izvođača uveo u posjed kako bi ovaj izvršio svoju obavezu rušenja, što znači da je prvotuzeni, iako je znao da na terenu postoje objekti koji nisu obuhvaćeni eksproprijacijom, bez prethodnog uređenja imovinsko-pravnih odnosa, naložio drugotuzenom, a ovaj je postupajući po nalogu prvotuzenog, uklonio tužiočev objekt i iskoristio materijal od navedenog objekta. Stoga su se stekli uslovi iz člana 207. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78) za solidarnu odgovornost tuženih i to prvotuzenog, kao naručioca radova i drugotuzenog, kao izvođača.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 53/88. od 15. decembra 1988. godine).

83.

Član 225. stav 1. Zakona o službi u oružanim snagama

Federacija odgovara za štetu koju je pretrpio vojnik iskakanjem iz voza u stanju duševnog rastrojstva na povratku sa specijalističkog pregleda kamo je bio upućen bez pratnje, iako je trupni ljekar, koji ga je uputio na specijalistički pregled, mogao uočiti da boluje od šizofrenije.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je trupni ljekar kojem je tužitelj bio upućen na pregled za vrijeme odsluženja vojnog roka, mogao uočiti da se radi o teškom duševnom oboljenju – šizofreniji. Takođe je utvrđeno da je i pored toga, tužitelj upućen na specijalistički pregled u drugo mjesto bez pratnje, te da je u povratku, u stanju duševnog rastrojstva, iskočio iz voza i zadobio teške tjelesne povrede u vidu preloma tjemene kosti i šake, kao i nagnječenja mozga.

Za štetu koju pretrpi vojni obveznik za vrijeme odsluženje redovnog vojnog roka u JNA zbog nezakonitog i nepravilnog rada vojnog lica odgovara Federacija po opštim pravilima o naknadi štete na što upućuje tada važeća odredba člana 222. stav 1. Zakona o službi u oružanim snagama ("Službeni list SFRJ", broj 32/78 – sada odredba člana 225. stav 1. tačka 1. istog zakona).

Trupni ljekar u sastavu zdravstvene službe JNA, koji je mogao utvrditi da tužitelj boluje od šizofrenije morao je upozoriti njegovog starješinu da ga uputi na specijalistički pregled sa pratiocem. Kako ljekar nije tako postupio, posljedica tog propusta je šteta koju je tužitelj pretrpio iskakanjem iz voza, pa je tužena odgovorna za štetu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 314/88. od 16. marta 1989. godine).

84.

Član 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Državljaninu SFRJ koji je u inostranstvu uklonio kvar automobila oštećenog u Jugoslaviji domaći osiguravač duguje dinarsku protuvrijednost isplaćenog iznosa u stranoj valuti po kursu na dan isplate naknade štete uvećanu za iznos zatezne kamate po stopi koju plaća banka na štedni ulog po viđenju za tu valutu od učinjenog izdatka do isplate glavnog duga.

Iz obrazloženja:

Tužilac je državljanin SFRJ na privremenom radu u Švajcarskoj. Nije sporno da je opravku svog vozila, oštećenog u saobraćajnoj nezgodi u Jugoslaviji, izvršio u Švajcarskoj i da je za te svrhe imao izdatak u stranoj valuti u iznosu od 885 šv. franaka. Pošto tužilac traži naknadu od jugoslovenskog osiguravača, prema odredbi iz člana 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju tu naknadu može naplatiti samo u dinarima, pa kako su nižestepeni sudovi odlučili da se naknađivanje štete izvrši u stranoj valuti, njihove odluke su zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, zbog čega je uvažanjem revizije, na osnovu člana 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku u ovom dijelu valjalo preinačiti nižestepene presude i obavezati tuženu da tužiocu na ime naknade štete plati dinarsku protuvrijednost iznosa od 885 švajcarskih franaka po kursu na dan ispunjenja ove obaveze. Na taj iznos se dodaje i zatezna kamata obračunata po stopi koju plaća banka u mjestu ispunjenja obaveze na štedne uloge po viđenju za tu valutu od učinjenog izdatka do isplate glavnog duga.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 376/88 od 13. aprila 1989. godine)

85.

Članovi 41, 51. i 95. Zakona o putevima

Za štetu prouzrokovanu imaocu vozila zbog neodržavanja gradske ulice (lokva na kolovozu), koja je sastavni dio magistranog puta, odgovara SIZ za magistralne puteve, ako nije održavanje povjereno, sporazumom sa Opštinom, posebnoj službi za održavanje ulica, a s njom solidarno i organizacija udruženog rada koja je ugovorom preuzela obavezu održavanja ulice – magistranog puta.

IZ obrazloženja:

Zbog nailaska na dio kolovoza prekrivenog vodom (lokva) vozilo se zanišlo i vozač izgubio kontrolu upravljanja automobilom pa je zbog toga došlo do udara u stub rasvjete postavljen pored kolovoza. U toj nezgodi oštećeno je tužiočevo vozilo u ulici, koja je sastavni dio magistralnog puta.

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužena komunalna organizacije nije pasivno legitimisana u ovoj pravnoj stvari. Ovo stoga što je sporazumom zaključenim između SIZ za magistralne puteve BiH i opštine (u smislu člana 51. Zakona o putevima – “Službeni list SRBiH”, broj 6/78) utvrđeno da ova ulica predstavlja dio magistralnog puta, koji je dužna da održavana radna organizacija sa kojom je SIZ za magistralne puteve zaključio poseban ugovor.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 293/88 od 9. marta 1989. godine)

86.

Član 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 283. Zakona o državnoj upravi

Budući da sud u parničnom postupku nije ovlašten da cijeni zakonitost rješenja donijetog u upravnom postupku, neosnovan je zahtjev za naknadu štete prouzrokovane rušenjem građevinskog objekta na osnovu takvog rješenja.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor revizije da je pogriješio drugostepeni sud kada nije cijenio da je objekat, čiji je dio porušen, izgrađen još 1952. godine zbog čega ne bi bila relevantna okolnost što je građen bez odobrenja nadležnog organa, kao i što nije ocijenio da li su bili ispunjeni uslovi da se objekat ekspropriše, jer je takve prigovore tužilac mogao isticati samo u postupku pred nadležnim organom uprave. Takve prigovore, naime, nije mogao cijeliti parnični sud u ovom postupku zato što je vezan za navedene konačne odluke donijete u upravnom postupku (član 12. Zakona o parničnom postupku).

Polazeći od sadržine rješenja kojim je određeno rušenje tog dijela tužiočevog objekta i zaključka istog organa kojim je dozvoljeno prinudno rušenje u postupku administrativnog izvršenja, drugostepeni sud je pravilno zaključio da izvršni organi tužene, rušeći dio tužiočevog objekta na osnovu tih odluka i u zakonom predviđenom postupku, nisu postupili ni nezakonito ni nepravilno (član 283. Zakona o državnoj upravi – “Službeni list SRBiH”, broj 38/78 i 13/82).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 568/87 od 14. jula 1988. godine)

87.

Član 58. stav 2. Zakona o lovstvu

Organizacija udruženog rada ne odgovara za štetu prouzrokovanu napadom odraslog medvjeda, iako je šteta prouzrokovana u lovištu kojim upravlja, ako sama nije ustanovila lovište.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica čuvajući stoku u šumi teško je tjelesno povrijeđena od odraskog medvjeda. Prema odredbi člana 58. stav 2. Zakona o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 7/77) za štetu koju učini odrasli medvjed naknadu plaća SR Bosna i Hercegovina u visini od 70% i opština odnosno “drugi organ koji je ustanovio lovište” u visini od 30%. Tužena OOUR “Šumarstvo” nije organizacija koja je ustanovila lovište na čijem području je nastupio štetni događaj već je organizacija koja je gazdovala tim lovištem, pa su nižestepeni sudovi ispravno zaključili da ovaj tuženi nije pasivno legitimisan u ovoj pravnoj stvari. Citiranom zakonskom odredbom kao republičkim propisom, u smislu člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, na poseban način regulisana je naknada ukupne štete koju učini odrasli medvjed, pa su neosnovane tvrdnje revizije da se na štetu prouzrokovanu povrešivanjem čovjeka odnose njegovih ličnih

dobara ne primjenjuju odredbe Zakona o lovstvu već opšte odredbe o naknadi štete po kojima bi bila odgovorna i tužena OOUR “Šumarstvo” kao organizacija koja je gazdovala lovištem. U slučaju povrede čovjeka primjenjuju se odredbe o zastarjelosti potraživanja iz Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 308/88 od 16. marta 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

88.

Članovi 251. i 388. stav 5. zakona o udruženom radu (raniji tekst)

Članovi poslovne zajednice odgovaraju neograničeno solidarno sa poslovnom zajednicom za obaveze koje je preuzela za njihov račun, ali su ovlašteni da u parnici ističu i prigovore na osnov i visinu obaveze koje propusti poslovna zajednica – neposredni ugovorni partner tužioca.

Iz obrazloženja:

U smislu odredaba člana 388. stav 5. Zakona o udruženom radu (u tekstu koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa), za obaveze u obavljanju poslova od strane poslovne zajednice odgovaraju organizacije udruženog rada za čiji su račun obaveze preuzete, pa su svi tuženi od 2 – 9 odgovorni za obaveze prvotuzene preuzete zaključenim ugovorom sa tužiocem, koji u vrijeme zaključenja ugovora i izvršenja posla nije bio član prvotuzene poslovne zajednice.

U sudskoj praksi je, interpretacijama odredaba članova 251. i 388. stav 1. Zakona o udruženom radu (raniji tekst), zauzet stav da se kad poslovna zajednica u pravnom prometu sa trećim licima istupa u svoje ime, a za račun udruženih organizacija, za obaveze poslovne zajednice odgovaraju neograničeno solidarno sve organizacije udruženog rada za čiji su račun obaveze preuzete.

Žalitelji su, dakle, mogli biti obavezani da solidarno sa prvotuzenom isplate cijenu za radove koje je tužilac obavio u ispunjenju ugovora zaključenog i za račun žalitelja, do visine obaveze prvotuzene, ali nisu vezani za priznanje činjenica koje je dala prvotuzena, te imaju pravo da ističu samostalno prigovore i na visinu obaveze, koje je prvostepeni sud dužan raspraviti.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 546/88 od 22. decembra 1988. godine)

89.

Član 104. stav 1., 277. stav 1. i 395. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac koji je na temelju ništavog ugovora isplatio cijenu u stranoj valuti može tražiti restituciju u istoj valuti ili isplatu dinarske protuvrijednosti po kursu na dan vraćanja, a ukoliko mu je po njegovom zahtjevu dosuđena dinarska protuvrijednost po kursu na dan suđenja od tog časa do isplate ima pravo da traži zateznu kamatu po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prodao tuženom neizgrađeno građevinsko zemljište u društvenoj svojini na kje, kao bivši vlasnik, ima privremeno pravo korištenja. ugovor je ništav jer tuženi ne spada u onaj krug lica određenim zakonom, na koje bivši vlasnik može prenijeti privremeno pravo korištenja (član 10. i 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – sada član 24. i 63. Zakona o građevinskom zemljištu).

Tuženi je, prema tome, bez pravnog osnova isplatio tužiocu kupovnu cijenu u iznosu od 18.000 DM, pa ima pravo na restituciju (član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Budući da isplata nije izvršena radi ispunjenja obaveze, koja ne postoji, jer je ugovor ništav ne dolazi do konverzije u času nastanka obaveze (član 395. ZOO). Isplaćena suma novca, dakle, se ne može tretirati kao platežno sredstvo već kao generična stvar koja se po pravilu izraženom u članu 104. stav 1. ZOO mora vratiti: po principu ista količina istvorsnih stvari, ne koju se od pada u docnju, a to je momenat isplate bez pravnog osnova, duguje kamata na štedni ulog po viđenju za tu valutu.

Tužilac je mogao tražiti da mu tuženi umjesto isplaćene valute plati dinarsku protuvrijednost po kursu koji važi na dan vraćanja dinarske protuvrijednosti umjesto valute, ali kako je tražio da se izvrši konverzija na dan suđenja, a sud nije mogao suditi preko zahtjeva (član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku), tužiocu pripada pravo na zateznu kamatu na dinarsku glavicu od donošenja presude do isplate po odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 388/88 od 20. aprila 1989. godine)

90.

Članovi 210, 214. i 277. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na potraživanje stranke iz ugovora u privredi za vraćanje više uplaćenog (nedugovanog), obrčunavaju se po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je o zahtjevu tužioca za plaćanje kamata na iznos glavnog duga odlučio na osnovu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, utvrđujući da se radi o potraživanju iz ugovora u privredi.

Iz podataka u spisu se vidi da je tužilac postavio zahtjev za vraćanje iznosa koji je platio tuženom preko dugovanog iznosa. Stoga je zahtjev za plaćanje kamata trebalo raspraviti u skladu sa pravilima o vraćanju stečenog bez osnova u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog pogrešne primjene materijalnog prava, prvostepeni sud nije utvrđivao da li je tuženi bio nesavjestan od dana sticanja bez osnova ili od podnošenja zahtjeva za vraćanje stečenog. Stoga će prvostepeni sud u ponovnom postupku na osnovu odredbe člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, utvrditi za koji period tuženi duguje tužiocu zatezne kamate na iznos glavnog duga. Pri odlučivanju o visini stope zatezne kamate prvostepeni sud će imati u vidu da tužiočevo potraživanje ne potiče iz ugovora u privredi, jer su među strankama prava i obaveze iz ugovora u privredi prestali ispunjenjem prema članu 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Osnov tužbenog zahtjeva je neosnovano obogaćenje u smislu člana 210. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 222/88 od 30. marta 1989. godine)

91.

Članovi 186. i 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na novčanu naknadu nematerijalne štete teče od presuđenja, a na iznos naknade za troškove sahrane i podizanja nadgrobnog spomenika, od dana kada su ti troškovi učinjeni.

Iz obrazloženja:

Visina novčane naknade nematerijalne štete određuje se prema prilikama u vrijeme suđenja, pa naknada određena presudom predstavlja novčanu obavezu plaćanja glavnice na koju teče zatezna kamata (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Potraživanje naknade izdataka za troškove sahrane i podizanja nadgrobnog somenika prosuđuje se prema načelu monetarnog nominalizma izraženog u članu 394. istog zakona, pa zbog toga od dana kada su učinjeni ti izdaci postoji obaveza plaćanja zatezne kamate koja predstavlja instrument revalorizacije po noveli člana 277. st. 1. ZOO od 3.8.1985. godine.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 55/88 od 24. novembra 1988. godine)

92.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na iznos naknade štete dosuđen povodom oštećenja ili uništenja stvari teče od dana donošenja presude, ali ako je od dana kada je taj iznos utvrđen procjenom vještaka do presuđenja zbog visoke stope inflacije toliko obezvrijeđen da u nominalno iznosu očigledno ne predstavlja ekvivalent naknade, zatezna kamata koja od 3. avgusta 1985. godine (novela ZOO) sadrži i revalorizacioni elemenat, dosuđuje se od dana kada je procijenjena šteta (vještačenjem).

IZ obrazloženja:

Zatezna kamata na naknadu nenovčane nematerijalne štete dosuđene u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude.. U smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je obavezno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189 ZOO), jer je samo dosuđenjem naknade po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje. Dosuđujući naknadu štete po cijenama u vrijeme presuđenja uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar, ili da kupi novu stvar. Zbog toga se ne može tražiti kamata na dosuđeni iznos od dana kada je šteta nastala jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala: kroz cijenu oštećene stvari u vrijeme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete.

Sintagmu "U vrijeme donošenja odluke" iz odredbe člana 189. stav 2. ZOO, treba svatiti tako da ne smije proteći duži vremenski period od utvrđivanja naknade do donošenja sudske odluke nego što to traže faktičke okolnosti (rok za zakazivanje rasprave nakon pribavljanja nalaza vještaka - procjenitelja, vrijeme potrebno da bi se stranke izjasnile o procjeni vještaka i slično).

Ukoliko je naknada utvrđena prije donošenja presude po cijenama koje su očigledno bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja, tada zatezna kamata teče od dana kada je procijenjena šteta. U protivnom u uslovima visoke stope infalcije oštećeni ne bi bio obeštećen, odnosno dosuđenjem zatezne kamate (koja predstavlja instrument revalorizacije domaće valute), od donošenja presude na iznos koji je utvrđen po nižim cijenama, ne bi se uspostavilo stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. ZOO), a to je svrha obeštećenja.

Kako je u konkretnom slučaju šteta procijenjena 10.7.1986. godine, po cijenama koje su očigledno (s obzirom na protek vremena do donošenja prvostepene odluke i visok stepen inflacije) bile nominalno niže od cijena u vrijeme presuđenja (2.10.1986. godine) zatezna kamata teče od dana kada je šteta procijenjena.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 422/88 od 20. aprila 1989. godine)

- - -

Napomena: Ovim stavom dopunjen je stav objavljen u “Biltenu sudske prakse VS BiH“, broj 2/88, na str. 32, pod brojem 51.

93.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni ima pravo na zateznu kamatu na iznos naknade štete od vansudskog utvrđenja naknade do isplate, a ne od prouzrokovanja štete nastale oštećenjem stvari.

Iz obrazloženja:

Tužilac je pretrpio štetu na usjevima, na putničkom automobilu i na stambenoj zgradi, a šteta na stvarima, prema odredbama člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, naknađuje se naturalnom restitucijom. Ako restitucija nije moguća, ili kad oštećeni to zahtijeva, sud će prema okolnostima slučaja ocijeniti da li će odrediti naknadu u iznosu novčanih jedinica koji je potreban da se oštećena stvar popravi, ili nabavi nova i tek od momenta procjene, prema kriterijima izraženim u članu 189. stav 2. istog zakona (to je u pravilu momenat donošenja prvostepene presude) naknada te vrste štete po prvi put dobija svoj novčani izraz, od kada dospijeva i obaveza plaćanja tog potraživanja, pa od tada teče i obaveza plaćanja zatezних kamata (član 277. stav 1. ZOO).

Pošto u sporu stranaka sud nije ni bio u situaciji da prvostepenom presudom utvrđuje iznos novca koji bi u momentu odlučivanja bio potreban da se tužiočeve oštećene stvari dovedu u stanje prije štetnog događaja, obzirom da je tužena u toku postupka dobrovoljno isplatila iznos naknade koji je utvrđen procjenom komisije stručnjaka od 10.10.1985. godine, prema cijenama važećim u to vrijeme, to prema već navedenim odredbama Zakona o obligacionim odnosima tek od tada teče i obaveza plaćanja zatezних kamata.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 621/87 od 6. septembra 1988. godine)

94.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac duguje zatezne kamate ako avans ne plati izvođaču u ugovorenom roku.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno shvatanje prvostepenog suda da ne postoji obaveza plaćanja zatezних kamata kada je ugovorena obaveza plaćanja avansa izvođaču radova u određenom roku, jer prema odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik koji zakazni u ispunjenju novčane obaveze dužan je povjeriocu pored glavnice platiti i zatezne kamate, a avans predstavlja ugovorenu novčanu obavezu koju je dužnik dužan ispuniti u ugovorenom roku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 160/88 od 30. marta 1989. godine)

95.

Članovi 25 stav 2., 277. i 448. Zakona o obligacionim odnosima

Društveno – politička zajednica duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO ako zadocni sa ispunjenjem otplate sanacionog kredita po ugovoru zaključenom između banke i organizacije udruženog rada koja obavlja privrednu djelatnost, kada je preuzela dug iz tog ugovora.

Iz obrazloženja:

Tužena opština smatra da se nije mogla obavezati da plaća zatezne kamate po stopi koju propisuje svojom odlukom Savezno izvršno vijeće, na osnovu stava 2. člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, nego samo na plaćanje kamate po stopi koja se u mejstu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana. (stav 1. člana 277. ZOO).

Odredbama stava 1. i 3. člana 748. ZOO propisano je da preuzimanjem duga preuzimalac stupa na mjesto predašnjeg dužnika, a ovaj se oslobađa obaveze, te da između preuzimaoca i povjerioca postoji ista obaveza koja je dotle postojala između predašnjeg dužnika i povjerioca. Ugovor o sanacionom kreditu zaključile su organizacije u obavljanju privredne djelatnosti koje sačinjavaju predmet njihovog poslovanja (stav 2. člana 25. ZOO), pa za takvu obavezu važi stopa zatezne kamate koju svojom odlukom propisuje SIV (stav 2. člana 277. ZOO). Ugovorom od 17.4.1979. godine, zaključenom između parničnih stranaka i dotadašnjeg dužnika, tužena je preuzela sve obaveze iz ugovora o sanacionom kreditu, koji predstavlja ugovor u privredi, pa iako tužena ne obavlja privrednu djelatnost i ne zaključuje ugovore u privredi u vezi s tom djelatnošću, ona ima istu obavezu prema tužiteljici, koja je postojala između predašnjeg dužnika i tužiteljice po ugovoru o sanacionom kreditu. Stoga tužena duguje tužiteljici za preuzetu novčanu obavezu, koju je ispunila sa zadocnjenjem, zatezne kamate po stopi koju propisuje SIV, na osnovu stav 2. člana 277. ZOO. U suprotnom povjerilac (tužiteljica) bi se zbog promjene dužnika dovela u nepovoljniji položaj, iako su stranke u ugovoru o preuzimanju duga izričito predvidjele da tužena preuzima sve obaveze iz ugovora o kreditu, a to znači i takve obaveze koje bi nastale zbog zadocnjenja u isplati glavnog duga.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 645/87 od 9. septembra 1988. godine)

96.

Članovi 25. stv 2. i 277. stv 2. Zakona o obligacionim odnosima

Odluka o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti

Odluka o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti

Na potraživanje premije osiguranja iz ugovora o osiguranju zaključenog između organizacije udruženog rada – osiguranika i zajednice osiguranja imovine i lica, plaća se zatezna kamata po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u ovoj parnici postavio zahtjev za plaćanje premija osiguranja, koje je tuženi dužan platiti po ugovoru o osiguranju zaključenom sa tužiocem. Na iznos glavnog duga, u dijelu u kome je usvojen tužbeni zahtjev, sud je dosudio kamate u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ"; broj 29/78).

Tužila cu žalbi osnovano prigovara da ovo potraživanje proističe iz ugovora u privredi i da je prvostepeni sud odlučujući o kamatama, pogrešno primijenio materijalno pravo. Prema članu 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ugovori u privredi su ugovori koje među sobom zaključuju organizacije udruženog rada koje obavljaju privrednu djelatnost, ako se konkretni pravni posao odnosi na tu vrstu djelatnosti.

Prema Odluci o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76), poslovi osiguranja imovine i lica razvrstani su u Oblast 11. – Finansijske, tehničke i poslovne usluge, Odlukom o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti ("Službeni list SFRJ"; broj 14/77 i 18/80), Oblast 11 iz Odluke o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti, izuzimajući istraživačko razvojne usluge u društvenim djelatnostima i advokatske usluge, svrstana je u

privredne djelatnosti. Prema tome, ugovor o osiguranju imovine koji je tužilac u okviru svoje privredne djelatnosti zaključio sa tuženom Radnom organizacijom privredne djelatnosti, je ugovor u privredi.

U smislu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze proizašle iz ugovora u privredi, pored iznosa glavnog duga duguje i zatezne kamate po stopi koju propisuje Savezno izvršno vijeće. Zbog toga je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je tužiocu dosudio kamate po kamatnoj stopi u smislu odredbe člana 277. stav 1. umjesto po kamatnoj stopi u smislu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 178/88 od 30. marta 1989. godine)

97.

Članovi 25. stav 2. i 277. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 4. i 5. Zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti

Odluka o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti

Na obaveze iz ugovora o rekonstrukciji (modernizaciji) puta (i ugovora o kreditu za finansiranje ovih radova) kojim upravljaju, samoupravne interesne zajednice za puteve plaćaju zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO.

IZ obrazloženja:

Tužena je Samoupravna interesna zajednica za regionalne puteve, koja je, prema odredbama članova 4. i 5. zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 6/76, sa kasnijim izmjenama i dopunama) i Odluci o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76, sa kasnijim izmjenama i dopunama) svrstana u oblast 14 – Društveno – političke zajednice, Samoupravne interesne zajednice i Društveno – političke organizacije, a to znači da obavlja vanprivrednu, a ne privrednu djelatnost. Stoga ugovor o medrnizaciji puta koga je tužena, kao naručilac radova, zaključila sa tužiocem (izvođačem radova), a ni ugovor o kreditu zaključen između parničnih stranaka, ne predstavljaju ugovore u privredi, jer nisu zaključeni u obavljanju privredne djelatnosti tužene.

Kao ugovor u privredi, na osnovu člana 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, smatra se samo onaj u kome obje stranke obavljaju privrednu djelatnost koja čini predmet njihovog poslovanja ili su u vezi sa tom djelatnošću, a u konkretnom sporu tužena obavlja vanprivrednu djelatnost, pa se navedeni ugovori parničnih stranaka ne smatraju ugovorima u privredi (tužena je navedene ugovore zaključila u okviru obavljanja svoje osnovne vanprivredne djelatnosti, odnosno u vezi sa njom, jer je notorno da u osnovnu djelatnosti SIZ-a za regionalne puteve spada staranje o održavanju i rekonstrukciji regionalnih puteva i pribavljanje sredstava za tu svrhu).

Shodno tome, prvostepeni sud je bio dužan da tuženu obaveže da pored glavnice, plati tužiocu zateznu kamatu po odredbama člana 277. stav 1. a ne po stavu 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 366/88 od 31. maja 1989. godine)

98.

Član 279. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Na obračunate zatezne kamate dospjele do dana tužbe i utužene zajedno sa glavnim dugom, teku zatezne procesne kamate tek od dana kada je glavni dug plaćen u toku parnice.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud ne utvrđuje niti cijeni na koji glavni dug obračunate zatezne kamate (na ranije plaćen neki glavni dug prije podnošenja tužbe ili utuženi glavni dug). Povjeriocu na utuženi glavni dug pripadaju zatezne kamate od dospelosti do dana plaćanja (član 277. Zakona o obligacionim odnosima), a na plaćeni glavni dug prije podnošenja tužbe, povjeriocu pripada pravo na neplaćene obračunate zatezne kamate uz procesne kamate od podnošenja tužbe do dana plaćanja (član 279. stav 2. ZOO).

Ako povjerilac ne neplaćeni glavni dug obračuna zatezne kamate od dospelosti do utuženja glavnog duga i sa tim glavnim dugom utuži tako obračunate zatezne kamate, povjeriocu poslije utuženja pripadaju zatezne kamate samo na neplaćeni glavni dug od tužbe do dana njegovog plaćanja i obračunate zatezne kamate do utuženja, jer su obračunom zateznih kamata od dospelosti do utuženja, već iscrpljene zatezne kamate koje mu za taj period pripadaju po odredbi člana 277. ZOO.

Povjerilac ne može tražiti kamate na obračunate zatezne kamate za neplaćeni dug, i kada su te kamate obračunate do podnošenja tužbe, jer bi se u tom slučaju plaćala kamata na kamatu, što je suprotno zabrani predviđenoj u odredbi člana 279. stav 1. ZOO. Stoga ako je tužilac u ovoj parnici utužio obračunate zatezne kamate na utuženi neplaćeni glavni dug, tuženi se nije mogao obavezati da tužiocu na tkao obračunate zatezne kamate plati zatezne kamate od podnošenja tužbe.

Tek nakon plaćanja utuženog glavnog duga tokom parnice tužilac je mogao zahtijevati procene zatezne kamate na obračunati apsolutni iznos zatezne kamate na glavni dug dospjele prije utuženja glavnog duga iz ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 220/88 od 25. aprila 1989. godine)

99.

Zakon o osnovni pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja**Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju****Statut SIZ PIO BiH**

Organizacija udruženog rada nema pravo da od zajednice penzijsko – invalidskog osiguranja zahtijeva regres isplaćene novčane nakande za vrijeme rad njenog radnika sa radnim vremenom koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti.

Iz obrazloženja:

Prema dokazima spisima predmeta i utvrđenju prvostepenog suda, proizilazi da je za sedam radnika tužioca utvrđeno smanjenje radne sposobnosti i da sa preostalim radnom sposobnošću mogu raditi 4 sata koje pravo su ostvarili kod tužioca, te im je, shodno tome, tužilac isplatio razliku do punog iznosa ličnog dohotka u periodu od 1984. godine do 1986. godine.

Odredbama člana 38. stav 1. Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni list SFRJ", broj: 23/82, 77/82 i 75/85), važećim u vrijeme nastanka invalidnosti radnika tužioca i isplata ličnih dohodaka do punog iznosa, propisano je da pravo na rad sa radnim vremenom koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti, pravo na raspoređivanje na druge odgovarajuće poslove odnosno radne zadatke i pravo na odgovarajuće novčane naknade, osiguranik ostvaruje u organizaciji u kojoj je radio u vrijeme nastanka invalidnosti, pod uslovima i na način koji su utvrđeni samoupravnim opštim aktom

organizacije u skladu sa zakonom. Stavom 2. člana 38. istog zakona određen je izuzetak kada osiguranici sa preostalom radnom sposobnošću prava iz stava 1. tog člana ostvaruju u zajednici – u slučajevima i pod uslovima koji su, na osnovu šire solidarnosti, utvrđeni samoupravnim opštim aktom zajednice, u skladu sa samoupravnim sporazumom, društvenim dogovorom i zakonom.

Članom 43. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službeni list SRBiH”, broj: 21/83, 22/85, 12/86 i 36/86) definisana je novčana naknada za vrijeme rada sa radnim vremenom koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti kao razlika između ostvarenog čistog ličnog dohotka za rad sa radnim vremenom koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti i iznosa čistog ličnog dohotka koji bi bio ostvaren za rad sa punim radnim vremenom. ovo pravo osiguranik stiče po propisima o radnim odnosima, odredbama Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i samoupravnog opštog akta organizacije (stav 1. člana 36. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju).

Odredbama navedenih zakona, Statutom SIZ PIO BiH važećeg u vrijeme nastanka invalidnosti radnika tužioca i isplata novčane naknade (“Službeni list SRBiH”, broj: 10/80, 29/81, 27/82, 7/84 i 3/86, što je obuhvaćeno prečišćenim tekstom Statuta broj 17/86) i drugih opštih akata SIZ PIO BIH, međutim, nije propisano da sredstva za novčanu naknadu za vrijeme rada sa radnim vremenom koje odgovara preostaloj radnoj sposobnosti obezbjeđuje i isplaćuje zajednica penzijsko - invalidskog osiguranja. Shotno tome, ta sredstva obezbjeđuje i isplaćuje organizacija udruženog rada pa tužilac nema pravo zahtijevati od tužene naknadu sredstava koja je, po tom osnovu, isplatio svojim radnicima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 433/88 od 30. marta 1989. godine)

PRAVO OSIGURANJA

100.

Član 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Članovi 940. i 941. Zakona o obligacionim odnosima

Osiguranje od odgovornosti za štetu prouzrokovanu u saobraćaju ne oslobađa imaoca motornog vozila od odgovornosti za štetu.

Iz obrazloženja:

Odredbama Zakona o obligacionim odnosima koje se odnose na odgovornost štetnika, kao ni propisi o osiguranju, ne isključuju odgovornost štetnika i njegovu obavezu da oštećenom naknadi štetu, u slučaju kada je štetnik kao vlasnik motornog vozila zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu prouzrokovanu trećim licima, pa se zbog toga ne može prihvatiti opravdanim prigovor tuženog da on nije mogao biti obavezan na naknadu štete (čl. 940. i 941. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 384/88 od 13. aprila 1989. godine)

101.

Član 54. zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Pravilo domaćeg prava o ograničenju odgovornosti osiguravača iz obaveznog osiguranja od odgovornosti ne odnosi se na slučaj kada domaći osiguravač naknađuje štetu za stranog osiguravača kod kojega je bio osiguranik vlasnik (štetnik).

IZ obrazloženja:

Muž tužiteljice a otac ostalih tužitelja poginuo je u saobraćajnoj nesreći u SFRJ. Isključivo odgovoran za ovaj saobraćajni udes je turski državljanin, koji je upravljao putničkim automobilom registrovanim u SR Njemačkoj (osiguranje od Osiguravajućeg društva "Lloyd" iz Minhena, kojeg u ovom sporu zastupa tuženi jugoslovenski osiguravač). Prednik tužiteljice je prije pogibije bio zaposlen u SR Njemačkoj, pa je tuženi isplatio tužiteljicama djelimično naknadu štete. U ovom predmetu tužiteljice potražuju naknadu štete zbog izgubljenog idržavanja. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je poginuli od zarade u inostranstvu izdržavao tužiteljice, te da su nakon njegov pogibije one ostvarile pravo na porodičnu penziju u SR Njemačkoj.

Prema odredbi člana 194. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, lica koja je poginuli izdržavao imaju pravo na naknadu štete koju trpe gubitkom izdržavanja, a takvo pravo u smislu pravnog pravila iz paragrafa 1327 Austrijskog građanskog zakona u inepretaciji sudske prakse, imalau ovakva lica i u periodu prije 1.10.1978. godine (kada je stupio na snagu Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi ne osporava osnovanost ovakvog potraživanja tužiteljica, ali osporava visinu tog potraživanja ističući da je obaveza tuženog kao zajednice osiguranja imovine i lica ograničena do visine ugovorenih osiguranih iznosa u smislu člana 54. zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76). Povodom tog prigovora tuženog, koji je istican i u žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude, drugostepeni sud je pravilno istakao da se u konkretnom slučaju ova zakonska odredba ne primjenjuje u pogledu ograničenja visine naknade štete obzirom da tuženi nije osiguravač kod koga se osigurao korisnik odnosno vlasnik motornog vozila kojim je upravljao turski državljanin, već je to pomenuto strano osiguravajuće društvo.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 393/88 od 20. aprila 1989. godine)

101.**Član 54. zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica****Član 37. Zakona o osiguranju imovine i lica**

Oštećeni ima pravo da od osiguravač po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti zahtijeva plaćanje zatezne kamate od dana nastanka štete, na iznos naknade štete izvorno nastale u novcu, pa i kada nie odštetni zahtjev podnio osiguravaču prije pdonošenja tužbe.

IZ obrzaloženja:

Prvostepeni sud zahtjev za plaćanje zateznih kamata odbija, pozivom na član 37. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Službeni list SRBIH", broj 21/77) jer je tužiteljica propustila da se sa odštetnim zahtjevom obrati tuženoj prije podnošenja tužbe, a tužena je obavezu ispunila u roku od 15 dana od prijema tužbe, tako da nije bila u docnji. Poziva se i na odredbe člana 45. stav 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), kojima je propisano da se ugovorom o obaveznom osiguranju od odgovornosti regulišu prava i obaveze između osiguranika, oštećenog i zajednice osiguranja.

Ovakav stan prvostepenog suda nije prihvatljiv. Oštećeni, u smislu člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, ima pravo na punu naknadu štete, na teret zajednice osiguranja do visine osigurane sume, a naknada se određuje primjenom propisa o naknadi štete.

Šteta je izvorno nastala u novcu pa se u smislu člana 186. ZOO, obaveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete, a u smislu člana 277. stav 1. ZOO, dužnik koji zadocni

sa ispunjenjem novčane obaveze duguje zateznu kamatu nezavisno od činjenice da li je kriv za neispunjenje obaveze u roku ili nije.

Odredbama člana 37. naprije psomenutog republičkog zakona propisana je za oštećenog obaveza prethodnog obraćanja osiguravaču radi nakande štete, ali nije propisano da se osiguravač ne nalazi u docnji do protoka rokova iz tog propisa, već smao da se u tom periodu obustavlja tok zastare potraživanja.

Stav koji prvostepeni sud zauzima znači da bi oštećeni zateznu kamatu od dana nastanka štete do isteka rokova iz člana 37. spomenutog zakona, mogao da naplaćuje samo od neposrednog štetnika, osiguranika zajednice, iako je ovaj osiguran od odgovornosti do visine osigurane sume, za sve svoje, pa i sporedne obaveze, nastale povodom osiguranog slučaja.

Član 45. stav 3. Zakona o sistemu osiguranja imovine i lica mora se tumačiti povezano sa odredbama člana 54. istog zakna, a tužena i ne tvrdi da bi ugovorom zaključenim sa štetnikom – njenim osiguranikom, bila reducirana njena obaveza na plaćanje zateznih kamata oštećenom.

(Vrhvoni sud BiH. Pž. 105/88 od 17. novembra 1988. godine)

103.

Član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Osiguravač može tražiti da mu lice koje se osiguralo od odgovornosti regresira iznos plaćen po osnovu prouzrokovanja štete samo pod pretpostavkama koje su određene zakonom ili uslovima osiguranja.

Iz obrazloženja:

Potraživanje tužioca predstavlja regresni zahtjev za ispalte koje je zajednica osiguranja imovine i lica učinila oštećenim licima u saobraćajnoj nesreći, koju je tuženi prouzrokovao upravljajući traktorom. nižestepeni sudovi su usvojili takav regresni zahtjev tužioca i obavezali tuženog kao lice odgovorno za štetu.

Međutim, osnovano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ističe da nižestepeni sudovi odlučujući o regresnom zahtjevu tužioca nisu imali u vidu odredbe Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), odnosno tužiočeve uslove za osiguranje korisnika odnosno sopstvenika motornih vozila za štete pričinjene trećim licima, kojima je određeno u kojim slučajevima zajednica osiguranja imovine i lica ima pravo na regres prema osiguranom odnosno odgovornom licu. Tužilac kao osiguravač ima pravo na povrat isplaćenog iznosa (regres) samo u slučajevima predviđenim zaknom, odnosno uslovima za osiguranje koji su sastavni dio ugovora o osiguranju.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 48/88 od 9. marta 1989. godine)

MJENIČNO I ČEKOVNO PRAVO

104.

Članovi 43. stav 3. i 104. stav 3. Zakona o mjenici

U rok za podnošenje mjenice na protest ne uračunava se subota jer nije dan kada sud, kao protestni organ, radi.

Iz obrazloženja:

U toku postupka tužilac je posebno isticao da je mjenica koja je dospijela za naplatu 19.6. 1987. godine, a podnesena na protest 23.6. 1987. godine, blagovremeno protestirana, jer je 19.6. 1987. godine bio petak, a prva dva radna dana 22. i 23. 6. 1987. godine, ponedjeljak i utorak.

Prvostepeni sud je na osnovu člana 83. Uputstva za rad u Službi društvenog knjigovodstva u vezi sa primjenom Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (Glasnik SDK-a broj 12/78 i broj 12/86) utvrdio da je subota radni dan u koji rade organizacione jedinice Službe društvenog knjigovodstva, pa je kao radne dane, u smislu člana 43. stav 3. Zakona o mjenici, računao 20.6. 1987. godine (ponedjeljak) i utvrdio da je neblagovremen protest koji je podignut 23.6. 1987. godine.

Prema članu 43. stav 3. Zakona o mjenici protest zbog neisplate mjenice plative na određen dan mora se podići jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za danom plaćanja mjenice. Protest se podiže kod nadležnog suda član 69. Zakona o mjenici). Prema tome, zakonom je propisano pravo i obaveza imaooca mjenice (odnosno njegovog zastupnika) da podigne protest u određenom roku. Subota je dan u koji sud, kao protestni organ, ne radi. Zakonska odredba o roku od dva radna dana podrazumjeva radne dane u koje imalac mjenice može podići protest kod protestnog organa. Po tom se ova odredba razlikuje od zakonskih odredbi koje određuju rokove u danima bez označavanja radnog dana. Zbog toga se, bez obzira što je subota radni dan organizacionih jedinica Službe društvenog knjigovodstva, subota ne može računati u rok iz člana 43. stav 3. Zakona o mjenici, pa je predmetna mjenica protestirana u roku.

Prema članu 104. stav 3. Zakona o mjenici pod praznikom u smislu ovog zakona, podrazumijeva se nedjelja i državni praznik ustanovljen saveznim ili republičkim zakonom. U vrijeme donošenja ovog zakonskog propisa (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mjenici, "Službeni list SFRJ", broj 16/65), subota je bila dan u koji je radio sud kao peotestni organ. U vrijeme podizanja protesta predmetne mjenice subota je bila dan u koji sud ne radi, pa se, po značaju za računanje rokova po odredbama Zakona o mjenici, ima upodobiti sa nedjeljom.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 759/88. od 17. februara 1989. godine).

105.

Članovi 44. st. 1. i 7. i 46. Zakona o mjenici

Okolnost da imalac mjenice nije o podizanju protesta zbog neisplate obavijestio svog indosanta ne utiče na njegovo pravo na naplatu mjenične svote od indosanta.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 46. Zakona o mjenici, trasant, akceptant, indosant i avalista odgovaraju solidarno imaoocu mjenice.

Prema članu 44. stav 1. Zakona o mjenici, o odbijanju isplate mjenice imalac mjenice mora obavijestiti svog indosanta i trasanta u roku od četiri dana od dana protesta mjenice, a u smislu stava 7. istog člana imalac mjenice koji to ne učini ne gubi zbog toga svoja mjenična prava. On odgovara samo za štetu koja nastane usljed njegovog propuštanja, ali do visine mjenične svote.

Prema tome, propuštanje tužioca kao imaooca mjenice da obavijesti tuženog kao indosanta u smislu člana 44. stav 1. Zakona o mjenici nije relevantno za odlučivanje o mjeničnom tužbenom zahtjevu.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 244/88. od 25. aprila 1989. godine).

106.

Član 78. stav 3. Zakona o mjenici

Regresni mjenično pravni zahtjev indosanta prema trasantu i indosantima koji su njemu prethodili, zastarijeva u roku od šest mjeseci, a rok zastare počinje teći od dana kada je indosant iskupio mjenicu ili od dana kada je protiv njega kod suda postupljeno.

Iz obrazloženja:

Žalba neosnovano ističe prigovor zastarjelosti potraživanja. Prema odredbama člana 78. stav 3. Zakona o mjenici, mjenično pravni zahtjevi indosanta (tužilac je indosant po navedenoj mjenici, a tužena RO prvi indosant), jednih protiv drugih i protiv trasanta zastarijevaju za šest mjeseci, računajući od dana kad je indosant mjenicu iskupio ili od dana kad je protiv njega kod suda postupljeno. Tužilac je, kao indosant, na osnovu rješenja suda u izvršnom postupku iskupio mjenicu u cjelosti 16. 9. 1986. godine od kada se i računa zastarjelost.

U cilju ostvarivanja svog regresnog mjeničnog – pravnog zahtjeva tužilac je prvostepenom sudu podnio tužbu dana 16.10. 1986. godine, pa je na taj način, prema odredbama člana 79. Zakona o mjenici, zastarjelost prekinuta i u ovom slučaju nije ni mogla nastupiti.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 221/88. od 30. marta 1989. godine).

107.

Članovi 12,19,22. i 23. Zakona o čeku

Članovi 91. i 92. Zakona o mjenici

Član 12. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Povjerilac može zahtijevati plaćanje tražbine iz osnovnog posla i kada je propustio da na vrijeme podnese ček, primljen radi obezbjeđenja plaćanja, trasantu na isplatu i da zahtijeva protest zbog neisplate. Ovo pravo mu pripada i ako je ček izgubio, a nije pokrenuo postupak amortizacije.

Iz obrazloženja:

Radi isplate cijene za preuzetu robu tuženi je tužiocu izdao ček. Ovaj ček nije podnjet trasantu na isplatu u roku iz člana 12. stav 1. tačka 1. Zakona o čeku niti je, do momenta donošenja prvostepene presude, amortizovan. Tuženi ne tvrdi da je, i pored izdavanja čeka na iznos cijene, tužiocu taj dug platio, niti postoje dokazi o tome u smislu člana 318. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

Polazeći od takvog činjeničnog stanja prvostepeni sud je pravilno obavezao tuženog na isplatu glavnog duga. Tužilac nije primljeni ček podnio na naplatu u propisanom roku Službi društvenog knjigovodstva kod koje se vodi žiro-račun tuženog (izdavaoca čeka) pa je propušten i rok za podnošenje čeka na protest nadležnom sudu, u slučaju da na računima izdavaoca čeka nema pokrića (član 19. Zakona o čeku u vezi sa članom 12. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava). Stoga tužilac kao izdavalac prejudiciranog čeka ima pravo zahtijevati tražbinu iz osnovnog odnosa i u slučaju kada nisu ispunjene pretpostavke za regres iznosa na koji glasi ček, na osnovu člana 22. stav 2. Zakona o čeku. Tuženi u prvostepenom postupku nije tvrdio da je pretrpio štetu zbog neblagovremenog podnošenja ili zbog propuštanja podnošenja čeka, i u tom smislu opredijeljeno istakao svoj zahtjev, da bi imao pravo na odbijanje iznosa štete koju bi, eventualno on pretrpio.

Žalba neosnovano tvrdi da je tužilac izgubio prava koja proizilaze iz čeka zbog toga što ga nije amortizovao. Prava i obaveze iz čeka prestaju njegovom amortizacijom, pa se na osnovu takvog čeka ne mogu ostvariti nikakva prava iz čeka (član 23. tačka 14. Zakona o čeku u vezi sa članom 92. stav 2. Zakona o mjenici). I da je proveden vanparnični postupak u cilju amortizacije čeka tužilac ne bi mogao ostvariti svoja prava prema tuženom (trasantu) kao da ima neamortizovan ček, radi toga što tužilac ček nije podnio radi naplate Službi društvenog knjigovodstva, a nije ni protestovan (član 91. stav 1. Zakona o mjenici u vezi sa članom 23. tačka 14. Zakona o čeku i članom 12. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 146/88. od 13. januara 1989. godine).

STAMBENO PRAVO

108.

Član 11. stav 2. i 27. Zakona o stambenim odnosima

Protupravan je akt o dodjeli stana na korištenje na određeno vrijeme, osim u slučajevima koji su određeni zakonom, pa je zbog toga ništav ugovor o korištenju stana.

Iz obrazloženja:

Tuženom je dodijeljen stan na određeno vrijeme do 31.12. 1983. godine, na njegovu molbu da mu se dodijeli stan na privremeno korištenje dok ne osposobi za stanovanje porodičnu stambenu zgradu, vlasništvo njegove punice.

Utvrđujući ništavost ugovora o korištenju stana zaključenog na osnovu ovog akta, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili član 10. ranijeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora stranaka od 28.4. 1983. godine, pa je zbog toga neosnovan prigovor revizije da je retroaktivno primijenjena odredba iz člana 11. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 34/83) koji je stupio na snagu 27.12. 1983. godine.

Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u reviziji da je tek odredbom iz člana 11. stav 2. sada važećeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst, koji sadrži i odredbe Zakona o izmjenama i dopunama tog zakona objavljenog u "Službenom listu SRBiH", broj 34/83) po prvi put usvojeno pravilo da se zakonitim useljenjem u stan smatra useljenje na osnovu ugovora o korištenju stana koji se zaključuje na osnovu odgovarajućeg akta o dodjeli stana koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan, odnosno da je, prema tome, pravno valjan samo onaj ugovor o korištenju stana koji je zaključen na osnovu odgovarajućeg punovažnog akta davaoca stana na korištenje o dodjeli stana nosiocu stanarskog prava.

Takvom formulacijom odredbe člana 11. st. 2. sada važećeg zakona samo se preciznije i na jasniji način izražava odredba iz člana 10. posmatrana u vezi sa odredbom člana 5, 20. i 23. ranijeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) iz kojih takođe slijedi da nema zakonitog useljenja u stan u društvenoj svojini bez valjanog akta o dodjeli stana na korištenje koji donosi davalac stana na korištenje u samoupravnoj proceduri i da se ugovor o korištenju stana može zaključiti samo na osnovu takvog akta.

Cijeneći iz tog aspekta valjanost ugovora o korištenju stana, koji je zaključen 28.4. 1983. godine između tuženog i SIZ stanovanja, drugostepeni sud je izveo pravilan zaključak da je on u suprotnosti sa citiranim zakonskim propisima prinudnog karaktera i zbog toga, prema odredbi člana 103. Zakona o obligacionim odnosima, apsolutno ništav.

Pravilan je naime zaključak drugostepenog suda da ne postoji valjani akt organa samoupravljanja tužioca, kao davaoca stana na korištenje, o dodjeli stana tuženom na korištenje na neodređeno vrijeme, odnosno da je rješenje o dodjeli stana na privremeno korištenje do 31.12. 1982. godine tuženom donijeto protivno odredbi iz člana 24. ranijeg Zakona o stambenim odnosima (sada član 27. prečišćenog teksta istog zakona) i da zbog toga ne predstavlja punovažni pravni osnov za zaključenje ugovora o korišćenju stana na neodređeno vrijeme sa aspekta istog zakonskog propisa.

Po ocjeni ovog revizijskog suda akt o dodjeli stana na privremeno korištenje do 31.12. 1983. godine, kakav je tužilac donio, nije predstavljao valjan pravni osnov ni za zaključenje ugovora o korišćenju stana na određeno vrijeme, jer je citirana odredba iz člana 24. st. 2. ranijeg Zakona o stambenim odnosima, jednako kao i odredba člana 27. st. 2. sada važećeg zakona, pružala takvu mogućnost samo za slučaj ako se stan daje na privremeno korištenje do obezbjeđivanja drugog ugovorenog stana, ili ako se stan daje u zgradi koja treba da se ruši.

Zbog toga u slučaju tuženog nije ni mogla nastupiti posljedica koju ima u vidu odredbe iz člana 24. stav 3. istog zakona prema kojoj ugovor o korišćenju stana koji je zaključen pod navedenim uslovima na određeno vrijeme ostaje na snazi kao ugovor na neodređeno vrijeme, ako se do ugovorenog roka ne obezbijedi drugi ugovoreni stan, odnosno ako se ne otpočne sa rušenjem zgrade u kojoj je nosiocu stambenog prava bio privremeno obezbijeden stan.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 523/87. od 29. jula 1988. godine).

109.

Član 19. stav 3. i 30. Zakona o stambenim odnosima

Supruzi koriste stan bez pravnog osnova, nakon pravnosnažnog otkaza ugovora o korišćenju stana, iako je po razvodu braka stan u kome zajedno stanuju (ponovo su zaključili brak) u vanparničnom postupku pripao drugom suprugu (kome nije formalno otkazan ugovor).

Iz obrazloženja:

Tuženi je u vanparničnom postupku postupao protivno načelu iz člana 12. Zakona o obligacionim odnosima prema kome "u zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa učesnici su dužni da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja". Ovo stoga što je prikrilo činjenicu da mu je ugovor o korišćenju predmetnog stana već pravosnažno bio otkazan i da više nije nosilac stanarskog prava, već se ponašao kao da je i dalje bio nosilac stanarskog prava i nije upozorio sud da je izgubio to pravo, niti se protivio da sud odredi njegovu bivšu suprugu za nosioca stanarskog prava na spornom stanu. Kada se uz to ima u vidu da protiv rješenja kojim je I-tužena određena za nosioca stanarskog prava, II-tuženi nije izjavio žalbu, pa je zato citirano rješenje postalo pravosnažno, da bi kasnije II-tuženi ponovo zaključio brak sa I-tuženom, proizilazi da su iz opisanog ponašanja II-tuženog nižestepeni sudovi izveli pravilan zaključak o tome da je on postupao protivno načelu savjesnosti i poštenja, te da se takvim ponašanjem nije mogao proizvesti pozitivan učinak ponovnog pribavljanja stanarskog prava, nakon takvog prenosa stanarskog prava u korist I-tužene, a na osnovu kasnijeg novog zaključenja braka sa njom.

Neosnovan je revizijski prigovor da je prema odredbi člana 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SR BiH I-tužena imala status "sunosioca stanarskog prava" na predmetni stan i da je stoga, nakon što je II-tuženi prestao da trajno koristi predmetni stan, u skladu sa odredbom člana 19. stav 3. citiranog zakona, I-tužena "faktički ostala" nosilac stanarskog prava na taj stan, kao što se tvrdi u reviziji.

Pravosnažnom presudom opštinskog suda usvojen je otkaz ugovora o korišćenju stana, koji je II-tuženi od tužioca dobio po osnovu radnog odnosa, pa kako se na taj način ugasilo pravo II-tuženog na predmetni stan, a iza njega je, kao bivša supruga, pravo na taj stan izvodila I-

tužena, to u izloženoj situaciji i ona nije mogla svoja prava na stan izvoditi ni pozivom na odredbu člana 19. Zakona o stambenim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 61/88. od 17. novembra 1988. godine).

110.

Član 20. Zakona o stambenim odnosima

Član 276. Porodičnog zakona

Povoljan je sporazum bračnih drugova, zaključen nakon razvoda braka, da jedan od njih ostane nosilac stanarskog prava, a da drugi zbog toga dobije veći dio u bračnoj tekovini nego što to odgovara njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Raniji bračni drugovi sporazumno su podijelili bračnu imovinu, tako da je pored ostalog tuženom pripao štedni ulog, a tužiteljica je ostala jedini nosilac stanarskog prava u društvenom stanu koji su koristili u toku trajanja bračne zajednice.

Nižestepeni sudovi zaključuju da je ništav sporazum o tome da tužiteljica ostane jedini nosilac stanarskog prava jer da su time razvedeni supruzi raspolagali stanarskim pravom naplatno, a to nije dozvoljeno.

Ovaj sud smatra osnovanim navode revizije da u smislu odredbe člana 266. Porodičnog zakona SR BiH bračni drugovi mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti tako da pojedine stvari ili prava iz te imovine pripadnu jednom ili drugom. Na osnovu odredbe člana 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) moguće je sporazum bračnih drugova o tome ko će od njih nakon razvoda braka ostati nosilac stanarskog prava. Nema nikakve zakonske zapreke da oba ova sporazuma bračni drugovi zaključe istovremeno, kao što je učinjeno u konkretnom slučaju. Takvi sporazumi nisu ništavi i pod pretpostavkom da se pri podjeli zajedničke imovine imalo u vidu koji od bračnih drugova će ostati nosilac stanarskog prava na stanu koji su zajedno koristili do tada. U konkretnom slučaju ne može se prihvatiti pravni stav nižestepenih sudova da je učinjeno nedozvoljeno raspolaganje stanom jer bi se pod tim podrazumijevalo sticanje stanarskog prava uz ugovaranje imovinske koristi. Bračni drugovi su do zaključenja pomenutih sporazuma zajednički bili nosioci stanarskog prava pa se ne može smatrati da je zaključenim sporazumom tužiteljica protupravno stekla stanarsko pravo, već da je tuženi na osnovu tog sporazuma koji je po zakonu dozvoljen, prestao biti sunosilac stanarskog prava.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 220/88. od 9. februara 1989. godine).

111.

Član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Sticanjem stanarskog prava, stiče se i pravo korištenja sušionice koja je pripadak stana pa je nosilac stanarskog prava ovlašten da tužbom traži njenu predaju u posjed.

Iz obrazloženja:

Sušionica je pripadak stana pa je tužilac – kupac stana legitimisan da zahtijeva da mu je tuženi preda u posjed. Prvobitna namjena sušionice da služi stanarima iz dva stana izmijenjena je jer je kupac stana naknadno platio posebnu cijenu za sušionicu, pa je neosnovan navod tuženog da i njemu pripada pravo da je koristi.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 58/88. od 17. novembra 1988. godine).

112.

Član 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Roditelj može otkazati korištenje stana punoljetnom djetetu i njegovom suprugu koji su izazvali poremećaj odnosa u porodičnoj zajednici.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi tužiteljica je nosilac stanarskog prava, a u tom stanu pored tužiteljice stanuje tuženi (sin tužiteljice i njegova supruga). Nakon što je tužiteljica odbila zahtjev tuženog da se on odredi za nosioca stanarskog prava stana kojeg koriste stranke, odnosno između parničnih stranaka su se poremetili tako da su tuženi počeli vrijeđati tužiteljicu, fizički je napadati i uništavati stvari u stanu. Tuženi su zaposleni i sami se izdržavaju.

Polazeći od ovih utvrđenja pravilnom primjenom materijalnog prava, nižestepeni sudovi su usvojili zahtjev za iseljenje tuženih iz predmetnog stana. Prema odredbi člana 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) nosilac stanarskog prava može iz opravdanih razloga, koje sam nije izazvao, od svakog korisnika stana, osim od maloljetne djece, bračnog druga, kao i lica koja su bračni drugovi po zakonu dužni izdržavati, tražiti iseljenje iz stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 310/88 od 16. marta 1989. godine)

113.

Član 47. stav 1. tačka 3. i 4. Zakona o stambenim odnosima

Nema osnova za otkaz ugovora o korištenju stana starom i iznemoglom nosiocu stanarskog prava koji povremeno duže od šest mjeseci boravi kod svoje djece od kojih prima njegu i pomoć.

Iz obrazloženja:

U reviziji se posebno ukazuje na to da je tužena starica u podmakloj životnoj dobi (rođena 1909. godine), slabog zdravstvenog i materijalnog stanja i socijalno ugrožena osoba, te da je iz zdravstvenih razloga prisiljena tražiti njegu i pomoć svoje djece, tako da ona sporni stan privremeno napušta iz opravdanih razloga, koje imaju u vidu odredbe člana 47. st. 1. tač. 2. i 3. Zakona o stambenim odnosima i koji bi sprečavali da se usvoji otkaz ugovora o korištenju stana i pod pretpostavkom da odsustvovanje tužene iz stana traje duže od šest mjeseci. kako je navedena činjenica isticana u toku prvostepenog postupka, i u žalbi, a nižestepeni sudovi je zbog pogrešnog pravnog stava uopšte nisu razmotrili, niti utvrdili da li je odsustvovanje tužene iz spornog stana bilo uslovljeno razlozima lošeg zdravstvenog stanja i traženje pomoći od njene djece, to u konkretnom slučaju nisu utvrdene odlučne činjenice od kojih zavisi donošenje pravilne odluke o tužbenom zahtjevu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 57/88 od 10. novembra 1988. godine)

114.

Članovi 21. i 53. Zakona o stambenim odnosima

Član porodičnog domaćinstva nema pravo da produži korištenje stana poslije sporazumnog raskida ugovora o korištenju stana.

Iz obrazloženja:

Prema tada važećoj odredbi člana 17. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SRBiH (sada član 21), članovima porodičnog domaćinstva pripada pravo da i poslije smrti nosioca stanarskog prava nastave sa korištenjem stana, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, osim ako je prestao da koristi stan na osnovu otkaza ugovora o korištenju stana odnosno raskida tog ugovora ili na osnovu ugovora o zamjeni stana, kao i uslučaju kada je stekao stanarsko pravo na drugi stan, koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva.

U konkretnom slučaju raniji nosilac stanarskog prava i tuženi raskinuli su ugovor o korištenju stana pismeno vansudskim putem u smislu tada važeće odredbe člana 50. Zakona o stambenim odnosima (sada član 53.).

S obzirom na ovakav način prestanka stanarskog prava, tužiteljici kao članu porodičnog domaćinstva u smislu citirane zakonske odredbe, nije pripadalo pravo da nastavi sa korištenjem stana.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 325/88 od 16. marta 1989. godine)

115.

Član 73. Zakona o stambenim odnosima

U slučaju kada ostane prazan dio stana usljed smrti ili iseljenja sustanara, jače je pravo vlasnika da se useli u taj dio stana, nego pravo drugog sustanara da se proširi na taj dio stana, ako je vlasnik (ili njegov predni) stekao pravo vlasništva prije 1. januara 1959. godine)

Iz obrazloženja:

Kada na ispražnjeni dio stana konkurišu tužioci kao sustanari, pozivom na čl. 73. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, i tuženi kao vlasnici stana, koji svoje pravo zasnivaju na odredbi iz člana 63. st. 7. navedenog zakona, prednost imaju vlasnici.

Tuženi odnosno njihovi preci (ostavioci) su vlasnici od prije 1.1. 1959. godine. Sporno je da li imaju jače pravo od sustanara da se usele u ispražnjeni dio stana. Tužioci iznose svoju interpretaciju člana 73. Zakona o stambenim odnosima i s tim u vezi navode da stav sedmi navedenog zakonskog propisa predstavlja izuzetak od pravila sadržanog u ostalim stavovima, da sustanarima pripada pravo proširenja na ispražnjeni dio stana, a da vlasnik pravo na useljenje u takve prostorije stiče samo pod uslovom da su ispražnjene prostorije ostale neuseljene zbog toga što sustanari nisu iskoristili svoje pravo na proširenje. Da je zakonodavac imao namjeru favorizovati sustanara na račun vlasnika u situaciji kao što je ova o kojoj se raspravljalo u parnici, izvjesno je da bi u stavu 7. člana 73. Zakona o stambenim odnosima, kada se govori o pravu vlasnika da useli u prazan dio stana, izričito bilo navedeno da se takvo pravo može ostvariti samo u slučaju da sustanar nije prethodno realizovao pravo na proširenje u dio stana koji je ostao prazan nakon smrti drugog sustanara.

U reviziji se dalje ističe kako je priznanje prava tuženima kao vlasnicima da usele u ispražnjeni dio stana, u suprotnosti sa odredbom iz člana 71. Zakona o stambenim odnosima kojom se zabranjuje zasnivanje novih sustanarskih odnosa. S tim u vezi treba istaći da se useljenjem vlasnika u ispražnjeni dio stana ne zasnivaju novi sustanarski odnosi, jer vlasnik ne stiče svojstvo nosioca stanarskog prava, nego time ostvaruje jedno od ovlaštenja (korištenje) koje mu pripada kao vlasniku (čl. 3. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 70/89. od 20. aprila 1989. godine).

116.

Član 79. Porodičnog zakona

U parnici radi razvoda braka povodom revizije se može izmijeniti samo odluka o izdržavanju supruge, odnosno odluka o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke djece, a ne odluka o razvodu braka.

Iz obrazloženja:

Prma odredbi člana 79. Porodičnog zakona, ako je pravosnažnom presudom utvrđeno da brak ne postoji, ili ako je brak poništen, ili razveden, ne može se povodom revizije i drugih vanrednih pravnih lijekova izmijeniti pravosnažna odluka u dijelu kojim je odlučeno o prestanku braka.

Kako tužilac revizijom ne pobija i dio pravosnažne odluke koji se odnosi na zaštitu, vaspitanje i izdržavanje malodobne djece stranaka, nego samo odluku o razvodu braka, valjalo je, na osnovu člana 393. Zakona o parničnom postupku, reviziju kao neosnovanu odbiti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 618/88, od 16. marta 1989. godine).

(Isto: Rev. 318/88, od 16. maja 1989. godine).

117.

Članovi 92. i 93. Porodičnog zakona

Pri odlučivanju o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje ne uzimaju se u obzir buduće okolnosti.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da oba roditelja žive u SR Njemačkoj, da mlđb. dijete od prekida bračne zajednice živi sa majkom – tuženom, da su prvih šest mjeseci živjeli u socijalnoj ustanovi u Frankfurtu, a zatim u stanu površine 37,99 m², koji je tuženoj dala na korištenje socijalna ustanova.

Polazeći od navedenog utvrđenja, a posebno od uzrasta mlđb. djeteta, kao i okolnosti da dijete od momenta raskida bračne zajednice živi sa majkom i da majka ima sve uvjete za čuvanje i vaspitanje djeteta, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su dijete povjerali na zaštitu i vaspitanje majci.

Bez značaja su okolnosti, na koje tužitelj ukazuje u reviziji: da će se vratiti u Jugoslaviju i da želi da dijete živi s njim, te da će nakon njegovog povratka dijete biti u nepovoljnoj materijalnoj situaciji ako ostane sa majkom u SR Njemačkoj, jer su za donošenje pravilne odluke mjerodavne okolnosti koje su postojale u času donošenja odluke, a ne okolnosti koje mogu naknadno nastupiti (čl. 93. Porodičnog zakona). Ukoliko dođe do izmjena okolnosti, koje bi mogle uticati na donošenje drugačije odluke, tužitelju ostaje mogućnost da nakon nastupanja tih okolnosti u posebnom postupku zatraži izmjenu odluke o povjeravanju djeteta.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 442/88. od 20. aprila 1989. godine).

118.

Član 244. stav 1. Porodičnog zakona

Okolnost što je brak trajao kraće vrijeme nije razlog da se supruzi koja je za to vrijeme rodila dvoje djece dosudi izdržavanje samo za određeno vrijeme.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 244. stav 1. Porodičnog zakona (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79) sud može odlučiti da obaveze izdržavanja bračnog druga traje određeno vrijeme, naročito u slučajevima kada je brak trajao kraće vrijeme ili kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za život.

U razlozima drugostepene presude polazi se od konstatacije da je “nesporno da je brak stranaka kratko trajao”, ali s obzirom da tužena iz toga braka ima dvoje male djece, prvostepeni sud je izveo pogrešan zaključak da tužena razvodom braka nije dovedena u teži položaj od onoga u kome je bila prije zaključenja braka i da može vlastitim radom “obezbijediti sredstva za izdržavanje”, pa je polazeći od činjeničnog utvrđenja da je u momentu prekida zajednice života imala jedno dijete, koje je imalo jedva preko godinu dana, te bila u šestom mjesecu trudnoće, drugostepeni sud je našao da su ispunjeni uslovi da se tuženoj odredi supružansko izdržavanje za vrijeme od 26.12. 1986. godine do 30.4. 1988. godine.

Međutim, prilikom ocjene navoda tužene i njenog položaja u trenutku razvoda braka, drugostepeni, a pogotovo prvostepeni sud, zanemarili su odlučnu činjenicu da je tužena prije stupanja u brak sa tužiocem bila i za rad sposobna, bez porodičnih obaveza, jer nije imala djece, te da su se rođenjem djece u kratkom vremenskom razdoblju njene prilike u pogledu mogućnosti privređivanja bitno izmijenile, kao i da takva situacija po prirodi stvari, nije ograničenog trajanja, jer se može prihvatiti sasvim izvjesnim da joj kroz budući dug vremenski period predstoji obaveza da se posveti brizi oko podizanja zaštite i odgoja djece, s obzirom na njihov uzrast. Iz tog razloga ne može se prihvatiti da je u takvoj situaciji presudno to što je brak stranaka kratko trajao.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 65/88. od 17. novembra 1988. godine).

119

Čl. 90. i 258. Porodičnog zakona

Lice koje po ugovoru s roditeljima izdržava njihovu djecu nema pravo da traži isplatu ugovorenih iznosa od časa kada su roditelji (roditelj) zahtijevali raskid ugovora i vraćanje djece, niti ima pravo da traži naknadu troškova učinjenih za izdržavanje.

Iz obrazloženja:

Tuženi je isticao da je 10. jula 1985. godine zatražio od tužiteljice da mu preda djecu, što je ona učinila tek u decembru 1985. godine i to poslije intervencije organa starateljstva. :

Tuženi je isticao da je tužiteljica poslije navedenog datuma držala djecu mimo njegove volje pa da zbog toga nema pravo na ugovorenu naknadu.

Izdržavanje djece spada u osnovne dužnosti roditelja, što proističe iz odredbe člana 85. Porodičnog zakona. Ovu, kao i druge obaveze, roditelj po pravilu izvršava neposredno. Samo izuzetno, kada to dozvoljavaju interesi djeteta, roditelji mogu povjeriti dijete na zaštitu i vaspitanje trećim licima. O tom, u smislu člana 90. stav 1. Porodičnog zakona, treba da postoji prethodna saglasnost starateljskog organa. Polazeći od takvog karaktera roditeljskih prava i obaveza, tuženi je imao pravo da u svako doba za trajanja ugovora, kojega je 31. oktobra 1984. godine, zaključio sa tužiteljicom, traži njegovo raskidanje, a ovo tim prije što u ugovoru nije ni predviđeno vrijeme njegovog trajanja. Treba utvrditi da li je tuženi, kroz zahtjev da mu tužiteljica preda djecu, u stvari tražio raskid ugovora, te da se, u zavisnosti od ishoda raspravljanja, ocijeni da li tužiteljica ima pravo na naknadu za čuvanje djece i u situaciji da je tuženi insistirao na raskidu ugovora. Pri odgovoru na to pitanje treba, pored propisa na koje je naprijed ukazano, uzeti u obzir i odredbu iz člana 258. Porodičnog zakona

koja daje pravo svakome ko je imao troškove oko izdržavanja nekog lica, da te troškove naplati od lica koje je po zakonu dužno da izdržava lice za koje su učinjeni troškovi, ali pod uslovom da su ti izdaci bili opravdani. Izvjesno je da se opravdanim ne mogu smatrati troškovi koji su učinjeni mimo volje lica koje je po zakonu dužno da izdržava drugo lice, pogotovo u situaciji kada obveznim izdržavanja na jasan i nedvosmislen način pokazuje volju i namjeru da on lično izvršava obavezu izdržavanja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 374/88. od 13. aprila 1989. godine).

120.

Član 264. st. 2. Porodičnog zakona

Devizna ušteđevina koju je radom stekao u inostranstvu jedan bračni drug, pripada i drugom suprugu srazmjerno njegovom doprinosu u sticanju zajedničke imovine.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su živjele u bračnoj zajednici od 1955. do 1984. godine. Tužiteljica je na privremenom radu u inostranstvu od 1969. godine, a tuženi je više puta boravio u inostranstvu, radeći svaki put po 2-3 mjeseca. Tužiteljica je zarađena novčana sredstva slala tuženom u Jugoslaviju ili ih donosila prilikom povremenih dolazaka, a tuženi je ta novčana sredstva (kao i ona koja je sam zaradio) trošio za izgradnju porodične stambene zgrade i drugih objekata uz zgradu, vodio poslove porodičnog domaćinstva i obavljao poljoprivredne poslove. Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi jedna devizna štedna knjižica je na ime tužiteljice, a tuženi je bio ovlašten da podiže novac sa te knjižice, a druga devizna štedna knjižica je na ime tuženog, a tužiteljica je bila ovlaštena punomoćnik za podizanje novca sa te knjižice.

Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi su ispravno zaključili da novčana sredstva na ovim deviznim štednim knjižicama nisu isključiva imovina tužiteljice već zajednička bračna imovina parničnih stranaka. Ova novčana sredstva su stečena u vrijeme trajanja bračne zajednice radom parničnih stranaka. Po sporazumu stranaka ta novčana sredstva su stavljena na štednju kod banke radi zadovoljavanja njihovih zajedničkih potreba i korištena su za te svrhe a djelimično i za gradnju porodične stambene zgrade i drugih građevinskih objekata uz tu zgradu. Okolnost da je jedna devizna štedna knjižica na ime tužiteljice, a tuženi ovlašten da sa te knjižice kao punomoćnik diže novac, te da je druga devizna štedna knjižica na ime tuženog, a tužiteljica kao punomoćnik ovlaštena da podiže novac sa te knjižice, jasno ukazuje na sporazum stranaka da u svako vrijeme svako od njih može za potrebe bračne zajednice podizati novac u banci kao zajednička sredstva.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 78/89. od 9. marta 1989. godine).

121.

Član 394. Zakona o obligacionim odnosima

Suprug koji otplaćuje kredit za adaptaciju stana koji je nakon razvoda braka pripao drugom suprugu nema pravo da od ovoga traži naknadu u visini revalorizovanog iznosa kredita.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da su tužiteljica i tuženi bili u braku od 31. januara 1981. do avgusta 1982. godine, da su do 20. februara 1982. godine, kada je prestala bračna zajednica, živjeli u stanu u društvenoj svojini, da je tuženi ostao nosilac stanarskog prava, da je tužiteljica od svoje organizacije udruženog rada dobila kredit u iznosu od 80.301 dinara u svrhu adaptacije stana sa rokom otplate od 15 godina.

Takođe nije sporno da nakon prestanka bračne zajednice tužiteljica otplaćuje kredit u mjesečnom iznosu od 551 dinar, iako nije više sunosilac stanarskog prava.

Tužiteljica je zahtijevala da se tuženi obaveže da joj isplati 624.000 dinara, koliko iznosi revalorizovani iznos kredita od 80.301 dinara na dan presuđenja.

Prvostepeni sud je obavezao tuženog da tužiteljici isplati 80.301 dinar, koji iznos predstavlja nerevalorizovanu vrijednost kredita otplaćenog zaključno sa martom 1986. godine.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je odbio žalbu tužiteljice i potvrdio prvostepenu presudu u dijelu kojim je odbijena sa dijelom zahtjeva preko dosuđenog iznosa. Ovo stoga što se njen zahtjev u tom dijelu odnosi na revalorizaciju novčane tražbine (podignutog kredita u svrhu adaptacije stana) što je u suprotnosti sa odredbom člana 394. Zakona o obligacionim odnosima kojom je propisano da je dužnik, kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi izuzev kad zakon određuje što drugo.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 171/88. od 19.januara 1989. godine).

122

Član 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Član 267. Porodičnog zakona

Ako se članovi porodične zajednice nisu sporazumjeli o pravu vlasništva na zgradi koju su zajedno izgradili, sud određuje suvlasničke dijelove, po njihovom zahtjevu, srazmjerno njihovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu razmotrili osnovanost prigovora tuženog da je među članovima porodičnog domaćinstva stranaka, u kome je tada živjela i majka tuženog, prije početka izgradnje, bio postignut sporazum da zgradu grade i za nju i da u tom kontekstu ocijene značaj nespornih činjenica da je namjera izgradnje zgrade bila prisutna među članovima porodične zajednice i prije nego što je zaključen brak stranaka i da je majka tuženog odmah nakon što je zgrada osposobljena za stanovanje u nju i uselila, te da do danas u toj zgradi i stanuje, da je zgrada izgrađena na zemljištu koje je u suvlasništvu tuženog, njegove majke i brata i da je i majka tuženog doprinosila materijalna sredstva za izgradnju, a sve ovo iz aspekta pravila imovinskog prava o sticanju prava vlasništva građenjem u široj porodičnoj zajednici (član 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

Prema tim pravilima članovi porodičnog domaćinstva stiču pravo vlasništva građenjem u toj zajednici onako kako su se o tome izričito ili prećutno sporazumjeli, a ako takav sporazum među njima nije bio postignut visina udjela svakog od članova određuje se prema obimu njegovog doprinosa u izgradnji, računajući pri tome sve oblike doprinosa analogno odredbama člana 267. Porodičnog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Rev.573/87. od 14.jula 1988. godine).

N A S L J E D N O P R A V O

123.

Član 23. Zakona o nasljeđivanju

Ne može se smatrati zaostavštinom male vrijednosti imanje od jedanaest dunuma kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta sa porodičnom stambenom zgradom, pa supruga ostavioca, čijem izdržavanju doprinose i njena djeca iz ranijeg braka, nema pravo da zahtijeva predaju cjelokupne zaostavštine.

Iz obrazloženja:

Supruga ostavioca zahtijeva da naslijedi čitavu zaostavštinu po osnovu iz člana 23. Zakona o nasljeđivanju.

Zaostavština se sastoji od nekretnina, i to: porodične stambene zgrade i 11.000 m² obradivog poljoprivrednog zemljišta u području Posavine. Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da se u ovom slučaju ne radi o zaostavštini male vrijednosti, te nije ispunjen jedan od osnovnih uslova predviđen u članu 23. Zakona o nasljeđivanju da se poveća nasljedni dio supruge, odnosno da joj se po tom osnovu uruči cijela zaostavština. Osim činjenice da zaostavština ne predstavlja imovinu male vrijednosti, nižestepeni sudovi su utvrdili da za izdržavanje tužiteljice doprinose i njena djeca iz ranijeg braka, a to je i njihova obaveza u smislu člana 234. Porodičnog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 465/88. od 11. maja 1989. godine).

124.

Član 67. Zakona o nasljeđivanju

Testament pred svjedocima je ništav ako ga testator nije potpisao i pročitao pred dva svjedoka izjavljujući da je to njegova posljednja izjava što svjedoci potvrđuju vlastoručnim potpisom na testamentu.

Iz obrazloženja:

Pismeni testament ostavioca sačinjen je u njegovoj odsutnosti u advokatskoj kancelariji. Testator je testament potpisao u prisutnosti samo jednog svjedoka testamenta, dok je drugi svjedok testamenta – testament potpisao naknadno i to u prisutnosti testatorove supruge, a ne testatora. Polazeći od takvih činjeničnih utvrđenja izveden je pravilan zaključak da ovaj testament nije sačinjen u formi koja je propisana odredbom člana 67. Zakona o nasljeđivanju (prečišćeni tekst objavljen u “Službenom listu SRBiH”, broj 7/80) i da je stoga ništav.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 63/88. od 24. novembra 1988. godine).

125.

Član 105. Zakona o nasljeđivanju

Naknadnim zaključenjem ugovora o doživotnom izdržavanju zavještalac opoziva testament u mjeri u kojoj je ugovorom raspolagao sa svojom imovinom koja je bila predmet testamentarnog raspolaganja.

Iz obrazloženja:

To što je primalac izdržavanja prije zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju sačinio pismeni testament pred svjedocima kojim je drugačije raspolagao svojom imovinom ne dovodi u pitanje pravnu valjanost ugovora o doživotnom izdržavanju s obzirom na odredbu člana 105. Zakona o nasljeđivanju SRBiH, prema kojoj se kasnije raspolaganje imovinom smatra opozivanjem testamenta, koji je ranije sačinjen.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev.303/88 od 16. marta 1989. godine).

126.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Član 103. Zakona o obligacionim odnosima

Nije ništav ugovor o doživotnom izdržavanju iako je zaključen kratko vrijeme prije smrti primaoca izdržavanja, ako davalac izdržavanja nije bio svjestan da zbog prirode bolesti predstoji skora smrt primaoca izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su razmireali tvrdnje tužilaca da je tužena, kao davalac izdržavanja, zaključujući ugovor o doživotnom izdržavanju, iskoristila zdravstveno stanje primaoca izdržavanja i za sebe ugovorila nesrazmjernu imovinsku korist, očekujući blisku smrt primaoca izdržavanja. U vezi s tim nižestepeni sudovi su utvrdili da je primalac izdržavanja umro osam mjeseci nakon zaključenja ugovora, ali da nema dokaza o tome da je davalac izdržavanja znao da je zdravstveno stanje primaoca izdržavanja takvo da se mogla očekivati njegova skora smrt. Ovakav ugovor bi bio ništav samo ako bi bilo utvrđeno da se stranka koja ugovara za sebe izdržavanje nalazi u stanju teške i neizlječive bolesti usljed koje mu izvjesno predstoji bliska smrt, a druga strana to zna, odnosno svjesno koristi takvo stanje da bi stekla nesrazmjernu imovinsku vrijednost (član 120. ZN i 103. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 303/88. od 16.marta 1989. godine).

127.

Paragraf 938. bivšeg OGZ-a – Pravno pravilo

Naše pravo ne isključuje pismeni ugovor o poklonu nekretnina za slučaj smrti uz istovremenu obavezu poklonodavca da će izdržavati poklonoprimca. Takav ugovor se može raskinuti po zahtjevu poklonodavca ako poklonoprimac ne ispunjava svoju obavezu, iako njegovo ponašanje nema elemenata nezahvalnosti.

Iz obrazloženja:

Dana 16.avgusta 1985. godine zaključen je pismeni ugovor o poklonu između tužioca kao poklonodavca i tuženih kao poklonoprimaca, kojim je tužilac poklonio tuženim na jednake dijelove k.č. 3786. uz odlaganje prenosa prava svojine na poklonoprimce nakon smrti poklonodavca. Pored toga nižestepeni sudovi su utvrdili da je između stranaka usmeno ugovoreno da se poklonoprimci nastane kod poklonodavca i da zajedno žive te da je ta zajednica života trajala sedam mjeseci, a nakon toga je prekinuta zbog sukoba tužioca i prvotuzenog tako da su tuženi napustili tužioca.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su djelimičnim usvajanjem tužbenog zahtjeva raskinuli ugovor o poklonu zaključen između tužioca i prvotuzenog zbog nezahvalnosti ovog prema poklonodavcu, dok su odbili zahtjev da se raskine isti ugovor u dijelu kojim je poklonodavac poklonio dio predmetnih nekretnina drugotuženoj. Odbijanje tužbenog zahtjeva u ovom dijelu obrazloženo je time da se drugotužena za vrijeme trajanja zajednice života sa tužiocem korektno odnosila prema tužiocu.

Međutim, pri odlučivanju u ovoj pravnoj stvari nižestepeni sudovi nisu imali u vidu da je između stranaka ugovoreno da poklonodavac na poklonjenim nekretninama zadržava pravo svojine do kraja života i da tuženi tvrde da su u skladu sa usmenim sporazumom između ugovornih stranaka preuzeli obavezu da izdržavaju poklonodavca te da su to i činili za vrijeme dok je između njih trajala zajednica života. S obzirom na to nižestepeni sudovi propustili su da utvrde pravnu prirodu zaključenog ugovora i odluče o osnovanosti zahtjeva tužioca da se raskine taj ugovor i u dijelu u kome je sklopljen između tužioca kao poklonodavca i drugotužene kao poklonoprimca. U konkretnom slučaju ne bi se radilo o

ugovoru o poklonu predviđenom pravim pravilom iz paragrafa 938. AGZ ako je ugovorena protučinidba poklonoprimeca, pa su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo smatrajući da je zaključen takav ugovor o poklonu i da zbog izostanka nezahvalnosti drugotužene u odnosu na tužioca nema uslova za raskid ugovora između tužioca i drugotužene.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 228/88. od 9. februara 1989. godine).

128.

Član 123. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o darovanju među živima uz zasnivanje zajednice života ugovarača i obavezu daroprimeca da izdržava darodavca, iako nije zaključen u formi ugovora o doživotnom izdržavanju, može se raskinuti na zahtjev jednog ugovarača zbog poremećaja međusobnih odnosa do te mjere da je zajednički život postao nepodnošljiv odnosno zbog toga što druga strana ne ispunjava svoje obaveze.

Iz obrazloženja:

Polazeći od nespornih činjenica da su stranke zaključile ugovor "o darovanju" sa obostrano izraženom saglasnom voljom da se tim ugovorom među njima ujedno uspostavi i odnos doživotnog izdržavanja tako što će tuženi, kao davalac izdržavanja, živjeti u zajedničkom domaćinstvu sa tužiteljicom u njenoj kući koja je predmet darovanja, te se o njoj doživotno brinuti i izdržavati je, nižestepeni sudovi su pravilno ocijenili pravnu prirodu tog ugovora kada su zaključili da se radi o svojevrsnom ugovoru o doživotnom izdržavanju čija pravna valjanost izvire iz opštih pravila imovinskog prava o obligacionim ugovorima bivšeg OGZ-a, s obzirom na to da propis člana 122. ranijeg saveznog Zakona o nasljeđivanju, odnosno člana 120. sadašnjeg republičkog Zakona, ne isključuje mogućnost da se i nakon njihovog stupanja na snagu mogu zaključiti i takvi ugovori, koji, prema tome, važe iako nisu zaključeni u zakonom propisanoj formi za ugovor o doživotnom izdržavanju. S obzirom na specifičnost te vrste ugovora čija je poenta na uspostavljenom odnosu doživotnog izdržavanja, a ne samo na faktu prenosa nekretnina u vlasništvo davaoca izdržavanja još za života primaoca izdržavanja, pravilan je i zaključak izražen u nižestepenim presudama da se uslovi za raskid takvih ugovora presuđuju analognom primjenom odredaba Zakona o nasljeđivanju koje se odnose na ugovor o doživotnom izdržavanju.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 567/87. od 14. jula 1988. godine).

NADLEŽNOST

129.

Član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sudovi su nadležni da sude u sporovima između individualnih zemljoradnika i zemljoradničke zadruge iz ugovora o kratkoročnoj privrednoj saradnji bez učešća u raspodjeli dohotka i snošenju rizika.

Iz obrazloženja:

Zahtjev tužioca za naknadu štete proističe iz ugovora o investicionom kreditu za podizanje voćnjaka, kojim se tuženi obavezuje da će preuzeti cjelokupnu postignutu proizvodnju, a tužitelj da će kredit iskoristiti za podizanje zasada.

Iz izloženog slijedi da se radi o kratkoročnoj privremenoj poslovnoj saradnji između individualnog zemljoradnika i zemljoradničke zadruge bez učešća u raspodjeli dohotka i

zajedničkom riziku, kojom se ne stiče svojstvo udruženog zemljoradnika u smislu odredbe člana 107. Zakona o udruživanju zemljoradnika ("Službeni list SRBiH", broj 6/79) i člana 266. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 – prečišćeni tekst), a ne o odnosu koji bi sporu davao karakter kakav imaju u vidu odredbe člana 258-265. Zakona o udruženom radu i član 48. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/88) za koje bi bili stvarno nadležni sudovi udruženog rada.

U konkretnom slučaju radi se o građansko-pravnom sporu, pa je za suđenje u ovoj pravnoj stvari u smislu člana 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima SRBiH, nadležan redovni sud.

*(Vrhovni sud BiH, R. 59/89. od 13. aprila 1989. godine).
(Isto R.47/89. od 13. aprila 1989. godine).*

130.

Član 34. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi o zahtjevu SIZ-a zdravstvene zaštite radi naknade štete prouzrokovane isplatom ličnog dohotka za vrijeme privremene spriječenosti za rad licu koje je bilo nezakonito prijavljeno.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim navodima tužbe i sadržini tužbenog zahtjeva, predmet tog zahtjeva je potraživanje tužiteljice SIZ zdravstvene zaštite za naknadu štete u iznosu od 193.840 dinara koje se odnosi na isplatu naknade za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolovanja. Osnov odgovornosti tuženog za štetu je zasnovan na činjenici što je tuženi, kao vlasnik samostalne zanatske radnje, nezakonito zasnovao radno odnos sa K.Z. i protivno propisima prijavio ovoga kao osiguranika kod tužiteljice.

Prema tome, ne radi se o sporu za naknadu štete između subjekata koje ima u vidu odredba iz člana 51. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80), odnosno o međusobnom sporu između radnika i organizacije udruženog rada, drugog društveno pravnog lica, ili drugog radnog čovjeka koji samostalno obavlja djelatnost ličnim radom i sredstvima na kojim postoji pravo svojine, nastalom iz radnog odnosa, niti o sporu o samoupravnim pravima koja radni ljudi ostvaruju u samoupravnim interesnim zajednicama (sporovi kakve ima u vidu odredba člana 48. stav 2. tačka 21. istog zakona), za koje je tim odredbama propisana stvarna nadležnost sudova udruženog rada, nego o građansko-pravnom sporu koji prema odredbi člana 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima, spada u stvarnu nadležnost osnovnih sudova.

(Vrhovni sud BiH, R.73/89. od 21.aprila 1989. godine).

131.

Član 34. stav 1. tačka 3-c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi o zahtjevu za naknadu štete prouzrokovane penzioneru time što mu je sa zakašnjenjem priznato pravo na penziju.

Iz obrazloženja:

Prema sadržini tužbenog zahtjeva i činjeničnim navodima tužbe, predmet tužbenog zahtjeva u ovom sporu je obračunata zatezna kamata, kao samostalno potraživanje istaknuto iz osnova naknade štete, koja je tužiocu prouzrokovana time što mu je tužena sa zakašnjenjem priznala pravo i isplatila pripadajuće iznose penzije.

Prema tome, ne radi se o sporu o samoupravnim pravima radnih ljudi koja ovi ostvaruju u samoupravnim interesnim zajednicama i akona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80) bili nadležni ti sudovi, niti o sporu za naknadu štete iz nadležnosti tih sudova prouzrokovane na radu ili u vezi sa radom između radnika i organizacije udruženog rada kakav ima u vidu odredba člana 51. istog zakona, nego o građanskopravnom sporu za koji je, prema odredbi člana 34. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima, propisana stvarna nadležnost osnovnih sudova da sude u prvom stepenu.

(Vrhovni sud BiH, R. 83/89. od 21. aprila 1989. godine).

132.

Član 38. stav 1. tačka 1-d Zakona o redovnim sudovima

Viši sud je nadležan za suđenje u sporu radi poništenja ugovora kojim se tuženi obavezao da će za tužioca (vokalni solista) komponovati muzičko djelo i snimiti ploču ili kasetu kod verifikovane disko-kuće.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu parnične stranke su zaključile pismeni ugovor o međusobnoj dugogodišnjoj saradnji, prema kome se tuženi, kompozitor, obavezao da za tužioca, vokalnog solistu, komponuje i snimi najmanje "jednu ploču i kasetu" u toku kalendarske godine kod verifikovane disko kuće, ta da mu obezbijedi u tou kalendarske godine izvjestan broj javnih nastupa.

Polazeci od izloženog, pravilno se u rješenju osnovnog suda, kojim je oglasio nenadležnim, ističe da je predmet ugovora muzičko djelo (član 3. stav 2. Zakona o autorskom pravu – "Službeni list SFRJ", broj 19/78). Tužilac zahtijeva da se taj ugovor poništi zbog mane u pogledu volje pri zaključenju ugovora, pa je Viši sud u smislu člana 38. stav 1. tačka 1-d Zakona o redovnim sudovima SRBiH nadležan da u prvom stepenu sudi u ovom sporu. To što se tužbenim zahtjevom ne traži zaštita autorskog prava ne znači da spor između stranaka ne treba tretirati kao autorski spos. Zaključeni ugovor u jednom dijelu ima za predmet autorsko djelo, a u preostalom dijelu estradnu djelatnost – "Službeni list SRBiH", broj 25/84, 5/88), ali u cjelini, s obzirom na sadržinu tužbenog zahtjeva (da se poništi zaključen ugovor) spor između stranaka treba smatrati autorskim sporom.

(Vrhovni sud BiH, R. 31/89 od 30. marta 1989. godine)

133.

Član 53. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Međunarodnim ugovorom o regulisanju šteta nastalih u drumskom saobraćaju ("Plava karta") nije ugovorena mjesna nadležnost suda, pa je u parnici radi naknade štete po osnovu osiguranja od odgovornosti protiv zajednice osiguranja nadležan da sudi jugoslovenski sud, iako je tužilac građanin države potpisnice, ako je šteta prouzrokovana u SFRJ.

Iz obrazloženja:

Ugovorom o regulisanju šteta nastalih u međunarodnom drumskom saobraćaju, koji su zaključili SR Rumunija, SFRJ, DR Njemačka, Poljska NR, Čehoslovačka SR, Mađarska NR i SSSR, regulisana su prava i obaveze ugovarača o likvidiranju štete po osnovu deliktne odgovornosti, te da isplaćuju naknadu štete po postupku predviđenom u članu 5. istog ugovora. Odredbe ovog ugovora, kako je to regulisano u članu 3. odnose se samo na ona lica koja raspolažu ispravom osiguranja "plava karta" (to su državljani država potpisnica ugovora). Navedeni ugovor ne sadrži odredbe o nadležnosti suda.

U konkretnom slučaju radi se o sporu s međunarodnim elementom. Prema odredbi člana 27. Zakona o parničnom postupku, jugoslovenski sud je nadležan za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena saveznim zakonom ili međunarodnim ugovorom ili kad ta nadležnost proizilazi iz odredaba saveznog zakona o mjesnoj nadležnosti jugoslovenskog suda. Odredbom člana 46. stav 1. saveznog Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82), propisano je da nadležnost suda SFRJ postoji ako tuženi ima prebivalište odnosno sjedište u SFRJ, a odredbom člana 53. istog zakona, propisano je da u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, nadležnost suda SFRJ postoji po odredbama člana 46. i člana 50-52 ovog zakona, ili ako je šteta nastala na teritoriji SFRJ. Ova odredba se primjenjuje i u sporovima protiv zajednica osiguranja imovine i lica radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti te zajednice kao i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 51/88 od 19. januara 1989. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

134.

Član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku

kada tužilac traži da se utvrdi da ima isključivo pravo vlasništva na devoznoj ušteđevini, sud neće odbiti tužbeni zahtjev ako utvrdi da je ušteđevina dio zajedničke imovine parničnih stranaka, već će u tom slučaju tužiocu dosuditi dio koji odgovara njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Pri odlučivanju u ovoj pravnoj stvari nižestepeni sudovi nisu imali u vidu da je u zahtjevu za utvrđenje isključive svojine na deviznim štednim ulogama sadržan i zahtjev za utvrđenje udjela u zajednički stečenoj imovini, jer, vaći logičko pravilo prema kome je u većem zahtjevu sadržan manji zahtjev. Prema tome nižestepeni sudovi u okviru psotalvjenog zahtjeva, kojim je traženo utvrđenje da je devizni štedni ulog isključiva svojina tužiteljice, nakon što su zaključili da je to dio zajedničke bračne imovine stranaka, propustili su da utvrde obim udjela tužiteljice u toj imovini i srazmjerno tome usvoje tužbeni zahtjev (član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 78/89 od 9. marta 1989. godine)

134a.

Član 37. Zakona o udruženom radu (raniji tekst)

Član 77. stav 1. i 109. Zakona o parničnom postupku

Potpuna je i uredna tužba u kojoj je kao tuženi označena složena organizacija udruženog rada, pa ne može biti odbačena zato što tužilac nije, po nalogu suda, u određenom roku, kao tuženog označio osnovu organizaciju udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Tužilac je kao tuženog u ovoj parnici označio ŽTO. Smatrajući da tužba nije potpuna, jer nije označeno na koju se osnovu organizaciju udruženog rada odnosi, prvostepeni sud je, na osnovu člana 109. zakona o parničnom postupku, pozvao tužioca da označi tačan i potpun

naziv tuženog. Pošto je utvrdio da tužilac u ostavljenom roku nije postupio po nalogu suda prvostepeni sud je odbacio tužbu.

Prema članu 37. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76) složena organizacija udruženog rada je pravno lice. Tužba koju je tužilac podnio protiv ŽTO Sarajevo kao složena organizacija udruženog rada sadrži sve što je potrebno da bi se po njoj moglo postupati u smislu člana 106. stav 2. i člana 186. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

Žalilac opravdano ističe da je prvostepeni sud nepravilno postupio kada je na ovu tužbu primijenio odredbu člana 109. Zakona o parničnom postupku. ovo je bilo od uticaja na donošenje zakonite odluke, pa je prvostepeni sud donošenjem pobijanog rješenja počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 182/88 od 30. marta 1989. godien)

135.

Član 79. stav 1., 80. stav 1. i 81. Zakona o parničnom postupku

Kada žalbu izjavi punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost, sud će pozvati njegovog staraoca da u određenom roku uskladi žalbu sa interesima šticećenika, ukoliko ovom parničnom radnjom stranka u konkretnom slučaju prekoračuje granice svoje parnične sposobnosti.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 79. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku, stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama vršiti radnje u postupku (parnična sposobnost), apunoljetno lice kojem je djelimično ograničena poslovna sposobnost, parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Organ starateljstva može odrediti poslove koje lice djelimično lišeno poslovne sposobnosti, može samostalno poduzeti. U tim granicama kreće se i parnična sposobnost lica djelimično lišenog poslovne sposobnosti.

U situaciji kada lice ograničene poslovne sposobnosti kojem je postavljeni privremeni staralac preduzme parničnu radnju u svoju korist, kao u konkretnom slučaju, izjavom žalbe, tada je prvostepeni sud dužan da radi potpuen zaštite interesa ovakvog lica pozove privremenog staraoca da žalbu uskladi sa pravnim interesom lica koje zastupa. Ukoliko ovaj ne postupi po nalogu suda, sud će shodno odredbi člana 81. stav 3. Zakona o parničnom postupku, obavijestiti organ starateljstva o navedenom propuštanju privremenog staraoca i zahtijevati da se odredi drugi privremeni staralac.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 316/88 od 9. marta 1989. godine)

136.

Čl. 92. i 354. Zakona o parničnom postupku

Okolnost što je organizaciju udruženog rada protivno zakonu zastupalo lice koje nema položen pravosudni ispit može da predstavlja relativno bitnu povredu odredaba parničnog postupka..

Iz obrazloženja:

Zbog činjenice što je tuženu stranku, organizaciju udruženog rada, zastupao punomoćnik koji nema položen pravosudni ispit, a radi se o imovinsko pravnom sporu čija vrijednost prelazi

2,500.000 dinara, povrijeđena je odredba iz člana 91. Zakona o parničnom postupku, ali se ta povreda ne može kvalifikovati kao bitna povreda iz člana 354. stav 2. tačka 10. Zakona o parničnom postupku. Ovakva povreda bi mogla imati karakter bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ZPP, ali samo pod uslovom da je ta okolnost mogla uticati na donošenje zakonite i pravilne odluke.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 281/88 od 9. marta 1989., godine)

137.

Čl. 96. i 221. st. 1. i 331. Zakona o parničnom postupku

Punomoćnik koji nije advokat ne može bez izričitog ovlaštenja tuženog priznati tužbeni zahtjev, ali može priznati činjenice iz kojih proizilazi tužbeni zahtjev.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije da su nižestepeni sudovi počinili bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što su prihvatili priznanje činjeničnog osnova tužbenog zahtjeva izraženo od strane punomoćnika tuženog iako ovaj nije imao izričito ovlaštenje za preduzimanje te radnje. Prema odredbi člana 96. Zakona o parničnom postupku, punomoćnik koji nije advokat može na osnovu punomoći u kojoj stranka nije bliže odredila njegova ovlašćenja (kakva je punomoć koju je izdao tuženi svojim punomoćnicima iz ove parnice) preduzimati sve radnje u postupku osim dispozitivnih radnji u koje spada povlačenje tužbe, priznanje i odrcanje tužbenog zahtjeva, zaključenje poravnjanja, kao i dispoziranje sa pravnim lijekovima, za koje je potrebno posebno ovlašćenje. Kako priznanje činjeničnog osnova tužbenog zahtjeva ne spada u dispozitivne radnje za koje je u smislu citiranog zakonskog propisa potrebno posebno izričito ovlaštenje, nego ima značaj prečutnog priznanja činjenica od kojih ovisi osnov tužbenog zahtjeva nije osnovan prigovor revizije da su pogriješili nižestepeni sudovi kada u svojim presudama nisu raspravljali o činjenicama iz kojih ovici zaključak o odgovornosti tuženog za štetu (član 221. stav 1. i član 331 ZPP-a).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 575/87 od 14. jula 1988. godine)

138.

Čl. 117, 332. i 354. stav 2. tačka 6. zakona o parničnom postupku

Tuženi ne može prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog ročišta, na kome je donesena presuda zbog izostanka, zasnivati na razlozima koje upućuju na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 6. ZPP.

Iz obrazloženja:

Tuženi je prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zasnovao na dva razloga, da nije primio poziv za glavnu raspravu, te da osnovanost tužbenog zahtjeva ne proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi i dokaza priloženih uz tužbu.

Prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje može se podnijeti ako stranka iz opravdanih razloga propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje (član 117. zakona o parničnom postupku).

U konkretnom slučaju tuženi nije naveo bilo kakve opravdane razloge na kojima bi mogao zasnovati prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje, već samo razloge koji mogu biti predmet žalbe na presudu zbog izostanka.

Ako tuženi nije primio poziv za ročište, nisu bili ispunjeni uslovi za donošenje presude zbog izostanka (član 332. ZPP), jednako kao i osnovanost tužbenog zahtjeva nije proizilazila iz

činjenica navedenih u tužbi i dokazima priloženim uz tužbu, pa tuženi nije imao pravnog interesa da pdonosi prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 379/88 od 31. maja 1989. godien)

139.

Član 151. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 55. Zakona o izvršnom postupku

Troškovi izvršenja nastali povodom prijedloga za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave smatraju se parničnim troškovima, ako je dužnik prigovorio na rješenje o izvršenju.

Iz obrazloženja:

Tužilac je pdonio prijedlog za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave opštinskom sudu. Taj sud je donio rješenje o izvršenju protiv koga je tuženi, na osnovu člana 55. Zakona o izvršnom postupku, podnio prigovor, pa je opštinski sud to rješenje stavio van snage i predmet dostavio nadležnom prvostepenom sudu.

Prvostepeni sud je, pogrešno apsolutnom iznsou kamata od 5,085.499 dinara dodao iznos troškova izvršenja od 21.287 dinara po rješenju izvršnog suda. ovi troškovi su izdaci učinjeni povodom i u toku postupka, te čine parnične troškove (član 151. stav 1. ZPP) koji se sabiraju sa ostalim parničnim troškovima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 368/88 od 31. maja 1989 godine)

140.

Član 158. i 313. Zakona o parničnom postupku

Član 55. Zakona o izvršnom postupku

U slučaju povlačenja tužbe, treba odlučiti o naknadi parničnih troškova svakom pojedinom tuženom i kada je više parnica spojedno radi zajedničkog raspravljanja.

Svaki od tuženih ima pravo na punu naknadu troškova podnošenja prigovora protiv rješenja o izvršenju donesenog na osnovu vjerodostojne isprave, pa i kada ih zastupa isti advokat.

Iz obrazloženja:

U ovom predmetu spojedno je dvadeset parnica, radi zajedničkog raspravljanja i odlučivanja, ali su parnične stranke zadržale samostalnost i nakon povlačenja tužbe u odnosu na svakog od tuženih treba razdijeljeno odlučiti u pogledu prava na naknadu parničnih troškova, a ne jedinstveno.

Svakom od tuženih koje ze zastupao isti punomoćnik – advokat, pripada pravo na naknadu troškova podnošenja prigovora protiv rješenja o izvršenju donesenog na osnovu vjerodostojne isprave – član 55. zakoia o izvršnom postupku, jer je ulaganje ovog redovnog pravnog lijeka bilo neophodno u svakom pojedinačnom predmetu, prije nego što je došlo do njihovog spajanja radi zajedničkog raspravljanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 373/88 od 14. decembra 1988. godine)

141.

Član 192. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Označavanje osnovne organizacije udruženog rada kao tuženog, umjesto prvobitno označene radne organizacije, nakon otpočinjanja parnice, predstavlja subjektivno preinačenje, a ne ispravku tužbe.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu mandatna tužba je podnesena i izdat platni nalog protiv tužene RO "Metalika". U toku prvostepenog postupka, povodom prigovora promašene pasivne legitimacije, tužilac je kao tuženog označio RO "Metaliku" OOUR Fabrika cijevi.

Označavanje osnovne organizacije udruženog rada kao tužene umjesto ranije tužene radne organizacije predstavlja subjektivno preinačenje tužbe u smislu člana 192. stav 1. Zakona o parničnom postupku, a ne ispravku tužbe kako smatra prvostepeni sud.

Subjektivno preinačenje tužbe u smislu navedenih odredbi Zakona o parničnom postupku moguće je samo ako na to da pristanak lice koje treba da stupi u parnicu umjesto tuženog a ako se tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari potreban je njegov pristanak. U konkretnoj situaciji nije ispunjen ni jedan od ovih uslova, jer nije bilo pristanka osnovne organizacije udruženog rada koja treba da stupi u parnicu umjesto tuženog, a tuženi se protivio preinačenju tužbe. Zbog toga tuženi osnovano prigovara da je prvostepeni sud donošenjem pobijane presude počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. u vezi sa članom 192. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 181/88. od 30.marta 1989. godine).

142.

Član 3. stav 3. i 331. stav 2. Zakona o parničnom postupku

ČL. 9. i 46. Zakona o prometu nepokretnosti

Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja ugovora o prometu nepokretnosti ako ugovor nije zaključen u propisanoj formi.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 331. stav 2. Zakona o parničnom postupku propisano je da sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kada su ispunjeni potrebni uvjeti ako nađe da se radi o zahtjevu sa kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3. istog zakona), a odložiće donošenje presude na osnovu priznanja, ako je potrebno da se o naprijed navedenim okolnostima pribave ova obavještenja (član 331. stav 3).

U konkretnom slučaju se radi o prometu nepokretnosti, pa je sud bio dužan da utvrdi da li je promet izvršen u skladu sa pozitivnim propisima – prinudnim normama, važećim u vrijeme zaključenja ugovora i da u vezi s tim cijeni da li se radi o zahtjevu sa kojim stranke mogu slobodno raspolagati.

Pošto u tužbi, a ni na ročištu za glavnu raspravu, nije označeno kada je obavljen promet nepokretnosti, odnosno da li je ugovor o prodaji navedenih nekretnina zaključen u skladu sa odredbama Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH, prvostepeni sud je bio dužan da u smislu člana 331. stav 3. Zakona o parničnom postupku, prikupi potrebna obavještenja od stranaka i pribavi dokaze o tome da li je promet izvršen u skladu sa odredbama Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH (član 9. odnosno 46. tog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 4/89. od 16. marta 1989. godine).

143.

Članovi 3. stav 3. i 331. Zakona o parničnom postupku

Sud je ovlašten da cijeni da li je izjava o priznanju tužbenog zahtjeva data sa namjerom da tužioca onemogućiti da preinači tužbeni zahtjev, te ako ovo utvrdi, da takvo raspolaganje tuženog ne uvaži.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud će u ponovnom postupku utvrditi da li je tuženi, priznajući tužbeni zahtjev i u dijelu o zateznim procesnim kamatama, ponašao se protivno principima morala socijalističkog samoupravnog društva, u namjeri da tužiocu onemogućiti da preinači tužbeni zahtjev u dijelu o tim kamatama saglasno pozitivnim propisima i tako zloupotrijebio svoja procesna ovlaštenja (tužilac ne bi mogao u posebnoj parnici zahtijevati razliku procesnih kamata preko dosuđene stope).

Ako bi utvrdio da je izjava o priznanju tužbenog zahtjeva u dijelu o zateznim procesnim kamatama ovakvog karaktera, prvostepeni sud je ovlašten, u smislu člana 3. stav 3. ZPP, da u ovom dijelu ne uvaži raspolaganje tuženog, te da nastavi postupak po preinačenoj tužbi i donese meritornu odluku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 376/88. od 31. maja 1989. godine).

144.

Član 332. Zakona o parničnom postupku

Prijedlog tužioca da sud donese presudu zbog izostanka mora biti dat na ročištu a nije dovoljan prijedlog u tužbi ili u drugom podnesku.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 332. ZPP-a, sud će donijeti presudu zbog izostanka ako su ispunjeni svi uslovi predviđeni u toj odredbi, među kojima i da tužilac predloži da se donese takva presuda. Ovaj prijedlog tužilac mora dati na pripremnom ili na prvom ročištu za glavnu raspravu, neovisno od toga da li je u tužbi ili pripremnom podnesku predložio donošenje takve presude, jer se u slučaju izostanka sa ročišta obadvije parnične stranke, po odredbi člana 216. stav 1. ZPP-a, postupak umirovljuje, a u privrednim sporovima po odredbi člana 499. ZPP odlaže se prvo ročište.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 157/88. od 17. februara 1989. godine).

145.

Član 332. Zakona o parničnom postupku

Presuda zbog izostanka se ne može donijeti ako je izjavljen prigovor protiv platnog naloga.

Iz obrazloženja:

Presuda zbog izostanka može se donijeti samo ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 332. Zakona o parničnom postupku.

Kako je tuženi prigovorom protiv platnog naloga osporio tražbinu tužioca, to nisu bili ispunjeni uslovi za donošenje presude zbog izostanka predviđeni u odredbi člana 332. ZPP-a, jer je u stavu 1. tačka 3. ovog člana kao uslov predviđeno da tuženi podneskom ne ospori tužbeni zahtjev, a prigovorom protiv platnog naloga tužbeni zahtjev je osporen.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 205/88. od 25. aprila 1989. godine).

146.

Član 345. Zakona o parničnom postupku

Sud mora obrazložiti rješenje o troškovima u izdatom platnom nalogu ako ne usvaja u cjelini opredijeljen zahtjev tužioca za naknadu troškova izdavanja platnog naloga.

Iz obrazloženja:

Iz podataka u spisu vidi se da tužioca zastupa advokat i da je u tužbi postavljen opredijeljen zahtjev za naknadu troškova platnog naloga, koja nije dosuđena u visini postavljenog zahtjeva, pa se ima uzeti da je tužilac odbijen sa zahtjevom za naknadu dijela troškova.

U dijelu odluke o troškovima, kojim je tužilac odbijen sa zahtjevom za naknadu troškova, prvostepeno rješenje nema razloga koje troškove i zbog čega sud nije smatrao opravdanim.

U smislu člana 345. Zakona o parničnom postupku, ovakvo rješenje mora biti obrazloženo. Pošto pobijano rješenje nema razloga, odluka o troškovima se ne može ispitati, pa je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 191/88. od 30. marta 1989. godine).

147.

Član 354. stav 2. tačka 1. Zakona o parničnom postupku

Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako je uviđaj, umjesto sudije pojedinca, vijeća ili prijedседnika vijeća, izvršio stručni saradnik.

Iz obrazloženja:

Uviđaj je procesna radnja koja se, u smislu člana 227. stav 1. Zakona o parničnom postupku, preduzima kada je za utvrđenje neke činjenice potrebno neposredno opažanje suda. Pod pojmom opažanja od strane suda podrazumjeva se radnja koju treba da obavi vijeće ili prijedседnik vijeća po ovlaštenju vijeća odnosno sudija pojedinac pred kojim se vodi postupak (član 228. ZPP). Zakonom o parničnom postupku nije predviđena mogućnost da uviđaj, kao procesnu radnju, može obaviti bilo koji drugi radnik suda, pa kako je u konkretnom slučaju uviđaj obavio stručni saradnik suda, mora se konstatovati da je ta radnja, koja ulazi u sastav suđenja, obavljena u nepropisnom sastavu suda, što predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 1. ZPP, zbog čega je, u smislu člana 394. ZPP, valjalo uvažiti reviziju tuženog i ukinuti nižestepene presude u dijelu koji se pobija revizijom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 637/88. od 16. marta 1989. godine).

148.

Čl. 216, 488, 489. i 499. Zakona o parničnom postupku

Ako u privrednom spru sa pripremnog ili prvog ročišta za glavnu raspravu izostanu obje stranke, sud ne može donijeti rješenje o mirovanju postupka.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je za dan 20. aprila 1988. godine zakazao pripremno, a održao prvo ročište za glavnu raspravu na koje nisu pristupile uredno pozvane parnične stranke. Prvostepeni sud

smatra da su, stoga, ispunjene pretpostavke za donošenje rješenja o mirovanju postupka na osnovu člana 216. stav 1. ZPP.

S obzirom na stranke u postupku organizacije udruženog rada, ovaj spor je privredni spor (član 489. tačka 1. ZPP). Članom 488. ZPP propisano je da će se u privrednim sporovima primjenjivati odredbe tog zakona, ako u odredbama glave XXXII ("Postupak u privrednim sporovima") nije šta drugo određeno. Odredbama stava 1. člana 499. ZPP (smještenog u okviru glave XXXII), propisano je da, izuzetno od odredbe člana 216. stav 1. tog zakona, neće nastupiti mirovanje postupka ako sa pripremnog ročišta ili sa prvog ročišta za glavnu raspravu izostanu obje stranke. U tom slučaju sud će odložiti ročište, ako i na novo ročište ne dođu obje stranke, smatraće se da je tužilac povukao tužbu. Prvostepeni sud je, donoseći pobijano rješenje o mirovanju postupka, na osnovu člana 216. stav 1. ZPP, iako za to nisu bile ostvarene procesne pretpostavke, nepravilno primijenio odredbu tog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 301/88. i Pž. 302/88. od 25.4. 1989. godine).

149.

Čl. 212, 214. i 499. Zakona o parničnom postupku

Ako su ispunjeni uslovi za prekid parničnog postupka zbog nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka nad jednom od parničnih stranaka, ne dolazi do povlačenja tužbe iz razloga predviđenih u članu 499. stav 1. ZPP.

Iz obrazloženja:

Tužilac je prvostepenom sudu podnio mandatnu tužbu poštom preporučeno dana 5. februara 1987. godine (kada je, prema odredbama člana 185. ZPP pokrenuo parnični postupak, s tim što parnica počinje teći dostavljanjem tužbe tuženom – litispendencija – član 194. stav 1. ZPP). Podneskom od 22. decembra 1987. godine tužilac je obavijestio prvostepeni sud da je nad njime otvoren stečajni postupak. Nakon toga prvostepeni sud zakazuje ročište za dan 24. februar 1988. i 16. marta 1988. godine, na koja nisu pristupile parnične stranke, pa zbog toga donosi rješenje da je, na osnovu člana 499. ZPP, nastupila fikcija povlačenja tužbe.

Odredbama člana 212. tačka 4. ZPP propisano je da se postupak prekida kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka. Postupak se prekida po sili zakona nastupanjem pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka. Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka nastaju na dan kad je oglas o otvaranju stečajnog postupka istaknut na oglasnoj tabli suda (stav 1. člana 177. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada). Na dan otvaranja stečajnog postupka radnici koji su udružili rad kod dužnika prestaju vršiti prava upravljanja, a toga dana prestaju i ovlaštenja dotadašnjih zastupnika i punomoćnika dužnika (član 178. Zakona). Prekid postupka ima za posledicu da prestaju teći svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji i za vrijeme prekida postupka sud ne može preduzeti nikakvu radnju u postupku stav 1. i 2. člana 214. ZPP).

Prvostepeni sud je, s obzirom na izjavu tužioca u podnesku od 22. decembra 1987. godine, da je nad njime otvoren stečajni postupak, bio dužan pouzdano utvrditi tu činjenicu. Ako je, u ovom slučaju, nastupila pravna posljedica otvaranja stečajnog postupka prvostepeni sud je trebalo da rješenjem, koje ima deklaratorni karakter, konstatuje nastupanje prekida parničnog postupka (član 212. tačka 4. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 372/88. od 31. maja 1989. godine).

VANPARNIČNI POSTUPAK

150.

Član 44. Zakona o građevinskom zemljištu**Član 147. stav 3. i 153. Zakona o vanparničnom postupku****Član 354. Zakona o parničnom postupku**

Ne postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako je sud umjesto da odredi naknadu za podruštvljeno građevinsko zemljište u vanparničnom postupku, o tome odlučio presudom u parničnom postupku.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju radilo se o izuzimanju neizgrađenog građevinskog zemljišta iz posjeda tužilaca kao bivših vlasnika (člana 12. tada važećeg Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini, "Službeni list SRBiH", broj 13/74), zato je obaveza tužene opštine da plati tužiocima kao bivšim vlasnicima naknadu za to zemljište, uključujući i naknadu za nasade, zasnovana na izričitoj odredbi člana 25. istog zakona (sada član 44. važećeg Zakona o građevinskom zemljištu, "Službeni list SRBiH", broj 34/86). Po odredbama tog zakona (član 23. sada član 44.9 visinu naknade koja pripada tužiocima za nasade trebalo je odrediti u postupku koji je propisan odgovarajućim odredbama Zakona o eksproprijaciji, što znači da je nadležni opštinski organ uprave, nakon neuspjelog pokušaja nagodbe o naknadi bio dužan da dostavi predmet redovnom sudu, koji bi donio odluku o određivanju visine pravične naknade u vanparničnom postupku. Kako je nadležni opštinski organ uprave u toj fazi postupka (nakon bezuspješnog pokušaja zaključenja nagodbe) i dostavio predmet prvostepenom sudu, iako u vezi sa tužbom podnijetom u ovoj parnici. ovaj revizijski sud nalazi da odluka suda donijeta u ovoj parnici po tužbenom zahtjevu koji se takođe odnosi na potraživanje za isplatu naknade za nasade u svemu supstituira odluku o određivanju visine te naknade, koja je trebala biti donijeta u vanparničnom postupku i da sama za sebe okolnost što je sud o tome odlučivao po pravilima parničnog, a ne vanparničnog postupka, nije mogla uticati na njenu pravilnost i zakonitost.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 645/87. od 19. avgusta 1988. godine).

151.**Član 41. stav 1. i 68. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o eksproprijaciji****Član 22. stav 3. Zakona o arondaciji**

Nije dopuštena revizija protiv rješenja o određivanju naknade za arondirano zemljište ako je prvostepeno rješenje donijeto prije 5. juna 1986. godine.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 68. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 18/86) protiv odluke drugostepenog suda o određivanju naknade za ekspropriisanu nepokretnost dozvoljena je revizija, što se u smislu člana 22. stav 5. Zakona o arondaciji ("Službeni list SRBiH", br. 6/78, 21/88) odnosi na dopuštenost revizije i protiv rješenja drugostepenog suda o određivanju naknade za arondirane nekretnine ako je poslije stupanja na snagu tog zakona (5. juna 1986. godine) donijeto prvostepeno rješenje o naknadi. Međutim, u konkretnom slučaju prvostepeno rješenje o određivanju naknade za arondirane nekretnine predlagatelju doneseno je 24. marta 1986. godine, pa u smislu odredbe člana 41. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji, koja se shodno primjenjuje i na postupak određivanja naknade za arondirane nekretnine, takav postupak se mora okončati po odredbama Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 19/77). S obzirom na to da tim zakonom nije bila predviđena revizija kao pravno sredstvo protiv drugostepenog

rješenja o određivanju naknade za eksproprisanu napokretnost, proizilazi da revizija koju su predlagatelji izjavili protiv pobijanog drugostepenog rješenja nije dozvoljena.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 294/88. od 9. marta 1989. godine).

152.

Član 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Ugovor zaključen između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Čehoslovačke Socijalističke Republike o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 20. januara 1964. godine.

Pretpostavke za priznanje presude o utvrđivanju očinstva koju je donio sud Čehoslovačke Socijalističke Republike određene su ugovorom između FNRJ i ČSSR o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 20. januara 1964. godine, a ne zakonom.

Iz obrazloženja:

Članom 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82) propisano je da se odredbe ovog zakona ne primjenjuju na odnose iz člana 1. tog zakona (statusne, porodične i imovinske odnose ruge materijalno – pravne odnose s međunarodnim elementom), ako su regulisani drugim saveznim zakonom ili međunarodnim ugovorom.

Ugovor između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Čehoslovačke Socijalističke Republike o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 20. januara 1964. godine ("Službeni list SFRJ", broj 13/64 – Dodatak međunarodni ugovori i drugi sporazumi) regulisani su pored ostalog i pravni odnosi između roditelja i djece.

Dakle, u ovom slučaju važe odredbe navedenog ugovora, a ne Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određeni odnosima, jer je primjena Zakona isključena članom 3. tog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 46/88 od 21. marta 1989. godine)

153.

Član 61. stav 2, 88. stav 1. i 89. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Budući da je u bračnim sporovima određena isključiva nadležnost suda SFRJ, ako je tuženi državljanin SFRJ i ima prebivalište u SFRJ, strana sudska odluka o razvodu braka se ne može priznati ako se tuženi tome protivi.

Iz obrazloženja:

Isključiva nadležnost suda SFRJ postoji u brčanim sporovima, ako je tuženi bračni drug državljanin SFRJ i ima prebivalište u SFRJ (član 61. stav 2. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima – "Službeni list SFRJ", broj 43/82).

Odredbom člana 88. stav 1. navedenog zakona, propisano je da se sudska odluka neće priznati ako u određenoj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa SFRJ, isključiva nadležnost suda SFRJ nije smetnja za priznanje odluke stranog suda ako se tuženi tome ne protivi.

Iz podataka spisa proizilazi da je tužena državljanin SFRJ, da ima prebivalište u SFRJ, te da je prema tome za donošenje odluke o razvodu braka postojala isključiva nadležnost suda SFRJ, kao i to da se tužena protivi priznanju odluke o razvodu braka.

Polazeći od izloženog, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je odbio zahtjev tužioca, jer u konkretnom slučaju nisu ispunjene pretpostavke iz člana 89. stav 2. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, za priznanje odluke o razvodu braka, budući da postoji isključiva nadležnost suda SFRJ (član 61. stav 2. navedenog zakona), a tužena se protivi priznanju odluke stranog suda.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 59/88 od 21. marta 1989. godine)

STEČAJNI POSTUPAK

154.

Čl. 136, 137. i 140. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Sud će odbaciti prijedlog dužnika za prinudno poravnanje ako u roku koji mu je odredio za podnošenje prijedloga, dužnik ne dostavi sudu sve propisane priloge uz prijedlog.

Iz obrazloženja:

Dužnikov prijedlog za prinudno poravnanje odbačen je pobijanim rješenjem jer dužnik nije uz prijedlog dostavio sve potrebne priloge predviđene odredbama člana 137. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 72/86), konkretno potpun izvještaj o ekonomskom i finansijskom stanju dužnika, dokumentaciju i analizu kojima se čini vjerovatnim da će dužnik moći da ispuni obaveze na osnovu prinudnog poravnanja, osnov potraživanja i dugovanja, te potvrdu da su završni račun za prethodnu godinu i periodični obračun predati Službi društvenog knjigovodstva.

Kod ovakvih okolnosti prvostepenom sudu nije preostalo ništa drugo već da, pozivom na član 140. stav 1. tačka 1. pomenutog zakona, odbaci prijedlog dužnika za prinudno poravnanje.

Dužnik, je u smislu člana 136. naprijed navedenog zakona, morao prijedlog za prinudno poravnanje podnijeti u roku koji mu je sud odredio (to je bio rok od 30 dana određen na ročištu 27. juna 1988. godine), što znači da su i svi nužni prilozi navedeni u članu 137. ovog zakona morali biti podneseni u istom roku (podnose se uz prijedlog za prinudno poravnanje). Kako ti prilozi nisu u određenom roku podneseni prvostepeni sud je opravdano prijedlog odbacio kao nepotpun.

(vrhovni sud BiH, Pž. 534/88 od 21. novembra 1988.g.)

NAČELNA MIŠLJENJA USVOJENA NA ZAJEDNIČKOJ SJEDNICI SUDOVA UDRUŽENOG RADA I REDOVNIH SUDOVA, 31. MARTA 1989. GODINE U ZAGREBU

155.

I

Poverilac može u novom sporu ostvariti razliku u stopi zatezne kamate u slučaju kad je u prethodnom sporu tražio kamatu po stopi nižoj od propisane.

II

1. Ako je novčana obaveza nastala u stranoj valuti, ali se u skladu sa zakonom isplata može izvršiti samo u dinarima, sud će dužnika obavezati na isplatu dinarske vrijednosti iznosa stranke valute.
2. Kada je novčana obaveza u skladu sa zakonom izražena u stranoj valuti, ali se njezino ispunjenje može zahtijevati samo u dinarima, strana valuta se preračunava u dinare prema srednjem tečaju koji važi na dan isplate, ako zakonom nije drugačije određeno.
3. Izreka odluke kojom se dužnik obavezuje na isplatu dinarske protuvrednosti određenog iznosa strane valute sadrži i odredbu o kursu po kojem će se izvršiti obračun strane valute u dinare i na dan kojim se određuje važenje kursa.

157.

III

Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene odluke kojom je naknada određena.

Prilikom odlučivanja o visini pravične naknade, sud će uzeti u obzir i vrijeme proteklo od nastanka štete, do donošenja odluke ako dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdavaju.

158.

IV

Sud utvrđuje novčanu naknadu za neizmireni dio materijalne štete u slučaju već ranije djelimičnog ispunjenja (date akontacije) tako da iznos pune naknade, utvrđen po kriterijima na dan donošenja sudske odluke smanji za novčani iznos iste realne vrijednosti koju je imalo djelimično ispunjenje u vrijeme davanja.

ZAKLJUČCI

SAVETOVANJA VRHOVNIH SUDOVA REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA, SAVEZNOG SUDA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA U OHRIDU OD 23. DO 26. MAJA 1989. GODINE – 10. TAČKA DVENOG REDA: “OBRAČUN ZATEZNIH KAMATA”

159.

I

Obračun zateznih kamata za vreme docnje do 9. decembra 1988. godine vrši se po propisanim kamatnim stopama uvek na nominalni (nevalorizovani) iznos glavnog duga.

Odluka o visini stope zatezne kamate koja je stupila na snagu 9. decembra 1988. godine (“Službeni list SFRJ”, broj 72/88) ima u vidu primenu propisanih stopa zatezne kamate na revalorizovani iznos glavnog duga. U slučajevima kada revalorizacija nije bila propisana ni ugovorena, propisane kamatne stope iz odluke obračunavaju se na glavnici revalorizovanu po punoj stopi revalorizacije.

Na potraživanja za koja revalorizacija nije propisana ni ugovorena obračun zatezne kamate do 9. decembra 1988. godine vrši se metodom interesnog računa od 100 (prost interesni račun).

Konformna metoda obračuna zateznih kamata za vreme posle 9. decembra 1988. godine primenjuje se samo kada je revalorizacija ugovorena ili propisana i to ako se obračun zateznih kamata vrši za vreme kraće od perioda za koji je propisana kamatna stopa.

II

Ako se posle 9. decembra 1988. godine zatezna kamata dosuđuje po tački 1. odluke o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 72/88), sudska odluka mora da sadrži brojčani iznos kamatne stope.

Kada se zatezna kamata dosuđuje po tački 2. odluke, izreka sudske odluke dovoljno je određena ako sadrži upućivanje na primenu tog propisa, što podrazumeva da se zatezne kamate obračunavaju po stopi od 8 posto godišnje na revalorizovani iznos ili nominalni iznos glavnog duga, zavisno od tužbenog zahteva.

Ako izreka sudske odluke ne sadrži izričitu odredbu da će se obračun dosuđenih zateznih kamata izvršiti primenom konformne metode, obračun će se izvršiti primenom prostorg interesnog računa bez obzira na to kada je odluka doneta.

UPRAVNO PRAVO

160.

Članovi 49. i 239. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 6. zakona o građevinskom zemljištu

U postupku donošenja rješenja po članu 6. Zakona o građevinskom zemljištu kojim opština prenosi pravo raspolaganja na gradskom građevinskom zemljištu na organizaciju udruženog rada – zavod za izgradnju grada u svrhu dodjele krajnjem korisniku, fizičko lice, nema položaj stranke jer postupak nije pokrenut po njegovom zahtjevu niti rješenjem odlučivano o njegovom pravu ili pravnom interesu, te nije ovlašteno na podnošenje žalbe protiv tog rješenja.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem nadležna skupština opštine izvršila je prenos prava korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu, čije su oznake i površina navedene u pomenutom rješenju, na Zavod za izgradnju grada Sarajeva i tačkom III, odlučila da se upis prava korištenja u zemljišnim knjigama, izvrši u koirst navedene organizacije. S tim u vezi treba istaći da je prenos izvršen u skladu sa ovlaštenjem o pravu rpolaganja iz člana 6. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86), pa u tom postupku tužitelj kao fizičko lice o čijem pravu niti pravnom interesu nije uopšte odlučeno nema položaj stranke. To bez obzira što se u dispozitivu prvostepenog rješenja navodi da se prenos vrši u svrhu dodjele krajnjem korisniku- tužitelju.

Tuženi je stoga pravilno odlučio kada je žalbu tužitelja odbacio, ali ne iz razloga koji su navedeni u obrazloženju osporenog rješenja (što je nedopušteno). Žalbu je trebalo odbaciti primjenom odredaba člana 239. stav 1. u vezi sa članom 49. Zakona o opštem upravnom postupku, iz razloga što je izjavljena od neovlaštenog lica.

(Presuda vrhovnog suda BiH. U. 2765/88 od 6. februara 1989. godine)

161.

Članovi 208. stav 1. i 2., 267. tačka 3. i 281. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Pravna ili faktička mogućnost izvršenja pravosnažnog rješenja nije zakonski razlog iz člana 281. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku za obustavu administrativnog izvršenja po službenoj dužnosti, nego za oglašavanje tog rješenja ništavim primjenom člana 267. tačka 3. istog zakona, nakon čega se stiče zakonski osnov za obustavu administrativnog izvršenja zbog poništavanja izvršnog naslova.

Iz obrazloženja:

U tužbi S.S. je navela da je nezakonito rješenje kojim je utvrđeno pravo služnosti preko njezinog dvorišta. U tom postupku tužiteljici su samo dostavljena rješenja bez mogućnosti da učestvuje u samom postupku. Pored toga, lice u čiju korist je ustanovljeno pravo služnosti ima pristupni put do svoje kuće što je i konstатовano prilikom izlaska na lice mjesta.

Tužitelj P.Đ. naveo je u tužbi, da je prvostepeni organ, nakon što je utvrdio da izvršenje rješenja nije moguće, obustavio postupak. Stoga, rješenje tuženog kojim je poništena odluka prvostepenog organa smatra se nezakonitim.

Tužitelji su predložili da se tužbe uvažavaju i osporeno rješenje poništi.

Tuženi je u odgovoru na tužbu predložio da se tužbe odbiju.

Tužbe su neosnovane.

Ovaj sud je u smislu člana 40. Zakona o upravnim sporovima ispitao zakonitost osporenog akta pa je odlučio kao u dispozitivu iz sljedećih razloga:

Iz dokaza u spisu vidljivo je da je upravni organ rješenjem broj 05/1-362-2/3-83 od 6.11. 1986. godine koje je postalo pravosnažno, utvrdio pravo služnosti u korist K.N. preko nekretnina koje su tačno navedene u pomenutom rješenju. Sastavni dio toga rješenja čini skica vještaka geometra sa potrebnim oznakama koje se odnose na položaj, širinu i dimenzije puta.

Polazeći od takvog stanja stvari, a imajući u vidu i odredbe člana 281. Zakona o opštem upravnom postupku, tuženi je pravilno odlučio kada je poništio zaključak prvostepenog organa. Ovo tim prije što u spisu postoji i rješenje o davanju urbanističke saglasnosti za predmetni put i skica snimanja od 10.6. 1986. godine za koju se navodi da je sastavni dio date urbanističke saglasnosti.

Ukoliko međutim na predmetnoj skici postoje određene nejasnoće upravni organ je bio dužan da pozove vještaka koji je sačinio skicu, a ako to nije više moguće, trebalo je da predmetno rješenje izvrši uz pomoć drugog vještaka, a na osnovu predmetne skice snimanja i podataka sadržanih u rješenju koje se izvršava.

Postojanje spora pokrenutog kod redovnog suda radi ukidanja prava služnosti, nije razlog za obustavu izvršnog postupka, jer je sporni pravni odnos kako je naprijed rečeno nadležni upravni organ pravomoćno okončao. Navodeći u izreci zaključka o obustavi postupka postojanje navedenog spora kao jedan od razloga za obustavu postupka, prvostepeni organ je povrijedio zakon na štetu lica u čiju korist je pravomoćno ustanovljena služnost puta.

Tuženi je stoga pravilno odlučio kada je poništio zaključak prvostepenog organa i dao uputu da se izvršni postupak nastavi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1775/88. od 24. oktobra 1988. godine).

162.

Članovi 208. stav 1. i 2, 267. tačka 3. Zakona o opštem upravnom postupku

Nema pravne ni faktičke nemogućnosti za administrativno izvršenje pravosnažnog rješenja kojim je utvrđeno pravo služnosti puta, kada je sastavni dio tog rješenja skica vještaka geodetske struke u kojoj su označene parcele preko kojih prolazi put i ucrtan položaj, širina i dužina puta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1775/88. od 24. oktobra 1988. godine).

163.

Članovi 2, 8, 12, 26. i 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima**Član 250. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku**

Za pokretanje spora zbog "ćutanja administracije" povodom podnesenog prijedloga korisnika eksproprijacije za obnovu upravnog postupka nisu aktivno legitimisani raniji vlasnici ekspropriisanih nepokretnosti, pošto se zbog nastupanja zakonske pretpostavke odbijanja prijedloga za obnovu ne dira u njihovo pravo ili neposredni lićni interes zasnovan na zakonu.

Obrazloženje:

Prema navodima tužbe, rješenjem tuženog broj 10-474-32/81 od 27.3. 1981. godine konaćno su ekspropriisane nekretnine tužitelja J.R. upisane u z.k. ul. broj 110 k.o. Raška Gora.

Dana 19.6. 1986. godine, korisnik eksproprijacije podnio je prijedlog za obnovu postupka.

Nadležni organ u tom prijedlogu nije ništa odlučio, pa je tužitelj dana 22.2. 1988. godine uložio žalbu drugostepenom organu zbog "ćutanja administracije", a nakon toga, istom organu je dostavio urgenciju koja je zaprimljena 27.4. 1988. godine.

S obzirom da ni nakon toga nije donesena bilo kakva odluka, tužitelj smatra da su se ispunili uslovi iz člana 26. u vezi sa ćlanom 8. Zakona o upravnim sporovima, zbog ćega je predložio da sud primjenom navedenih zakonskih odredaba, sam riješi žalbu tužitelja ili naloži tuženom da u istom smislu donese svoje rješenje.

Sud je cijenio navode tužbe i dokaze priložene uz tužbu pa je odlučio kao u dispozitivu iz slijedećih razloga:

Prema odredbama člana 26. Zakona o upravnim sporovima, ćutanje administracije postoji u slučaju kada povodom zahtjeva stranke nadležni organ u određenoj upravnoj stvari ne donese svoje rješenje u zakonom predviđenom roku. S tim u vezi postoji zakonska pretpostavka da je organ koji nije donio rješenje, u stvari odbio zahtjev stranke.

U konkretnom slučaju, zahtjev predstavlja prijedlog korisnika eksproprijacije za obnovu postupka, što znaći da ćutanje administracije postpji samo u odnosu na korisnika eksproprijacije. Stoga, nedonošenjem odluke po predmetnom zahtjevu nije povrijeđen zakon na štetu tužitelja koji posjeduje pravosnažno rješenje o eksproprijaciji nekretnina sa svim pravima koja za njega iz takvog rješenja proizilaze.

Prema tome, tužitelj u konkretnom slučaju nema svojstvo lica iz člana 2. kao i člana 12. Zakona o upravnim sporovima, tako da upravni organ propuštajući da odlući o spornom prijedlogu, nije povrijedio bilo kakvo pravo ili neposredni lićni interes tužitelja zasnovan na zakonu.

Iz iznesenih razloga, sud je na osnovu člana 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima, rješenjem tužbu odbacio.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1733/88. od 10. novembra 1988. godine).

164.

Član 281. Zakona o opštem upravnom postupku

Postojanje spora pokrenutog kod redovnog suda radi ukidanja prava služnosti koje je ustanovljeno upravnim aktom nije razlog za obustavu ili odlaganje administrativnog izvršenja tog akta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1775/88. od 24. oktobra 1988. godine).

165.

Član 7. tačka f) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NRBiH

Okolnost da se tužitelj nije vratio na svoje imanje do 5. januara 1948. godine zbog toga što je bio aktivni oficir sve do 1949. godine nije razlog da njegove nepokretnosti ne pređu u fond državne svojine po sili zakona, na osnovu člana 7. tačka f) ZARIK-a u NRBiH, s obzirom da ova zakonska odredba ne predviđa izuzetke u pogledu razloga zbog kojih su vlasnici napustili posjed (bilo da su dobrovoljno ili prisilno udaljeni sa zemlje) ako se nisu vratili do određenog datuma.

Iz obrazloženja:

Polazeći od odredbe člana 7. tačka f) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NRBiH kojom je propisano da će se eksproprijacijom oduzeti od vlasnika i preći u ruke države zemljišni posjedi onih zemljoradničkih porodica, koje su se usljed ratnih prilika, bilo dobrovoljno, bilo prisilno udaljile sa svoje zemlje, a koje se ne vrata na posjed do 5. januara 1948. godine, a imajući u vidu da je tužitelj u toku rata napustio imanje i da se do ovog dana nije vratio na posjed, pravilno je odlučeno kada je u obnovi postupka ostavljeno na snazi rješenje prvostepenog organa od 29. 6. 1971. godine. Naime, pravilno je izveden zaključak da je u tužiteljevom slučaju sa danom 5. januara 1948. godine po sili zakona prešao u fond društvene svojine suvlasnički dio tužiteljevog zemljišta upisanog u zk. ul. broj 48. i 97. k.o. Pritoka po citiranoj odredbi. Pri tome je na drugačije rješenje ove upravne stvari bez ikakvog uticaja okolnost da je tužitelj do 12. januara 1949. godine bio aktivni oficir u JNA, te da se zbog toga nije mogao ranije vratiti na svoje imanje. Citiranom odredbom ZARIK-a u NRBiH nisu propisani izuzeci zbog kojih se napušteno imanje neće unositi u fond društvene svojine i nakon proteka zakonskog roka od 2. godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, pa je prema tome nebitno za primjenu ove odredbe zbog kojih razloga raniji vlasnik se nije vratio na svoj posjed. Bitno je, dakle, i odlučno da je imanje napustio i da se iz bilo kojih razloga nije vratio do 5. januara 1948. godine.

Kako je u ovom predmetu na nesporan način utvrđeno u obnovi postupka da je tužitelj u toku rata napustio svoj posjed i da se u Bihać povratio tek u 1949. godini, kada je i imao mogućnost da ponovo stupi u posjed svog imanja, to je kod ovih odlučnih činjenica pravilno zaključeno da nema zakonskog osnova za izmjenu prvostepenog rješenja od 29.6. 1971. godine, a kojim rješenjem su poblize naznačene parcele koje su po sili zakona postale društvena svojina. Ni okolnost da je ovo rješenje doneseno primjenom člana 4. tačka g) ZARIK-a u NRBiH tj. primjenom odredbi kojima se reguliše prestanak prava svojine preseljenih kolonista nije razlog za mijenjanje pravosnažnog rješenja, jer i po osnovu člana 4. tačka g) kao i člana 7. tačka f) ZARIK-a u NRBiH privatna zemljišta po sili zakona prelaze u društvenu svojinu. Dakle, činjenica što je tužiteljevo zemljište po drugom pravnom osnovu prešlo u društvenu svojinu a ne po onom koji je naveden u rješenju od 29.6. 1971. godine ne

predstavlja zakonski osnov za njegovo mijenjanje ili poništavanje.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1101/88. od 17. novembra 1988. godine).

166.

Članovi 70, 71, 72. i 78. Zakona o građevinskom zemljištu

Članovi 124. stav 2. Zakona o prostornom uređenju

Članovi 89. i 90. Zakona o sredstvima i finansiranju JNA

Odredbe o obavezi plaćanja naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta odnose se i na sva ostala građevinska zemljišta u društvenoj svojini. Ova naknada se utvrđuje rješenjem o urbanističkoj saglasnosti. Vojna ustanova kao investitor koji traži urbanističku saglasnost za izgradnju objekata na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini koje ne predstavlja gradsko građevinsko zemljište nijednom zakonskom odredbom nije oslobođena obaveze plaćanja ove vrste naknade.

Iz obrazloženja:

Iz podataka spisa predmeta proizilazi da je tužilac, u skladu sa odredbama člana 9. Pravilnika o izgradnji i održavanju vojnih objekata i drugih objekata od posebnog značaja za odbranu zemlje, ("Službeni vojni list", broj 20/76) podnio prvostepenom organu zahtjev za izdavanje urbanističke saglasnosti za izgradnju objekata poblize navedenih u tom zahtjevu i drugim podacima spisa predmeta, kojem je priložio potrebna uvjerenja, kao i odobrenje za građenje nadležnog organa u skladu sa pomenutim Pravilnikom. Odredbom člana 124. stav 2. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list BiH", broj 9/87) propisano je da urbanistička saglasnost sadrži i iznos troškova uređenja građevinskog zemljišta, odnosno uslove za uređenje građevinskog zemljišta ako se građevina gradi na neuređenom građevinskom zemljištu, kao i druge obaveze korisnika koje proističe iz korišćenja odnosno prostora. Obaveza plaćanja ovih troškova utvrđena je i u članu 70. i 71., te 72. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86), koji se, u skladu sa odredbom člana 78. tog zakona, primjenjuje i na ostalo građevinsko zemljište u društvenoj svojini, dakle, suprotno shvatanju tužioca, koji smatra da se odnose samo na gradsko građevinsko zemljište (pojam građevinskog zemljišta dat je u članu 3. tog zakona).

Organi uprave su, prema tome, u skladu sa zakonom zauzeli stav da je tužilac dužan platiti troškove navedene u pomenutim zakonskim odredbama. Pri tome je tuženi opravdano našao da ovakva odluka i u njoj utvrđena obaveza za tužioca nije u suprotnosti sa odredbama člana 89. i 90. Zakona o sredstvima i finansiranju JNA ("Službeni list SFRJ", broj 53/84) na koje se tužilac pozvao, jer se ove odredbe odnose na naknadu za korišćenje gradskog građevinskog zemljišta, odnosno vodni doprinos kada je u pitanju korišćenje zemljišta u vojne svrhe, kao i objekata poblize navedenih u tim propisima, ali ni ovim ni drugim članovima pomenutog zakona, nije propisano da se JNA oslobađa obaveze plaćanja naknade za uređenje građevinskog zemljišta. To ne proizilazi ni iz odredaba Pravilnika na koje se tužilac poziva, kojim je regulisan postupak i način izgradnje i održavanja vojnih i drugih objekata od posebnog značaja za odbranu zemlje, a ne i pitanja koja su predmet ovog spora, a niti bi se pravilnikom mogla isključiti navedena zakonska obaveza. Pošto ni jednim posebnim zakonskim propisom tužilac nije oslobođen obaveze plaćanja naknade za uređenje građevinskog zemljišta, moraju se primijeniti odredbe Zakona o prostornom uređenju i Zakona o građevinskom zemljištu, po kojim postoji obaveza tužioca da navedenu naknadu plati. Stoga su tužbeni prigovori u tom pravcu neosnovani.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2170/88. od 16. marta 1989. godine).

167.

Član 28. stav 3. tačka b) Zakona o građevinskom zemljištu

Članovi 12. i 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Kada se po novom zahtjevu ranijeg vlasnika odlučuje o njegovom prvenstvenom pravu korištenja zemljišta radi građenja na drugoj parceli, za ostvarenje takvog zahtjeva nije smetnja pravosnažno rješenje nadležnog organa koje ima u vidu odredba člana 28. stav 3. tačka b) Zakona o građevinskom zemljištu, jer ne postoji identitet predmeta upravne stvari o kojoj se rješava u oba postupka, nego samo identitet subjekata o čijem se pravu odlučuje.

Identitet stranaka i predmeta upravnog postupka su osnovni uslovi, pored ostalih posebnih zakonom predviđenih uslova, za pravosnažnost upravnog akta koja predstavlja smetnju za dalje vođenje postupka po procesno-pravnim odredbama odnosno za ostvarenje prava po materijalno-pravnim odredbama.

Iz obrazloženja:

Pogrešno upravni organi izvode zaključak da tužitelj ne ispunjava propisane uslove za ostvarivanje prvenstvenog prava korišćenja na spornoj građevinskoj parceli zbog postojanja smetnji iz člana 28. stav 3. tačka b) Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) jer da je pravosnažnim rješenjem Uprave za imovinsko-pravne poslove opštine Banja Luka broj 06/III-475-18/79 od 18.6. 1980. godine odbijen za ostvarivanje ovog prava na građevinskoj parceli. Naime, upravni organi polaze od toga da se uopšte više ne može postavljati zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korišćenja ukoliko je takav zahtjev postavljen ranije i po istom donijeta negativna odluka bez obzira iz kojih razloga. Pri tome za ove organe je irelevantno da li se zahtjev odnosi na isto ili drugo građevinsko zemljište, već je bitno i odlučno da je raniji zahtjev pravosnažno odbijen. Međutim, ovakav stav upravnih organa mogao bi se prihvatiti samo pod uslovom da se radi o istom građevinskom zemljištu odnosno o istoj građevinskoj parceli ali se ne može prihvatiti ako se novi zahtjev odnosi na drugo građevinsko zemljište, kakav je slučaj u ovom predmetu. ovo stoga što se u spornom slučaju ne može govoriti o pravosnažnoj odluci u ovoj upravnoj stvari, jer i ako se radi o istom licu i istom pravnom osnovu ne postoji identitet u pogledu predmeta postupka, pošto je u pitanju drugo građevinsko zemljište. Smisao odredbe člana 28. stav 3. tačka b) Zakona o građevinskom zemljištu nije u tome da se ranijem vlasniku građevinskog zemljišta onemogućiti ostvarenje prvenstvenog prava korišćenja samo zbog toga što je već jednom pravosnažno odbijen njegov zahtjev za ostvarenje ovog prava nego u tome da se novi zahtjev ne može postavljati u odnosu na isto zemljište, jer bi se u tom slučaju radilo o upravnoj stvari u odnosu na koju je ranije donijeto pravosnažno rješenje. Po novom zahtjevu ne bi se ni mogao voditi upravni postupak s obzirom na član. 125. Zakona o opštem upravnom postupku.

Zbog toga se ukazuje potreba da se u ponovnom postupku uzme u rješavanje zahtjev tužitelja i u tom postupku utvrdi postojanje zakonskih uslova za utvrđivanje prvenstvenog prava korišćenja na traženoj građevinskoj parceli, vodeći računa da su na usmenoj raspravi održanoj dana 13. novembra 1987. godine ostali raniji suvlasnici građevinske parcele dali saglasnost da tužitelj ostvari prvenstveno pravo korišćenja na predmetnoj građevinskoj parceli.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2347/88. od 9. februara 1989. godine).

168.

Član 17. stav 3. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 9. Zakona o eksproprijaciji

U postupku preuzimanja neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta iz posjeda ranijih vlasnika odnosno društveno-pravnih lica, koji se vodi u smislu člana 17. stav 3. Zakona o građevinskom zemljištu, nema mjesta primjeni člana 9. Zakona o eksproprijaciji, s obzirom da nijednom odredbom prethodnog zakona nije propisano da se zbog preuzimanja

neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta može na zahtjev ranijeg vlasnika a sadašnjeg korisnika zemljišta, izvršiti eksproprijacija preostalih nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Kako se iz spisa vidi u tužiteljevom slučaju došlo je do preuzimanja neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta u smislu odredaba Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) iz njegovog posjeda rješenjem Skupštine opštine Živinice broj 04/3-475-187 od 22. maja 1987. godine označeno kao k.č. broj 1232/7 u površini od 281 m² pa je u tom postupku na usmenoj raspravi od 23. januara 1987. godine tužitelj postavio zahtjev da mu se ekspropriše i porodična stambena zgrada.

Međutim, polazeći od činjenice da navedena parcela koja je bila sastavni dio dvorišta nije ekspropisana, prvostepeni organ uprave nije imao zakonskog osnova da primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji usvaja zahtjev tužitelja i ekspropriše spornu porodičnu stambenu zgradu i pomoćne objekte zajedno sa zemljištem, bez obzira na okolnost da li je izvršenim preuzimanjem dijela dvorišta onemogućeno normalno korišćenje postojeće stambene zgrade. Ovo stoga što ni jednom odredbom Zakona o građevinskom zemljištu nije propisano da se zbog preuzimanja gradskog građevinskog zemljišta može na zahtjev ranijeg vlasnika zemljišta izvršiti eksproprijacija preostalih nepokretnosti koje su izgrađene na građevinskom zemljištu. Dakle, ne mogu se u postupku preuzimanja gradskog građevinskog zemljišta primjenjivati odredbe Zakona o eksproprijaciji, izuzev u dijelu koji se odnosi na određivanje i isplaćivanje naknade za preuzeto zemljište, a što je propisano članom 44. stav 4. Zakona o građevinskom zemljištu. Tužitelju je stajala mogućnost, ukoliko je smatrao da mu se preuzimanjem dijela dvorišta onemogućava normalno korišćenje porodične stambene zgrade, da u tom postupku eventualno izdejstvuje eksproprijaciju porodične stambene zgrade, pod uslovom da se dokaže da sporni dio dvorišta od 281 m² predstavlja izgrađeno građevinsko zemljište, jer u tom slučaju ne bi se moglo vršiti preuzimanje izgrađenog gradskog građevinskog zemljišta bez eksproprijacije objekta koji se nalazi na tom zemljištu.

Iz svega naprijed izloženog proizilazi da je tuženi organ pravilno postupio kada je na osnovu člana 243. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku poništio prvostepeno rješenje kojim je bio usvojen zahtjev tužitelja i primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji ekspropisana mu porodična stambena zgrada i pomoćni objekat, te u skladu sa članom 125. stav 2. ovog zakona odlučio da se zahtjev tužitelja za pokretanje postupka eksproprijacije odbaci.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U.3180/88. od 4. maja 1989. godine i U.3268/88. od 9. marta 1989. godine).

169.

Članovi 9. i 32. stav 4. i 5. Zakona o eksproprijaciji

Kad su ispunjeni zakonski uslovi za deeksproprijaciju svih nepokretnosti koje su ekspropisane po zahtjevu korisnika eksproprijacije, raniji vlasnik može zahtijevati deeksproprijaciju i onih nepokretnosti koje su ekspropisane po njegovom zahtjevu.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni suda pravilno tužitelji ukazuju da se u konkretnom slučaju u postupku koji je vođen po zahtjevu tužitelja u smislu člana 32. stav 4. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87) za deeksproprijaciju nepokretnosti koje su ekspropisane rješenjem prvostepenog organa od 29. avgusta 1980. godine nije moglo ovo rješenje djelimično poništavati i to samo u odnosu na parcelu koja je ovim rješenjem ekspropisana radi privođenja određenoj svrsi, već se postupkom deeksproprijacije moralo obuhvatiti i ono zemljište koje je istim rješenjem ekspropisano primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji. Naime, suprotno zauzetom stanovištu upravnih organa u ovom predmetu, sud smatra da u

slučaju kada ekspropisano zemljište nije privedeno svrsi radi koje je i ekspropisano u propisanom roku ima mjesta deeksproprijaciji po zahtjevu ranijeg vlasnika kako tog zemljišta, tako i onog zemljišta koje je ekspropisano po članu 9. Zakona o eksproprijaciji. Ovo stoga što odredbe stava 4. člana 32. citiranog zakona ne prave razliku između zemljišta koja su ekspropisana radi privođenja određenoj svrsi eksproprijacije i zemljišta koja su ekspropisana po zahtjevu ranijeg vlasnika primjenom člana 9. ovog zakona. Ovdje se radi o jedinstvenom postupku eksproprijacije, u kojem se pravo na deeksproprijaciji cijeni prema obimu izvedenih radova na objektu radi čije izgradnje je ekspropisano određeno zemljište, s tim što se po zahtjevu ranijeg vlasnika ne može deekspropisati nepokretnost ekspropisana primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji ako su izvedeni znatniji radovi na objektu radi čije izgradnje je i ekspropisano određeno zemljište istog vlasnika. S druge strane treba imati u vidu da sporna deeksproprijacija ne samo da nije protivna odredbama Zakona o eksproprijaciji, već ni interesu korisnika eksproprijacije, jer se radi o nepokretnosti koja je protivno njegovoj volji ekspropisana u njegovu korist i za koju ne bi trebalo da ima interesa da je zadrži u svom posjedu, pa je i iz ovih razloga neprihvatljivo izraženo stanovište upravnih organa u ovom predmetu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2822/88. od 13. aprila 1989. godine).

170.

Član 32. st. 3. i 7. Zakona o eksproprijaciji

Zajednički zahtjev korisnika eksproprijacije i ranijeg vlasnika za deeksproprijaciju ne može se rješavati po Zakonu o eksproprijaciji koji je bio na snazi u vrijeme podnošenja zahtjeva nego po zakonu koji je bio na snazi u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja.

Po zajedničkom zahtjevu za deeksproprijaciju pravosnažno rješenje o eksproprijaciji može se na osnovu člana 32. stav 3. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87) i djelomično poništiti odnosno izvršiti deeksproprijacija samo jednog dijela ekspropisanih nepokretnosti izmjenom rješenja.

Za poništaj pravosnažnog rješenja o eksproprijaciji po zajedničkom zahtjevu odredbama člana 32. Zakona o eksproprijaciji, ni drugim odredbama ovog zakona, nije predviđen rok, pa podnošenje takvog zahtjeva nije vezano rokom (takav zahtjev ranijeg vlasnika vezan je rokom iz člana 32. stav 7. ZE).

Iz obrazloženja:

Pravilno tužitelji ukazuju na pogrešno izraženo stanovište upravnih organa da u konkretnom slučaju nije bilo zakonskog osnova za deeksproprijaciju dijela ekspropisanih zemljišta, jer da se prema zakonu o eksproprijaciji koji je bio na snazi u vrijeme podnošenja zajedničkog zahtjeva nije propisivala mogućnost djelimičnog poništavanja rješenja o eksproprijaciji, kao i da je zahtjev podnesen po proteku roka iz člana 32. stav 7. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87).

Prije svega bez obzira kada su korisnik eksproprijacije i raniji vlasnik podnijeli zahtjev za deeksproprijaciju isti se ima rješavati prema odredbama zakona koji je bio na snazi u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja.

Na osnovu člana 83. tačka 1. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 35/72) prestaja je danom stupanja na snagu tog zakona (31. decembra 1972.- godine) da važi odredba tačke 3. člana 1. Zakona o važenju određenih odredaba Saveznih zakona iz obrasti državne uprave i pravosuđa ("Službeni list SRBiH", broj 37/71), odnosno prestao je da važi kao republički zakon savezni Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SFRJ", broj 11/88, 30/88 i 32/70), pa se više ne može primjenjivati, a kasniji republički zakoni o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 35/72, 19/77, 18/86 i prečišćeni tekst 12/87) u prelaznim odredbama su regulisali da se u postupku eksproprijacije primjenjuje onaj zakon koji je na

snazi u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja. U konkretnom slučaju to je republički Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87 – prečišćeni tekst). Odredbom člana 32. stav 3. ovog zakona propisano je da će se pravosnažno rješenje o eksproprijaciji poništiti ili izmijeniti ako to korisnik eksproprijacije i raniji vlasnik zajednički zahtijevaju, iz čega proizilazi da se može rješenje o eksproprijaciji i djelimično poništavati, odnosno izmjenom ovakvog rješenja može se ranijem vlasniku vratiti u svojinu dio eksproprijskih nepokretnosti.

Što se tiče neblagovremenosti podnesenog zahtjeva, potrebno je ukazati da odredbe člana 32. citiranog republičkog zakona koje ne propisuju rokove za podnošenje zajedničkog zahtjeva iz stava 3. ovog člana, već su rokovi u smislu stava 7. ovog člana propisani samo u odnosu na zahtjev koji postavlja raniji vlasnik, a što ovdje nije slučaj.

Iz svega naprijed izloženog proizilazi da su upravni organi na osnovu pogrešne primjene materijalnog prava ivali pogrešan zaključak o neosnovanosti podnesenog zahtjedničkog zahtjeva za djelimično poništenje pravosnažnog rješenja o eksproprijaciji, pa je radi toga i valjalo na osnovu člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima tužbu uvažiti i osporeno rješenje poništiti, kako bi se novo rješenje donijelo u skladu sa pravnim shvatanjima i primjedbama ovog suda.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2344/88 od 2. marta 1989. godine)

171.

Član 61. Zakona o eksproprijaciji

Pod ulaganjima na koja raniji vlasnik nema pravo na naknadu iz člana 61. Zakona o eksproprijaciji ne može se podvesti sadenje povrtlarskih kultura, pošto se ne radi o investicionom ulaganju u eksproprijsano zemljište kojim se povećava vrijednost zemljišta u cilju dobijanja veće naknade od korisnika eksproprijacije, nego o tekućem ulaganju kojim se obezbjeđuje uobičajeno normalno korištenje zemljišta u vremenu od podnošenja prijedloga za eksproprijaciju do predaje isto u posjed korisniku eksproprijacije.

Iz obrazloženja:

Sve da se i prihvati kao osnovan zaključak tuženog organa da je donošenjem zaključka prvostepenog organa od 18. marta 1985. godine, kojim je tužitelju priznato svojstvo stranke u postupku eksproprijacije nekretnina označenih kao kč. broj 789/5 i 789/6, tužitelj obaviješten u smislu člana 24. stav 1. Zakona o eksproprijaciji (član 26. stav 1. Zakona o eksproprijaciji – prečišćeni tekst) o podnošenju predloga za eksproprijaciju, sud nalazi da nije bilo zakonskog osnova da se tužitelju uskrati pravo na naknadu za zasađene povrtlarske kulture na tom zemljištu. Ovo zbog toga što se pod ulaganjem u smislu člana 51. citiranog zakona (član 61. istog zakona – prečišćeni tekst) ne može podvesti i sadenje povrtlarskih kultura, kako to tuženi izvodi zaključak. Ovde se ne radi o bilo kakvom investicionom ulaganju u zemljište ili ulaganje špekulativnog karaktera sa cijeljm dboijanja veće naknade, već se radi o tekućem ulaganju u zemlju koja ima za cilj da se obezbijedi normalno korištenje zemljište, kako je isto zemljišt ekorišteno i prije pokretanja postupka eksproprijacije. U prilog ovakvog mišljenja ide i činjenica da od momenta pokretanja postupka ekspropriiacije, pa do pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji i sticanja zakonskih uslova za izvršenje prođe znatno vrijeme, kakav je slučaj u ovom predmetu, pa se otuda ne bi moglo uskraživati pravo vlasniku zemljišta da sadi povrtlarske kulture koje su jednogodišnje i koje najčešće pristignu na plod prije okončanja postupka eksproprijacije. U protivnom uskratilo bi se pravo vlasniku zemljišta da uopšte obrađuje zemljište, što bi imalo za posljedicu nastajanja štete koja mu se ne bi nadoknadila, sud nalazi da u konkretnom predmetu tužitelj pogotovo ima pravo na nanadu za zasađene povrtlarske kulture, jer je korisnik eksproprijacije bez zakonskog osnova u ljeto 1985. godine ušao u posjed spornog zemljišta i uništio te kulture.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, br. U. 1354/88 od 6. oktobra 1988. godine)

172.

Član 67. Zakona o eksproprijaciji**Član 238. Zakona o prostornom uređenju****Član 7. stav 4. Zakona o redovnim sudovima****Odluka o prostornom uređenju područja Opštine Višegrad Skupštine opštine Višegrad broj 01-023-8/86 od 12. februara 1986. godine**

Odluka Skupštine opštine kojom se legalizuju svi bespravno izgrađeni objekti poslije 31. maja 1974. godine u suprotnosti je s odredbama člana 67. Zakona o eksproprijaciji i člana 283. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 13/74), odnosno člana 238. prečišćenog teksta Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87), radi čega se ne može primijeniti. Stoga vlasniku eksproprijisanog bespravno izgrađenog objekta (šupe) u 1980. godini primjenom zakona ne pripada pravo na pravičnu naknadu.

IZ obrazloženja:

Iz spisa predmeta slijedi da se ovdje radi o eksproprijaciji šupe kao pomoćnog objekta koju je B.Š. sagradio 1980. godine na zemljištu društvene svojine bez odobrenja za građenje. Odluku o pravu na naknadu za eksproprijisanu šupu prvostepeni organ je temeljio isključivo na Odluci o izmjenama i dopunama Odluke o prostornom uređenju područja Opštine Višegrad koja je donesena na sjednici Skupštine opštine Višegrad pod brojem 01-023-8/86 dana 19. februara 1986. godine. Ovom odlukom propisano je da objekti izgrađeni do 5. novembra 1983. godine na području Međeđe, Ajdanovića i Mosta na Drini bez odobrenja za građenje smatraju se kao legalno izgrađeni objekti i ostvaruju sva prava kao i objekti izgrađeni sa odobrenjem za građenje.

Cijeneći zakonitost upravnih rješenja, sud nalazi da odluka o pravu eksproprijata na naknadu za eksproprijisanu šupu nije u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji. Ovo stoga što citirana opštinska Odluka nije donesena u skladu sa zakonom, pa sud koristeći ovlaštenja iz člana 7. stav 4. Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) odbija da istu primijeni, radi četa otpada i pravni osnov za određivanje prava na naknadu u konkretnom slučaju. Naime ni u Zakonu o eksproprijaciji, a niti u Zakonu o prostornom uređenju, ne postoji osnov za donošenje pomenute odluke Skupštine opštine Višegrad. Odredbama člana 67. Zakona o eksproprijaciji dato je ovlaštenje skupštini opštine da svojom odlukom može propisati kada i pod kojim uslovima je korisnik eksproprijacije dužan obezbijediti stan na korištenje onom vlasniku koji je stambenu zgradu u kojoj stanuje izgradio bez odobrenja u vremenu od 16. februara 1968., godine, do 31. maja 1974. godine. Odredbama, pak, plana 283. Zakona o prostornom uređenju – na koje se citirana skupštinska odluka poziva, regulisano je da za zgrade koje su posebnim okolnostima izgrađene bez odobrenja za građenje prije stupana na snagu ovog zakona (31. maja 1974. godine), može se, izuzetno i na osnovu odluke skupštine opštine izdati odobrenje za građenje i odobrenje za upotrebu. Nijednom odredbom Zakona o prostornom uređenju nije propisana mogućnost da skupština opštine može svojom odlukom legalizovati bespravnu gradnju poslije 31. maja 1974. godine na način kako je to učinjeno odlukom od 19. februara 1986. godine. Prema tome očigledno je da ova odluka nije zakonita i kao takva nije mogla biti primijenjena u konkretnom predmetu.

Stoga je valjalo primjenom člana 42. stav 3. Zakona o upravnim sporovima osporeno rješenje poništiti i riješiti ovu upravnu stvar na način kako je to učinjeno u dispozitivu ove presude, vodeći računa da je sama odluka o eksproprijaciji pravilna i na zakonu zasnovana, a da odluka upravnog organa o pravu ranijeg vlasnika na naknadu za eksproprijisanu šupu nije u skladu sa zakonom.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 4185/87 od 1. septembra 1988. godine)

173.

Član 88. stav 1. Zakona o eksproprijaciji.

Eksproprijacijom se nepokretnost prenosi sa njenog vlasnika (građanina ili građansko pravnog lica) u društvenu svojinu, pa okolnost da raniji vlasnici eksproprijiranih nepokretnosti nisu deposedirani nakon pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji ne daje im pravni osnov za bilo kakvo potraživanje u postupku kojim se na osnovu člana 88. Zakona o eksproprijaciji vrši prenos prava raspolaganja na nepokretnostima sa jednog društveno pravnog lica na drugo društveno pravno lice.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Ul. 1810/88 od 27. oktobra 1988. godine)

174.

Članovi 3,6. i 7. Zakona o komasaciji

Član 40. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu

Članovi 80. do 85. Zakona o prostornom uređenju

Ako učesnik komasacije izgradi porodičnu stambenu zgradu na svom poljoprivrednom zemljištu koje je psotalo predmet komasacije, pa u toku postupka komasacije pribavi i odobrenje za građenje, komasacije se ne može sprovesti sve dok nadležni upravni organ u skladu sa prostornim planom ne utvrdi rješenjem površinu zemljišta koje je potrebno za redovnu upotrebu zgrade, pošto je građevinsko zemljište izuzeto od komasacije (komasirati se mogu sva ostala zemljišta: poljoprivredno, šumsko, voćnjaci)

IZ obrazloženja:

Iz spisa slijedi da je tužitelj na ranije svojoj parceli broj 6440 sagradio porodičnu stambenu zgradu i da je za njenu izgradnju naknadno pribavio rješenje o odobrenju za građenje pod brojem 05/I-361-517/87 od 9. juna 1987. godine. Međutim, kako ovim rješenjem, a niti u ranije pribavljenoj urbanističkoj saglasnosti nije naznačena površina k.č. broj 6440 koja će služiti porodičnoj stambenoj zgradi za redovnu upotrebu, to se ne može ni ocijeniti da li je komasacija pravilno provedena. Ovo zbog toga što je pitanje zemljišta koje je potrebno za redovnu upotrebu sporne porodične stambene zgrade trebalo da se uredi regulacionim planom ili planom parcelacije, odnosno rješenjem opštinskog organa uprave nadležnog za imovinsko-pravne poslove, a u skladu sa članom 40. Zakona o građevinskom zemljištu, pa tek nakon toga moglo se ići na postupak komasacije i to onog zemljišta koje ne ulazi u građevinsku parcelu. Na način kako je u ovom predmetu postupljeno slijedilo bi da se tužitelju komasacijom uređuje i građevinska parcela, a što nije u skladu sa Zakonom o komasaciji, a pogotovu sa Zakonom o prostornom uređenju. Stoga se ukazuje potreba da se u ovom predmetu prethodno razriješi pitanje građevinske parcele koja bi se utvrdila u skladu sa članom 40. citiranog zakona, pa tek nakon toga provede postupak komasacije u odnosu na ostalo tužiteljevo zemljište, vodeći računa da se postupkom komasacije ne obuhvataju i građevinska zemljišta, već isključivo poljoprivredna zemljišta i pojedine parcele odnosno dijelovi parcela šuma, šumskog zemljišta i drugog zemljišta (zemljišta pod kulturom naročite vrijednosti) kako je to propisano članom 6. Zakona o komasaciji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2021/88. od 19. januara 1989. godine).

175.

Član 34. Zakona o komasaciji

Članovi 14, 18. st. 1. i 19. Odluke Skupštine opštine Bijeljina o načelima komasacije za komasaciono područje katastarskih opština Amajlije, Popovi, Bijeljina-Selo i Obarska Velika od 20. septembra 1986. godine

Prema načelima komasacije učesniku komasacije se mora za uneseno zemljište u komasacionu masu dodijeliti drugo uređeno zemljište koje se može koristiti u svrhu za koju je dodijeljeno prema njegovoj kulturi, pa su pravno relevantni prigovori učesnika komasacije da je dobio poljoprivredno zemljište sa koga nisu uklonjeni panjevi nakon sječe šume i da mu je omogućena njegova obrada.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je u žalbi prigovarao između ostalog da se na dijelu dodijeljenog zemljišta nalaze neuklonjeni panjevi koji onemogućavaju normalno korišćenje cjelokupnog zemljišta, ali ovi prigovori nisu provjereni iako je povodom izjavljene žalbe na licu mjesta izlazio vještak poljoprivredni stručnjak radi utvrđivanja pravilnosti razvrstavanja dodijeljenog zemljišta u prosjenbene razrede. Kako je odredbama člana 14. i 19. Odluke o načelima komasacije za komasaciono područje k.o. Amajlije, Popovi, Bijeljina Selo i Obarska Velika ("Službeni glasnik opštine Bijeljina", broj 8/85) propisano da su učesnici komasacije (raniji vlasnici zemljišta) dužni ukloniti rastinje i pojedinačna stabla koja se nalaze pored puteva, u međama i drugim površinama na zemljištu unesenom u komasacionu masu, kao i ukloniti panjeve od iskrčenih međa i pojedinačnih stabala, te ako to ne učine zemljište će biti očišćeno o njihovom trošku, to proizilazi da novi učesnik komasacije dobija zemljište koje mora biti očišćeno od panjeva. U konkretnom slučaju se ne vidi da li se na dijelu dodijeljenog zemljišta stvarno nalaze panjevi jer to nije ni provjeravano, pa se otuda ne može ni ocijeniti zakonitost provedene komasacije. Stoga je potrebno ovu činjenicu provjeriti na licu mjesta uz prisustvo tužitelja, pa ukoliko stoje prigovori tužitelja obezbijediti da se zemljište očisti od panjeva i tek tada se može izvršiti dodjela zemljišta, vodeći računa da tužitelj kao učesnik komasacije nije dužan očistiti zemljište od eventualno neuklonjenih panjeva.

Stoga je tužbu valjalo uvažiti i osporeno rješenje poništiti na osnovu člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, kako bi se u ponovnom postupku otklonili nedostaci na koje je ukazano ovom presudom.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1751/88. od 19. januara 1989. godine i U. 1926/88 od 19. januara 1989. godine).

176.

Član 51. stav 2. Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja

Nisu smetnje za primjenu odredbe člana 51. stav 2. Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prema kojok se borcu NOR-a prije 9. septembra 1943. godine može izuzetno priznati pravo na starosnu penziju, okolnosti koje upućuju na pravnu mogućnost da borac riješi svoju materijalnu egzistenciju na drugi način. Do isključenja primjene ovog propisa može doći tek onda kada se te okolnosti konkretizuju u ispunjenje uslova za rješenje trajnog obezbjeđenja materijalne egzistencije boraca (ostvarenje uslova za redovnu penziju, za sticanje drugog prava, imovine ili prihoda), jer je cilj odredbe za izuzetno priznanje starosne penzije borcu NOR-a prije navedenog datuma pod povoljnijim uslovima, da s obzirom na opšte stanje njegovog zdravlja, radne sposobnosti i materijalno stanje ne ostane materijalno neobezbijeđen.

Iz obrazloženja:

Osporeno rješenje doneseno je u izvršenju presude ovog suda od 19. novembra 1987. godine kojok je poništeno ranije rješenje tuženog organa od 29. aprila 1987. godine kako bi se dali razlozi zbog kojih se nije udovoljilo tužiočevom zahtjevu.

U izvršenju navedene presude tužena je donijela rješenje od 7. aprila 1988. godine protiv koga je pokrenut ovaj upravni spor te u obrazloženju rješenja navela da ostaje pri istoj odluci koja je ranije donesena jer da tužilac ima i druge mogućnosti da ostvari pravo na starosnu penziju i to dokupom penzijskog staža do 20 godina.

Ovakav stav tuženog organa ne može se prihvatiti kao pravilan.

Naime, samo zbog okolnosti što bi tužilac pravo na starosnu penziju mogao ostvariti dokupom staža koji mu nedostaje za sticanje prava na redovnu starosnu penziju, njegov zahtjev za priznavanje prava na penziju po odredbi člana 51. stav 2. navedenog zakona ne bi se, po ocjeni ovog suda, mogao odbiti. Samo u slučaju da su u vrijeme odlučivanja po ovom zahtjevu bili ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava na redovnu penziju ili da su ispunjeni uslovi za ostvarivanje nekog drugog prava, posjedovanje imovine i prihoda kojim bi se takvom licu obezbijedila materijalna egzistencija, postojala bi po ocjeni ovog suda smetnja za ostvarivanje prava na penziju pod povoljnijim uslovima iz člana 51. stav 2. Zakona o osnovnom pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Tuženi organ prije donošenja osporenog rješenja nije utvrđivao navedene činjenice i nakon toga obrazložio svoje rješenje koje je doneseno po slobodnoj ocjeni, te dao razloge kojim se rukovodio pri donošenju rješenja a zbog kojih je na osnovu slobodne ocjene odbio tižiočev zahtjev, pa se osporeno rješenje nije moglo ocijeniti kao zakonito kako u pogledu zauzetog stava u vezi sa dokupom staža i s tim u vezi sticanja prava na starosnu penziju pod opštim uslovima sadržanim u Zakonu o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, tako ni u pogledu potpuno i pravilno utvrđenog činjeničnog stanja.

Cilj starosne penzije koja se izuzetno priznaje je materijalno obezbjeđenje egzistencije učesnika NOR-a prije 9. septembra 1943. godine zbog čega se u postupku priznavanja navedenog prava ne može cijeliti da li bi takvo lice eventualnim dokupom staža (za što su potrebna materijalna sredstva) ispunilo uslove za priznavanje prava na redovnu penziju, pa sama mogućnost dokupa penzijskog staža ne može predstavljati razlog za odbijanje zahtjeva za priznavanje starosne penzije, po odredbi člana 51. stav 2. naprijed navedenog zakona koja odredba propisuje povoljnije uslove za sticanje starosne penzije za učesnike NOR-a prije 9. septembra 1943. godine.

Organ koji donosi rješenje po slobodnoj ocjeni treba da se rukovodi načelom legaliteta iz člana 4. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku tj. slobodnu ocjenu ne može shvatiti kao ničim ograničeno postupanje, već je to takvo postupanje koje je uvijek dato u izvjesnom cilju pa rješenje mora biti u skladu sa ciljem radi koga je to ovlaštenje dato.

U nastavku postupka tuženi organ će utvrditi sve odlučne činjenice na koje je u presudi ukazano a u rješenju će se iznijeti razlozi kojim se rukovodilo pri donošenju rješenja kako je to propisano odredbom člana 209. stav 3. Zakona o opštem upravnom postupku.

Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1853/88. od 8. decembra 1988. godine).

177.

Član 12. stav 1. i 49. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Vlasnik legalno izgrađene zgrade na zemljištu u društvenoj svojini ima pravo korištenja zemljišta na kome je zgrada izgrađena i koje služi za redovnu upotrebu zgrade sve dok ona postoji, pa mu dosljedno tome ne pripada pravo da zahtijeva ustanovljenje prava služnosti prolaza na tom zemljištu, kao užeg stvarnog prava koje je sadržano u pravu korištenja i koje se može ustanoviti samo na zemljištu drugog vlasnika odnosno korisnika.

Zaštitu prava korištenja od ostalih sukorisnika takvog zemljišta nosilac prava korištenja može ostvariti samo u postupku pred sudom opšte nadležnosti.

Iz obrazloženja:

Kod nesporne činjenice da k.č. broj 199 novog premjera (po starom premjeru radi se o k. č. broj 15/196 i 15/388 iz zk. ul. broj 2837 k.o. Tuzla), upisana u p.l. broj 739 k.o. Tuzla IV, na kojoj se nalaze sagrađen tužiteljev objekat, kao i stambeni objekat u kojem stanuje više vlasnika stanova, služi za redovnu upotrebu oba subjekta pravilno je izveden zaključak da nema zakonskog osnova za ustanovljenje tražene stvarne službenosti po zahtjevu tužitelja. Ovo zbog toga što građevinsko zemljište koje služi objektima za redovnu upotrebu u sebi sadrži i pravo službenosti prolaza za sve korisnike tih objekata, pa se na ovakvom zemljištu ne može ustanovljavati stvarna službenost za pojedine korisnike objekta. Ukoliko pojedini korisnici objekta ometaju tužitelja u normalnom korišćenju zemljišta koje služi i njegovom objektu za redovnu upotrebu u tom slučaju ostaje mogućnost da to svoje pravo zaštiti kod redovnog suda.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1830/88. od 19. januara 1989. godine).

178.

Član 124. stav 1. tačka c. Zakona o prostornom uređenju

Član 9. stav 1. Zakona o zaštiti i korištenju poljoprivrednog zemljišta

Član 204. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Akt kojim su organi uprave dali ili odbili prethodnu saglasnost za korištenje poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, u smislu člana 9. stav 1. Zakona o zaštiti i korištenju poljoprivrednog zemljišta, radi dobijanja urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje objekta, nije upravni akt. Protiv njega se ne može voditi upravni spor bez obzira što je po zahtjevu stranke data ili odbijena saglasnost u obliku rješenja.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju je zahtjev za davanje poljoprivredne saglasnosti podnio nadležni organ za izdavanje urbanističke saglasnosti koji odlučuje o toj saglasnosti u skladu sa odredbama Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87) a nakon što utvrdi da li su ispunjeni uslovi za izdavanje urbanističke saglasnosti između kojih je kao uslov prema odredbama iz člana 124. tog zakona propisana i poljoprivredna saglasnost. Iz navedenog proizilazi da je predmet odlučivanja u konkretnoj upravnoj stvari izdavanje urbanističke saglasnosti u kom postupku se poljoprivredna saglasnost ukazuje kao prethodna o kojoj saglasnosti se odlučuje rješenjem o izdavanju urbanističke saglasnosti u skladu sa odredbama iz člana 204. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86). Prema tim odredbama nadležan organ, u ovom slučaju organ koji odlučuje o izdavanju urbanističke saglasnosti nakon pribavljanja poljoprivredne saglasnosti kao prethodne saglasnosti odlučuje o zahtjevu za izdavanje urbanističke saglasnosti pri čemu je dužan da u obrazloženju svog rješenja iznese razloge koji se odnose na poljoprivrednu saglasnost.

Imajući u vidu već iznesene odredbe te činjenicu da Zakonom o zaštiti i korištenju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list SRBiH", broj 16/85) nije propisano da se o zahtjevu za davanje poljoprivredne saglasnosti odlučuje rješenjem, ovaj sud stoji na stanovištu da osporeno rješenje nema karakter upravnog akta protiv kojeg se može pokrenuti upravni spor, bez obzira na to što je donesen u formi rješenja, nego karakter prethodne saglasnosti u smislu odredaba Zakona o zaštiti i korištenju poljoprivrednog zemljišta – član 9. o čemu se odlučuje takozvanim kompleksnim rješenjem o izdavanju urbanističke saglasnosti.

Tek akt o izdavanju urbanističke saglasnosti ima karakter upravnog akta pa tužiocu preostaje da u postupku donošenje tog rješenja (radi čijeg donošenja je prema podacima iz spisa i pokrenuo upravni postupak) iznosi sve ono što je istakao u tužbi i na taj način štiti svoje pravo ili pravni interes zasnovan na zakonu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2762/88. i U.2408/88. od 12. avgusta 1988. godine).

179.

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju

Nalaz, ocjena i mišljenje stručnog organa za ocjenjivanje radne sposobnosti osiguranika nema karakter upravnog akta u smislu člana 6. Zakona o upravnim sporovima pošto se njime ne odlučuje o pravu ili obavezi osiguranika, te se protiv istog ne može voditi ni upravni postupak ni upravni spor.

IZ obrazloženja:

Iz stanja spisa ove stvari nesporno proizilazi da je tužiteljica podnijela tužbu protiv nalaza ocjene i mišljenja Instituta za ocjenjivanje radne sposobnosti u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja – odjeljenja za ocjenjivanje radne sposobnosti u drugom stepenu Sarajevo broj: 6512/88, od 31. avgusta 1988. godine, koji akt je akt stručnog organa, a kojim se konačno ne odlučuje o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, nego taj akt predstavlja dokaz kao i svaki drugi dokaz koji se može cijeliti u postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja. Stoga sud, pobijanim rješenjem nije povrijedio materijalno pravo niti pravila postupka od značaja za rješenje ove stvari kada je odbacio tužbu tužiteljice. Naime, o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja odlučuje samoupravna interesna zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja, a ne njen stručni organ za ocjenjivanje radne sposobnosti. Stoga ni akti stručnih organa te zajednice, bez obzira u kojoj formi su doneseni, ne smatraju se upravnim aktima protiv kojih se može pokretati upravni spor. Inače, rad stručnih organa navedene zajednice o ocjenjivanju radne sposobnosti, prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", broj 21/85) predstavlja prethodnu fazu u kojoj se prikupljaju činjenice za odlučivanje o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, a u postupku pred nadležnim organom se odlučuje o tim pravima.

Kod činjenice da su stručni organi za ocjenjivanje radne sposobnosti u prvom i drugom stepenu dali svoje nalaze i mišljenja tužiteljica može podnijeti zahtjev Filijali SIZ-a PIO Zenica kao nadležnom upravnom organu za odlučivanje opravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja i u tom postupku može iznositi sve ono što je iznijela u tužbi kao i u prigovoru na nalaz, ocjenu i mišljenje prvostepenog stručnog organa, za ocjenjivanje radne sposobnosti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Uvl. 138/88 od 9. marta 1989. godine)

180.

Članovi 128. stav 2, 129. stav 1. Zakona o republičkoj upravi

Član 311. stav 3. Zakona o državnoj upravi

Član 67. stav 1. Zakona o opštinskoj upravi

Članovi 26. i 29. Uredbe o stručnom ispitu radnika organa uprave

Radnik organa uprave može biti oslobođen obaveze polaganja stručnog ispita, pod zakonom predviđenim uslovima, samo za školsku spremu koju posjeduje, bez obzira što obavlja poslove radnog mjesta za koje se traži viši stepen školske spremlje od one koju ima.

Iz obrazloženja:

Tuženi je pravilno cijenio provedene dokaze te osnovano zaključio da tužiteljica ne ispunjava uslove iz člana 29. Uredbe o stručnom ispitu radnika organa uprave zbog čega je dobio njen zahtjev za utvrđivanje prava iz člana 29. ove Uredbe. Tužiteljica naime smatra da u njenom slučaju postoje uslovi iz odredbe člana 29. pomenute Uredbe za oslobađanje od polaganja stručnog ispita visoke školske spreme za radnike organa uprave jer ima završenu višu školsku spremu a na dan stupanja na snagu Zakona o republičkoj, odnosno Zakona o opštinskoj upravi (8.1.1975. godine) imala je više od pet godina radnog iskustva na poslovima organa uprave za koje se traži visoka školska sprema. ovako shvatanje tužiteljice nije pravilno. Prema odredbama člana 29. Uredbe o stručnom ispitu radnika organa uprave, smatra se da radnik ima položen stručni ispit i u slučaju ako je u skladu sa zakonom oslobođen od polaganja stručnog ispita pored ostalog i u slučaju ako je u skladu sa zakonom oslobođen od polaganja stručnog ispita. radnik je oslobođen od polaganja stručnog ispita pored ostalog i u slučaju ako je u republičkom odnosno opštinskom organu uprave na poslovima kojima se ostvaruju osnovne funkcije organa uprave radio najmanje pet godina na dan stupanja na snagu Zakona o republičkoj upravi odnosno Zakona o opštinskoj upravi (član 129. stav 1. prvog odnosno član 67. stav 1. drugog zakona), a oba ova zakuna stupila su na snagu 8.1.1975. godine. Pri tome ove zakonske odredbe imaju u vidu ne samo rad tokom pet godina na određenim poslovima nego i posjedovanje odgovarajuće školske spreme iako to nije izričito navedeno u ovim zakonskim odredbama. To se može zaključiti dovođenjem u vezu odredaba koje regulišu polaganje stručnog ispita za pojedine stepene školske spreme (član 128. stav 2. Zakona o republičkoj upravi, te član 26. Uredbe o stručnom ispitu radnika organa uprave) kao i odredaba Zakona o državnoj upravi koje regulišu pitanje raspoređivanja radnika koji nemaju odgovarajuću stručnu spremu. Tužiteljica nije imala visoku školsku spremu i pet godina radnog iskustva na dan 8.1.1975. godine pa zato ne može biti ni oslobođena od polaganja stručnog ispita visoke školske spreme. Okolnost što je ona od 1968. godine pa sve do dana provela na poslovima za koje se traži visoka školska sprema koju ona nije imala omogućuje joj samo da uz određene zakonom propisane uslove i dalje obavlja te poslove.

Odredbom člana 311. stav 3. zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 13/82, 40/82, 12/87) propisano je, naime, da radnik zatečen u opštinskom organu prave na dan stupanja na snagu tog zakona (.5.1.1979. godine) ako ima neposredno niži stepen školske spreme od spreme propisane tim zakonom za rad na upravnim i drugim posloima iz osnovne djelatnosti organa uprave, može i dalje da radi na tim posloima uz saglasnosg izvršnog odbora i uz obavezu da u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu tog zakona položi stručni sipit prema programu koji odgovara poslovima na koje je raspoređen. Razlozi koje tužiteljica navodi dakle, ne predstavljaju razlog zbog koga joj se može priznati pravo na oslobađanje od obaveze polaganja ispita visoke školske spreme nego joj ovi razlozi samo daju mogućnost da takav ispit i to u određenom roku, može polagati. Pravo na oslobađanje od polaganja ispita tužiteljici se i to pod određenim uslovima može priznati samo za višu a ne visoku školsku spremu te ona osloboditi od polaganja sturčnog ispita više školske spreme u skladu sa odredbama člana 29. navedene uredbe u vezi sa članom 129. stav 1. Zakona o republičkoj upravi odnosno člana 67. stav 1. Zakona o opštinskoj upravi što joj je i priznato rješenjem tuženog organa broj 03-153-1051/87 od 6.11.1987. godine.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2223/88 od 6. marta 1989. godine).

181.

Članovi 21. stav 2, 47. stav 1. tačka 6. i 48. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Status člana porodičnog domaćinstva zbog nekorištenja stana može prestati pod istim zakonskim pretpostavkama pod kojim može prestati status nosioca stanarskog prava. zato se ne smatra da je član porodičnog domaćinstva izgubio taj status ako privremeno boravi u drugom mjestu u zemlji ili inostranstvu, gdje se zaposlio i nema stana, a stan koristio zajedno sa

nosioem stanarskog prava sve do njegove smrti samo u dane kada mu je to postao dozvoljavao (praznici, vikendi, godišnji odmor), pa mu pripada pravo da nastavi korišćenje stana poslije smrti nosioca stanarskog prava.

/Presuda Vrhovnog suda BiH, u. 1482/88 od 8. decembra 1988. godine)

182.

Član 3. stav 1. Zakona o sudskim taksama

Član 89. stav 1. zakona o parničnom postupku.

Advokat kao punomoćnik stranke u parničnom postupku nije takseni obveznik nego stranka po čijoj tužbi je pokrenut parnični postupak ili u čijem interesu je preduzeta parnična radnja za koju se plaća sudska taksa. Stoga advokat nije pasivno legitimisan u upravnom postupku i u sporu u kojem se ostvaruje prinudna naplata sudske takse po zahtjevu parničnog suda.

IZ obrazloženja:

Kada je tužilac u žalbi izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja istakao da nije obveznik plaćanja sudskih taksu jer je bio samo punomoćnik u parničnom postupku P. 59/84-I, a iz priložene obavijesti Osnovnog suda I u Sarajevu broj P. 59/84-I, proizašlo bi da su stranke u parničnom postupku bile P.R. i drugi kao ZOIL "Croatica" iz Zadra, već je prvostepeni organ u skladu sa odredbama člana 236. Zakona o opštem upravnom postupku trebao upotpuniti postupak jer je tužilac iznio u žalbi takve činjenice koje bi mogle biti od uticaja na drugačije rješenje stvari. Ovi tim prije što je odredbom stava 1. člana 3. Zakona o sudskim taksama ("Službeni list SRBiH", broj 21/77 i 5/88) propisano da su takse propisane tim zakonom dužna da plate lica po čijem prijedlogu ili u čijem se interesu preduzimaju radnje (takseni obveznici), a to ne mogu biti advokati, kao punomoćnici stranaka. Ovaj propust prvostepenog organa nije otklonila ni tužena u skladu sa odredbama stava 1. člana 242. Zakona o opštem upravnom postupku jer nije upotpunila postupak bilo sama, bilo preko prvostepenog organa i na pouzdan način provjerila da li je tužilac takseni obveznik.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1969/88 od 26. januara 1989. godine)

183.

Član 42. stav 2. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata

U nedostatku medicinske dokumentacije o liječenju neposredno nako ranjavanja ili povrede u toku drugog svjetskog rata, kao posljedica radnih okolnosti smatra se takom dokumentacijom i medicinska dokumentacija o liječenju koja potiče neposredno nakon svršetka rata.

Iz obrazloženja:

Prema obrazloženju osporenog rješenja o tužiočevom liječenju neposredno nakon ranjavanja ne postoji medicinska dokumentacija, pa je tuženi organ utvrdio da zbog ove okolnosti nisu ispunjeni uslovi ni iz odredbe člana 42. stav 2. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata ("Službeni list SRBiH", broj 34/84 i 41/87). Naime, tužilac je ranjem 1943. godine a medicinska dokumentacija potiče iz 1945. godine, kako se to vidi iz potvrde Doma zdravlja "Prvo kongres ljekara partizana" iz Bosanskog Petrovca od 22.2.1988. godine.

Ovakav stav tuženog organa sud ne može prihvatiti kao pravilan.

Naime, tužilac raspolaže pismenim podacima o liječenju lijeve noge iz 1945. godine, ali ne raspolaže podacima o liječenju za raniji period, tj. za period iz vremena rata. Kao sporedno postavlja se pitanje da li se navedena dokumentacija iz perioda neposredno nakon svršetka II svjetskog rata iz 1945. godine može smatrati medicinskom dokumentacijom o liječenju

neporedno iza ranjavanja ili povrede u smislu odredbe stava 2. člana 42. navedenog zakona. Po ocjeni ovog suda navedena dokumentacija moga bi se smatrati, s obzirom na ratne okolnosti u kojima najčešće nisu postojali podaci o liječenju, da potiče iz perioda neposredno nakon ranjavanja ili povrede natale u ratnim okolnotima, bez obzira u kome ratnom periodu je došlo do ranjavanja ili povrede.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1827/88 od 8. septembra 1988. godine)

184.

Član 199. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Član 124. stav 1. tačka c) Zakona o prostornom uređenju

Član 204. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Sanitarna saglasnost o ispravnosti vode za piće koju su izdali organi uprave na osnovu ovlaštenja iz člana 199. Zakona o zdravstvenoj zaštiti nije upravni akt bez obzira što je data u formi rješenja, nego predstavlja jednu od više zakonskih pretpostavki za idavanje urbanistike saglasnosti odnosno odobrenja za izgradnju objekta – kaptaže izvora, pa se protiv iste ne može voditi upravni spor.

Iz obrazloženja:

Sanitarna saglasnost nema karakter upravnog akta jer se istom ne rješava stvar koja je predmet postupka. Navedena saglasnost predstavlja jedan od uslova za izdavanje urbanističke saglasnosti (član 124. Zakona o prostornom uređenju – “Službeni list SRBiH”, broj 9/87 – prečišćeni tekst i 12/87) na osnovu koje se izdaje odobrenje za građenje. Ovom saglasnošću ne rješava se o pravu stranke već ista predstavlja jedan od dokaza potrebnih za ispunjenje uslova za izdavanje urbanističke saglasnosti odnosno za izdavanje odobrenja za građenje, pa se protiv iste nije mogao izjaviti žalba niti donositi rješenje o upravnom postupku. Pribavljanje navedene saglasnosti propisano je u okviru preventivnog sanitarnog nadzora nad izgradnjom objekta odredbom člana 199. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (“Službeni list SRBiH”, broj 18/86) ali ne u formi rješenja koje bi predstavljalo upravni akt.

Odredbom člana 204. stav 1. zakona o opštem upravnom postupku propisano je da kada je u zakonom ili na zakonu zasnovanom propisu određeno da rješenje donosi jedan organ na prethodnu saglasnost drugog organa, rješenje se donosi pošto je drugi organ dao saglasnost. Organ koji donosi rješenje dužan je da u svom rješenju anvede akt kojim je drugi organ dao ili odbio saglasnost. Stoga se takva saglasnost bez obzira u kojoj formi data ne dostavlja stranci jer istom nije odlučeno o nekom njenom pravu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2638/88 od 9. marta 1989. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

Formiranje cijena roba iz uvoza, 16
Imovinska korist – oduzimanje, 15
krađa – pokušaj, 4
Namirnice sa isteklim rokom upotrebe, 18
Nove činjenice i novi dokazi, 13
Nužna odbrana – prekoračenje, 2
Popis sredstava ili izvora sredstava, 19
Razbojništvo – pokušaj, 3

Registarska tablica kao javna isprava, 1a i b
Skraćeni krivični postupak, 9
Tuđa pokretna stvar, 12
Vodoprivredna dozvola, 17
udruženje radi vršenja krađa, 6
Zapisnik o ispitivanju okrivljenog kao dokazno sredstvo i izdvajanje iz spisa, 11
Uslovna osuda – opozvanje, 5
Zastarjelost izvršenja krivične sankcije, 10
Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, 7

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- ne mora biti ako je punomoćnik bez pravosudnog ispita, 136
- ako je uvidaj izvršio stručni saradnik, 147
- ne postoji ako je o određivanju naknade, za podružvljeno građevinsko zemljište odlučeno u parnici, 150

Brak

- revizija protiv presude o razvodu braka, 116,
- devizna uštedevina kao zajednička imovina, 120
- naknada zbog otplate kredita za adaptaciju stana koji je pripao drugom suprugu, 121

Cijena

- vraćanje razlike ako je propisana mjera vraćanja na niži nivo, 51
- razlika kada je ugovorena primjena uzansi o građenju, 57
- razlika u slučaju docnje izvođača, 59
- razlika – bazni mjesec za obračun, 60
- kod ugovora o građenju zaključenih iza 1.1.1985. godine, 61
- kod ugovora o prevozu u unutrašnjem željezničkom saobraćaju, 62

Ček

- posljedice propuštanja protesta, 107

Devize

- obaveza plaćanja duga u dinarima iako je punovažan ugovor o zajmu strane valute, 54
- uštedevina – zajednička imovina, 120

Docnja

- kada ne postoji, 45

Doživotno izdržavanje

- ugovor zaključen kratko prije smrti primaoca izdržavanja, 126

Dug

- preuzimanje ispunjenja, 49

Eksproprijacija

- gubitak prava na naknadu, 37

Forma

- ugovor o prenosu posebnog dijela zgrade na drugo društveno pravno lice, 21
- posljedice drugačijeg usmenog ugovaranja cijene kod prodaje nepokretnosti, 26

*Forum delicti dommissi**Građevinski objekat*

- kada je pokretna stvar, 20
- odricanje od prava na naknadu sadržanog u ugovoru o posluži koji je raskinut, 43
- ne postoji odgovornost za štetu kada je uklonjen na temelju rješenja nadležnog organa, 86

Izdržavanje

- tuđe djece po ugovoru, 119

Konosman

- oznaka primaoca tereta, 63

Međa

- zajednica svojina stabla, 29

Mirovanje postupka

- kada ne može u privrednom sporu, 148

Mjenica

- rok za protest, subota nije radni dan, 104
- značaj notifikacije, 105
- zastara regresnog potraživanja indosanta, 106

Nadležnost

- redovnog suda u sporu o kratkoročnoj privrednoj saradnji između zemljoradnika i zemljoradničke zadruke, 129
- redovnog suda o zahtjevu SIZ-a zdravstvene zaštite ako nije zakonito zasnovan radni odnos, 130
- redovnog suda o zahtjevu za naknadu štete penzionera zbog zakasnjelog priznanja prava na penziju, 131
- višeg suda u sporu iz ugovora o komponiranju muzičkog djela i snimanju ploča, 132
- jugoslovenskog suda po tužbi za naknadu štete imaoca plave karte osiguranja protiv domaće zajednice osiguranja, 133

Naknada

- u slučaju eksproprijacije građevinskog objekta podignutog bez odobrenja, 37
- povećanje kod ugovora o djelu, 56
- za rad sa skraćenim vremenom – snosi RO, 99

Naknada štete

- lice koje je preplašilo konjsku zapregu, 64
- izgubljena zarada tokom opravke vozila, 65
- zbog neodržavanja gradske ulice . odgovornost komunalne organizacije, 66
- u slučaju pogrešne ovjere podataka o žirantima, 67
- zbog povrede na času fizičkog vaspitanja, 68
- zbog propusta nadzora nad pacijentom, 69
- zbog medicinskog zahvata, 70
- zbog propusta vozača autobusa, 71
- i kada je isključena krivična odgovornost vozača, 72
- od vlasnika motornog vozila koji je oslobođen od kazne, 73
- reparacija u naturi ili naknada u novcu, 74
- smanjenje zbog doprinosa oštećenog djeteta, 75
- zbog troškova sahrane, 76
- zbog smanjenja radne sposobnosti, 78
- naknada u domaćoj valuti zbog gubitka izdržavanja od lica koje je zarađivalo u nostranstvu, 79
- zbog fizičkih bolova, 80
- zbog naročito teškog invaliditeta, 81
- od izvođača koji je uklonio neeksproprisani građevinski objekt, 82
- od federacije zbog propusta trupnog ljekara, 83
- u domaćoj valuti po kursu na dan isplate naknade, 84
- zbog neodražavanja gradkse ulice kao dijela magistralnog puta, 85
- zbog uklanjanja građevinskog objekta na temelju pravosnažnog rješenja nadležnog organa, 86
- koju prouzrokuje odrasli medvjed, 87
- osiguranje od odgovornosti ne oslobađa štetnika, 100
- uračunavanje ranije djelimične isplate kod naknade nematerijalne štete, 158

Nasljeđivanje

- varijabilni nasljedni dio, 123

Ništav ugovor

- restitucija strane valute ili isplata dinarske protuvrijednosti, 89

Nofitikacija

- mjenice – značaja propuštanja, 105

Obaveza osiguranja od odgovornosti

- ne oslobaša osiguranika od obaveze naknade štete, 100
- kad domaći osiguravač odgovara za stranog osiguravača nema ograničenja obaveze, 101
- pravo na zateznu kamatu kod obaveznog osiguranja, 102
- uslovi za regres osiguravača, 103

Odgovornost

- za obaveze poslovne zajednice, 88

Odgovornost za štetu

- lica koje je nehotice poplašilo konjsku zapregu, 64
- zbog neodržavanja gradske ulice, 66
- organizacije udruženog rada čiji je radnik ovjerio neistinite podatke žiranta, 67
- škole zbog tjelesne povrede na času fizičkog vaspitanja, 68
- bolnice zbog propusta nadzora nad pacijentom, 69
- bolnice zbog medicinskog zahvata, 70
- kada nema krivične odgovornosti, 72
- vlasnika motornog vozila koji je u krivičnom postupku oslobođen od kazne, 73
- izvođača koji je uklonio neeksproprisani građevinski objekt, 82
- federacije zbog propusta trupnog ljekara, 83
- zbog nedoržavanja gradske ulice koja je sastavni dio magistralnog puta, 85
- zbog uklanjanja građevinskog objekta na temelju pravosnažnog rješenja nadležnog organa, 86
- prouzrokovana napadom odraslog medvjeda, 87

Održaj

- sticanje stvarne služnosti, 35

Oglas

- . zaključenje ugovora o objavljivanju oglasa u dnevnoj štampi, 23

Otkaz

- ugovora o koritsenju stana isključuje dodjelu razvedenom suprugu, 109
- korištenje stana punoljetnom djetetu, 112
- ugovora o koritsenju stana zbog nekoritsenja, 113

Parnična sposobnost

- parnična radnja lica kome je ograničena poslovna sposobnost, 135

Parnična stranka

- sa ograničenom poslovnom sposobnosti, 135

Parnični troškovi

- i troškovi izvršenja po članu 55. ZIP, 139
- naknada u slučaju spajanja parnica, 140
- odluka o naknadi u platnom nalogu, 146

Platni nalog

- odluka o naknadi troškova, 146

Plava karta

- nadležnost jugoslovenskog suda, 133

Poklon

- raskid ugovora zaključenog za slučaj smrti uz obavezu izdržavanja, 127
- ugovor među živima uz obavezu izdržavanja u zajednici života – raskid, 128

Porodična zajednica

- zajednička izgradnja zgrade, 122

Poslovna zajednica

- odgovornost članica za obaveze, 88

Pravična naknada

- zbog povrede autorskog moralnog prava, 28
- nematerijalne štete – računanje realne vrijednosti ranije djelimične isplate, 158

Pravo zadržavanja

- zgrada ne pripada licu koje je van ugovornog odnosa uložilo sredstva radi adaptacije, 44

Preinačenje

- tužbe, subjektivno, 141

Presuda

- izreka kada se dužnik obavezuje na isplatu dinarske protuvrijednosti strane valute, 156

Presuda na osnovu priznanja

- kada se ne može donijeti, 142

Presuda zbog izostanka

- kada je moguć prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje, 138
- uslovi donošenja, 144
- ne može se donijeti ako je izjavljen prigovor protiv platnog naloga, 145

Preuzimanje duga

- stopa zatezne kamate, 95

Preuzimanje ispunjenja

- tuđeg duga – prava povjerioca, 49

Prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje

- uslovi za podnošenje, 138

Prinudno poravnanje

- uslovi za podnošenje prijedloga dužnika, 154

Privredni spor

- nema mirovanja na prvom ročištu, 148

Priznanje odluke stranog suda

- o razvodu braka ako je tuženi državljanin SFRJ i ima prebivalište u SFRJ, 153

Priznanje presude o utvrđivanju očinstva

- koju je donio sud ČSSR, 154

Priznanje tužbenog zahtjeva

- kada se neće uvažiti, 143

Prodaja

- iste nepokretnosti više puta, 24

Projekt

- naknada za nedovršeni projekat, 40

Promijenjene okolnosti

- do kada je moguć raskid ugovora, 41

Protest

- mjenice – izračunavanje roka, 104-čeka – posljedica propuštanja, 107

Punomoćnik

- bez pravosudnog ispita, 136
- koji nije advokat može priznati samo činjenice iz kojih proizilazi tužbeni zahtjev, 137

Raskid ugovora

- o djelu, 23
- zbog promijenjenih okolnosti, 41
- o posluži, 42
- ugovora o poklonu zaključenog za slučaj smrti uz obavezu izdržavanja, 127
- ugovora o darovanju među živima uz obavezu izdržavanja u zajednici života, 128

Razvod braka

- domet revizije protiv presude o razvodu braka, 116

Regres

- naknade za rad sa skraćenim vremenom, 99

Revizija

- protiv presude o razvodu braka, 116
- kada nije dopuštena protiv rješenja o određivanju naknade za arondirano zemljište, 151

Rok

- za protest mjenice, 104

Služnost prolaza

- premještanje (prelaganje), 34

Smetanje posjeda

- uklanjanjem ograde, 36

Stablo

- na međi – zajednička svojina, 29

Stan

- javna prodaja stana u društvenoj svojini, 38
- otkaz izvornom sticaocu isključuje dodjelu razvedenom suprugu, 109
- sporazum o nosiocu stanarskog prava zaključen nakon razvoda braka, 110
- pripadak sušionica, 111
- otkaz punoljetnom djetetu, 112
- otkaz zbog nekorištenja, 113
- sporazumni raskid ugovora i prestanak prava člana porodičnog domaćinstva, 114

Stanarsko pravo

- na određeno vrijeme, 108

Strana valuta

- restitucija ili dinarska protuvrijednost po kursu na dan restitucije, 89
- preračunavanje kada se obaveza ispunjava u dinarima, 156

Stvarna služnost

- sticanje održajem, 35

Supružansko izdržavanje, 118

Sustanarstvo

- pravo na ispražnjeni dio stana, 115

Svojina

- sticanje savjesnog kupca uknjižbom, 31

Teleks

- kada nije potpisan od ovlaštenog lica, 22

Testament

- pred svjedocima, 124
- opoziv, 125

Tužba

- vlasnička, 32
- prestanak prava na vlasničku tužbu, 33
- uredna kada je tužena SOUR, 134a
- subjektivno preinačenje, 131
- fikcija povlačenja i stečajni postupak, 149

Tužbeni zahtjev

- u većem je sadržan manji, 134

Ugovor

- zaključen preko teleprintera, 22

Ugovor o djelu

- način raskida, 23
- dospijeće snižene naknade, 55
- povećanje naknade, 56

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- zaključen kratko prije smrti primaoca izdržavanja, 126

Ugovor o građenju

- razlika u cijeni kada je ugovorena primjena uzansi, 57
- avans i razlika u cijeni, 58
- razlika u cijeni u slučaju docnje izvođača, 59

- bazni mjesec za obračun razlike u cijeni, 60
- promjena cijene kod ugovora zaključenih iza 1.1. 1985. godine, 61
- zatezne kamate u slučaju neblagovremene uplate avansa, 94

Ugovor o korišćenju stana

- otkaz isključuje dodjelu razvedenom suprugu, 109
- otkaz zbog nekorištenja, 113
- sporazumni raskid ugovora i prestanak prava člana porodičnog domaćinstva, 114

Ugovor o osiguranju

- zaključen sa radnom organizacijom je ugovor u privredi, 96

Ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju

- cijena prevoza za unutrašnji saobraćaj, 62

Ugovor o pomorskom prevozu

- ko se smatra primaocem tereta, 63

Ugovor o poklonu

- raskid zaključenog za slučaj smrti uz obavezu izdržavanja, 127
- među živima uz obavezu izdržavanja u zajednici života, 128

Ugovor o posluži

- raskid ugovora zbog nekorištenja predmeta prema svrsi posluže, 42

Ugovor o prodaji

- sukob prava više kupaca iste nepokretnosti, 24
- nepokretnosti – ništav ako je usmeno ugovorena druga cijena, 25
- nepokretnosti – ispunjenje po isteku razumnog roka, 27
- kada punovažan i bez ovjere potpisa, 27
- stana u društvenoj svojini – rušljivost, 38
- vraćanje dijela cijene kada je propisana mjera vraćanja cijena na niži nivo, 51
- vrijeme ispunjenja obaveze predaje stvari, 52
- odgovornost prodavca za materijalne nedostatke, 53

Ugovor o projektovanju

naknada za nedovršeni projekt, 40

Ugovor o udruživanju sredstava

- obaveza ispunjenja, 39

Ugovor o zajmu

- strane valute – ispunjenje u dinarima, 54

Uknjižba

- prava u zemljišnoj knjizi polaganjem isprave, 30
- značaj kod sticanja prava svojine više kupaca iste nekretnine, 31

Uviđaj

- apsolutno bitna povreda postupka ako ga je proveo srtnični saradnik, 147

Vlasnička tužba, 32

- kada se gubi pravo, 33

Zajednička svojina

- stabla na međi, 29

Zajednička imovina

- devizna ušteđevina, 120

Zakonsko izdržavanje

- ugovor između roditelja, 46
- bračnog druga, 118

Zaostavština

- male vrijednosti, 123

Zastara potraživanja

- zatezne kamate, 47
- zahtjev za određivanje naknade za podruštvljeno građevinsko zemljište ne zastarjeva, 48
- zahtjeva za isplatu naknade određene odlukom suda i poravnanjem, 48
- regresnog indosanta prema mjeničnim dužnicima, 106

Zaštita i vaspitanje

- djece – samo postojeće okolnosti utiču na odluku o zaštiti i vaspitanju, 117

Zatezna kamata

- rok zastare, 47
- na potraživanje vraćanja nedugovanog – stopa, 90
- na iznos naknade nematerijalne štete i troškova sahrane, 91
- kada teče od procjene štete, 92

- od zaključenja vansudskog poravnjanja, 93
- kod neblagovremene uplate avansa, 94
- stopa kod preuzimanja duga, 95
- stopa kod potraživanja premije osiguranja, 96
- na obaveze SIZ-a za puteve – stopa, 97
- procesna – teče na obračunate kamate od prestanka glavnog duga, 98
- kod obaveznog osiguranja od odgovornosti, 102
- utuživanje razlike u posebnoj parbici, 155
- na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete, 157
- obračun zatezne kamate, 159

Zemljišna knjiga

- kada polaganje isprave ugovora ima značaj uknjižbe prava, 30
- ne jamči za površinu katastarske ili građevinske parcele, 31

UPRAVNO PRAVO

Agrarna reforma i kolonizacija

- prelazak nepokretnosti iz privatne svojine u fond državne svojine, 165

Civilne žrtve rata

- medicinska dokumentacija, 184

Građevinsko zemljište

- obaveza plaćanja naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta, 166
- mogućnost ponovnog traženja priznavanja prvenstvenog prava korištenja radi građenja na gradskom građevinskom zemljištu, 167
- podnošenje zahtjeva ranijeg vlasnika nepokretnosti za eksproprijaciju u postupku preuzimanja neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta, 168

Eksproprijacija

- deeksproprijacija, 169
- zajednički zahtjev korisnika eksproprijacije i ranijeg vlasnika nepokretnosti za deeksproprijaciju, posebni zahtjev ranijeg vlasnika, primjena zakona po ovim zahtjevima i rok za njihovo podnošenje, 170
- pravo ranijeg vlasnika na naknadu za ulaganja na ime sađenja povrtnarskih kultura, 171

- bespravno izgrađeni objekti i pravo na naknadu, 172
- deposediranje i kasnija prava ranijeg vlasnika, 173

Komasacija

- komasacija poljoprivrednog zemljišta na kome je izgrađena porodična stambena zgrada, 174
- obaveza dodjele uređenog zemljišta učesniku komasacije, 175
- nalaz, ocjena i mišljenje stručnog organa za ocjenjivanje stručne sposobnosti – nije upravni akt, 179

Pravo na izuzetnu penziju učesnika NOR-a

- mogućnost ostvarenja prava s obzirom na materijalne uslove, 176

Prethodna saglasnost

- za korištenje poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, nije upravni akt, 178

Stručni ispit

- mogućnost oslobođenja polaganja, 180

Sanitarna saglasnost

- nije upravni akt, 184

Stambeni odnosi

- uslovi za prestanak svojstva člana porodičnog domaćinstva, 181

Sudske takse

- takseni obveznik, 182

Svojinsko-pravni odnosi

- odnos prava korištenja nepokretnosti i prava služnosti, 177

Upravni postupak

- postupak prenosa prava raspolaganja na građevinskom zemljištu i stranačka sposobnost fizičkog lica u tom postupku, 160
- obustava i odlaganje administrativnog izvršenja, 161 i 164
- nemogućnost izvršenja, 162

Upravni sporovi

- aktivna legitimacija u sporu “zbog ćutanja administracije”, 163
- prethodna poljoprivredna saglasnost nije upravni akt, 178

- sanitarna saglasnost nije upravni akt,
184

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO PRAVO I PRIVREDNI PRESTUPI

Savezni propisi

Krivični zakon ("Službeni list SFRJ", br. 44/76, 34/88, 74/88).

Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77, 14/85).

Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/85, 10/88).

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 74/88).

Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", br. 50/88).

Zakon o sistemu cijena i društvenoj kontroli cijena ("Službeni list SFRJ", br. 1/80, 38/80).

Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe ("Službeni list SFRJ", br. 55/78, 59/85).

Zakon o knjigovodstvu ("Službeni list SFRJ", br. 25/81, 53/85)

Republički propisi

Krivični zakon SRBiH, ("Službeni list SRBiH", broj 16/77, 32/84, 19/86, 41/88)

Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija – prečišćeni tekst ("Službeni list SRBiH", broj 2/84, 12/87 i 25/88)

Zakon o vodama ("Službeni list SRBiH", broj 36/75)

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77 do 74/87)

Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 20/78 do 74/87)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 43/82)

Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", br. 72/86 do 69/88)

Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", br. 53/76 do 85/87, prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 11/88)

Zakon o osnovnim svojinsko pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 6/80)

Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", br. 19/78)

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", br. 60/75 do 34/86)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", br. 24/76)

Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", br. broj 104/46 "Službeni list SFRJ", br. 16/65, i 54/70)

Zakon o čeku ("Službeni list FNRJ", br. 105/46 "Službeni list SFRJ", br. 12/65, 50/71 i 52/73)

Zakon o sistemu društvene kontrole cijena ("Službeni list SFRJ", br. 28/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", br 38/77 i 11/80 – raniji "Službeni list SFRJ", br 37/88 – sadašnji)

Zakon o novčanom sistemu ("Službeni list SFRJ", br 49/76 do 71/86, sad zakon o narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom posovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina ("Službeni list SFRJ", br 34/89)

Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br 66/85 do 59/88)

Zakon o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni list SFRJ", br 23/82 od 65/87)

Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", br 2/74)

Zakon o udruživanju u Zajednicu jugoslovenskih željeznica ("Službeni list SFRJ", br 18/78)

Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovodbi ("Službeni list SFRJ", br 22/77, 12/82 i 30/85)

Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", br 63/80 do 53/85 – raniji "Službeni list SFRJ", br 50/88 – sadašnji)

Zakon o službi u oružanim snagama ("Službeni list SFRJ", br 32/78 – raniji "Službeni list SFRJ", br 7/85 i 20/89 – sadašnji)

Zakon o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", br 6/76)

Ugovor između FNRJ i ČSSR o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima ("Službeni list SFRJ", br 13/64 – dodatka međunarodni ugovori i drugi sporazumi)

Odluka o jedinstvenoj kalsifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", br 34/76 do 6/89)

Odluka o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti ("Službeni list SFRJ", br 14/77 i 18/80)

Opšte uzanse za rpomet robom ("Službeni list FNRJ", br 15/54)

Posebne uzanske o građenju ("Službeni list SFRJ", br 18/77)

Republički propisi

Zakon o vanparničnom postupku ("Službeni list SRBiH", br. 10/89)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br 19/86 i 25/88)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", br 9/87 – prečišćeni tekst i 23/88)

Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", br 38/78 i 4/89)

Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – raniji 13/74)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br 34/86)

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o svojini na dijelovima zgrade ("Službeni list SRBiH", br 37/77)

Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br 6/78, 21/83 i 25/88)

Zakon o osiguranju imovine i lica ("Službeni list SRBiH", br 21/77)

Zakon o lovstvu ("Službeni list SRBiH", br 7/77 i 12/87)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br 14/84 i 12/87)

Porodični zakon ("Službeni list SRBiH", br 21/77)

Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", br 7/80)

Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", br 38/78 do 9/89)

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", br 21/83 do 17/88)

Pravilnik o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokretnosti u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", br 28/79)

Statut Samoupravne interesne zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", br 17/86)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", br 47/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", br 4/87)

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br 4/87 do 74/87)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", br 6/80)

Zakon o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni list SFRJ", br 23/82, 77/82, 75/85, 8/87 i 65/87)

Zakon o sredstvima finansiranja JNA ("Službeni list SFRJ", br 53/84)

Republički propisi

Zakon o republičkoj upravi ("Službeni list SRBiH", br 31/74)

Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", br 38/78 do 12/87)

Zakon o opštinskoj upravi ("Službeni list SRBiH", br 31/74)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", br 13/74, 21/81, 34/84 i prečišćeni tekst 9/87)

Zakon o stambeni odnosima ("Službeni list SRBiH", br 14/84)

Zako o zaštiti i korišćenju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list SRBiH", br 16/85)

Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", br 18/86)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br 34/86)

Zakon o komasaciji ("Službeni list SRBiH", br 24/85)

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", br 21/83)

Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata ("Službeni list SRBiH", br 34/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji U NRBiH ("Službeni list NSRBiH", br 2/46do 41/67)

Zakon o ličnom imenu ("Službeni list SRBiH", br 37/71 i 38/86)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br 19/86 i 25/88)

Zakon o sudskim taksama ("Službeni list SRBiH", br 21/77 i 5/88)